

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINĖS GEROVĖS IR NEGALĖS STUDIJŲ FAKULTETAS
SOCIALINĖS PEDAGOGIKOS IR PSICHOLOGIJOS KATEDRA

Socialinės pedagogikos, specializacija socioedukacinių projektų koordinavimas magistrantūros studijų programa
II kursas

Viktorija Šimkevičienė

**SOCIOKULTŪRINIŲ PASLAUGŲ POREIKIS BENDRUOMENĖJE:
ESAMA SITUACIJA IR LŪKESČIAI**

Magistro darbas

*Magistro darbo vadovas –
dr. Darius Gerulaitis*

2014

TURINYS

Magistro darbo santrauka	3
Įvadas	4
1. SOCIOKULTŪRINIŲ PASLAUGŲ TEORINĖ ANALIZĖ	8
1.1. Sociokultūrinių paslaugų samprata	8
1.2. Sociokultūrinės paslaugų bendruomenėje konstravimo principai	9
1.3. Sociokultūrinė veikla kaip bendruomenės ugdymo sritis	16
1.4. Mokyklos ryšių su bendruomene ypatumai	18
1.5. Neformalaus vaikų švietimo koncepcijos analizė.....	20
1.6. Socialinis pedagogas kaip mokyklos bendruomenės kūrėjas	23
1.7. Sociokultūrinės veiklos bendruomenės teorinis modelis.....	25
2. SOCIOKULTŪRINIŲ PASLAUGŲ POREIKIO BENDRUOMENĖJE: ESAMA SITUACIJA IR LŪKESČIAI TYRIMAS	32
2.1. Tyrimo metodika.....	32
2.2. Tyrimo dalyviai.....	35
2.3. Sociokultūrinių paslaugų poreikio bendruomenėje ir mokykloje tyrimo duomenų analizė	36
2.3.1. Sociokultūrinių paslaugų vertinimas (nauda)	36
2.3.2. Sociokultūrinių paslaugų poreikių ypatumai	43
2.3.3. Sociokultūrinių paslaugų organizavimas	45
2.3.4. Sociokultūrinių paslaugų asortimento atitikimas poreikiams	49
Išvados.....	55
„Projektinė dalis“.....	57
Naudota literatūra	62
Summary	65
Priedai	66

Magistro darbo santrauka
SOCIOKULTŪRINIŲ PASLAUGŲ POREIKIS BENDRUOMENĖJE: ESAMA
SITUACIJA IR LŪKESČIAI

Viktorija Šimkevičienė

Need of Socio-Cultural Services in a Community: Current Situation and Aspiration

Summary

Tyrimo tikslas – Nustatyti sociokultūrinių paslaugų poreikį bendruomenėje: esamą situaciją ir lūkesčius.

Tyrimo objektas- sociokultūrinių paslaugų poreikis bendruomenėje: esama situacija ir lūkesčiai.

Tyrimo metu taikyti metodai: atlikta anketinė apklausa raštu (taikant klausimyną). Ir statistinė duomenų analizė (aprašomoji aritmetinių vidurkių, statistinio reikšmingumo p reikšmės) analizė.

Anketinėje apklausoje dalyvavo 272 respondentų, iš jų 90 socialinių pedagogų, 93 bendruomenių pirmininkai, 89 švietimo skyriaus darbuotojai.

Darbe atlikta teorinė sociokultūrinės veiklos modelio bendruomenės teorinė analizė. Nustatyta, kad modelį sudaro: **Rekreacija** (poilsio ir laisvalaikio organizavimas, socialinių kontaktų užmezgimas, susitikimai, atsipalaidavimas); **Švietimas ir auklėjimas** (savitarpio mokymasis, bendrabūvio normų ir vertybių ugdymas); **Menas ir kultūros** (bendrų kultūrinių interesų nustatymas, kultūrinės išvykos); **Bendruomenės kūrimo** (socialinių tinklų kūrimas, bendrų interesų nustatymas) sritis. Vadinas, galima teigti, kad sociokultūrinė veikla aprėpia žmogaus kultūrinę ir socialinę raišką.

Svarbiausios empirinio tyrimo *išvados*:

1. Galima teigti, kad socialiniai pedagogai, pirmininkai, švietimo skyriaus atstovai įvairiu būdu tenkina sociokultūrinės paslaugas švietimo ir socialines paslaugas teikiančiose įstaigose.
2. Taikant neparimetrinę statistiką nustatyta, kad pageidaujama gauti sociokultūrinių paslaugų formų daugiausia norėtų gauti organizavimo paslaugų taip nurodė, socialiniai pedagogai ir švietimo skyriaus darbuotojai. Kiek mažiau pageidauja mokymo socialiniai pedagogai, bendruomenės pirmininkai, švietimo skyriaus atstovai, kuris sudaro galimybę išplėsti ankstesnės patirties, poreikių bei interesų ribas. O tarp pageidautinų gauti daugiau sociokultūrinių paslaugų grupių socialiniai pedagogai bendruomenių pirmininkai, švietimo skyriaus atstovai norėtų gauti daugiau meno terapijos užsiėmimų. Tuo tarpu šiek tiek mažiau respondentai pageidauja gauti rankdarbių užsiėmimų, maisto gamavimo paslaugų, muzikos terapijos užsiėmimų, vaidybos pamokėlių.

Esminiai žodžiai: need for cultural services, school and community activities.

IVADAS

Mokslinė problema ir tyrimo aktualumas.

Pasak Baršauskienės (2001), Leliūgienės (2001), Spiers (2003), Besch (1999), Johnson (1996), naujos socialinės politikos kūrimas, bendra socialinių problemų globalizacija sudarė sąlygas plėtoti socialinei kultūrinei darbo sričiai Lietuvoje. Mūsų socialinėje sistemoje tai – nauja studijų ir praktinės veiklos kryptis, nors Vakarų šalyse yra sukaupta didelė sociokultūrinio darbo patirtis. Vykstant socialiniams ekonominiams pokyčiams visuomenėje, kylant bendram gyvenimo lygiui, vis labiau jaučiamas kultūrinių, meninių, dvasinių vertybių poreikis, kuriant kitų kultūrų sampratą lietuviškam socialinės pedagogikos kontekstui. Organizuojant pramogas, renginius, meninius ar kultūrinius socialinius projektus reikia ne tik vykdyti hedonistinę funkciją, bet ir mažinti socialinės rizikos grupių asmenų socialinę atskirtį, padėti jiems socializuotis ir integruotis į visuomenę. Naujo, europiniais standartais besiremiančio socialinio vystimosi etape, kryptingai ir kompetentingai kovojant su skurdu, socialine atskirtimi, diskriminacija ir kitomis negandomis, susiduria socialiniai pedagogai, bendruomenių pirmininkai, švietimo skyriaus atstovai, nes tai yra profesinės kompetencijos problema.

Kaip byloja senovės išmintis, žmogui reikia ne tik duonos, bet ir žaidimų. Lietuvos socialinėje sistemoje švietimo, rekreacijos, meno ir kultūros sritys laukia „geresnių laikų“. Deja, dar nėra parengta rekreacijos sistemos strategija, todėl yra jaučiamas socialinių mokslų teorijos ir praktikos atotrūkis. Darniai visuomenės raidai būtinas ne tik ekonominis, socialinis, bet ir kultūrinis veiklumas bei aktyvumas.

Sociokultūrinės paslaugos – tai laisvalaikio organizavimo paslaugos, teikiamos siekiant išvengti socialinių problemų (prevenciniais tikslais), kurias teikiant asmenys (šeimos) gali bendrauti, dalyvauti grupinio socialinio darbo užsiėmimuose, užsiimti mėgstama veikla (Savickaitė, 2008). Panašų apibūdinimą pateikia ir Šinkūnienė (2008), teigdama, kad sociokultūrinės paslaugos teikiamos mažinant socialinę atskirtį, aktyvinant bendruomenę, kurias teikiant galima orientuoti visuomenės narius siekti pozityvios socializacijos ir teigiamų poslinkių formuojant visuomenės vertybines nuostatas.

Moksliniuose darbuose didelis dėmesys skiriamas sociokultūrinėms paslaugoms bendruomenėse. Lietuvoje sociokultūrinė veikla analizuojama socialinio darbo tarnybų arba švietimo įstaigų kontekste, tačiau realybėje darbo metodus taiko kultūros, Valstybės saugomų teritorijų ar kitos vertybių kūrimąsi įtakančias veiklas vykdančios įstaigos.

Kaip nurodo Spierts (2003), sociokultūriniam darbui svarbūs probleminiai (aktualių problemų sprendimas), organizacijų (paslaugų teikėjų), pilietiniai (neformaliai, kaimynijos), paramos (savipagalbos grupės) tinklai. Šiai nuomonei pritaria ir Pruskus (2005) teigdamas, kad sociokultūrinis darbas įgauna reikšmę oficialiųjų (probleminis bei organizacijų) ir neformaliųjų (paramos ir pilietinio) tinklų sankirtoje. Oficialiesiems tinklo nariams jie reikalingi kaip gyvenamosios aplinkos ekspertai, o neformaliesiems – kaip „suartintojai“ su įvairiomis institucijomis.

Pasak Aleknaitės - Bieliauskienės (2003), sociokultūrinis darbas orientuotas tiek į problemą, tiek į tolesnę socialinę raidą ir remiasi dviem – integralumo ir gyventojų iniciatyvų telkimo - principais. Tai žmonių „stimulavimas“, siekiant vartotojišką elgseną pakeisti aktyviomis organizacinėmis rekreacijos ir kultūros veiklomis. Šiai nuomonei pritaria ir Grigas (2006) ir nurodo, jog siekiant suteikti naujų impulsų, aktyvinami socialiniai tinklai, apžvelgiamos pasirinkimo galimybės, skatinama asmeninė atsakomybė. Visada vyksta individo ir aplinkos veikla: išsiaiškinus vienos pusės poreikius ir siekius, pateikiamos aplinkos siūlomos galimybės. Nors sociokultūrinis darbuotojas turi laikytis neutraliai, bet jo pozicija – atstovauti pažeistų socialinių sluoksnių interesus.

Reikia pripažinti, kad sociokultūrinė veikla – vienas iš būdų, siekiant pozityvios socializacijos kiekvieno žmogaus gyvenime. Tiek mažiausia grupė – šeima, tiek atsižvelgdamos į interesus ar teritoriją susibūrusios bendruomenės lengvina kiekvieno savo nario socializacijos procesus naudodamos mėgdžiojimo, įtaigos, konformizmo, sąmoningo sekimo pavyzdžius, visuomenės komunikavimo priemonių ir kultūros mechanizmus (Scharlach, Hoshino, 2012).

Pagal Kvieskienę (2005), sociokultūrinės veiklos metodai itin veiksmingi bendruomenėse, kur žmonėms reikia tarpininkavimo ir aktyvinimo paslaugų, kad jie atrastų savo vietą. Tuo pačiu kultūrinė veikla padėtų globalizacijos keliu pasukusiai šaliai išlaikyti tautinį tapatumą, lengvintų didžiųjų miestų gyventojų identiteto paiešką.

Reikia pripažinti, kad analizuojant sociokultūrinio bendruomenės ugdymo mokslines teorines prielaidas, socialinių ir kultūrinių ugdymo veiksmų ypatumus bendruomenėje, atskleidžiama, jog sociokultūrinės veiklos reglamentavimas Lietuvoje nėra įsisąmonintas nei valstybės, nei bendruomenės (Aleknaitė - Bieliauskienė 2003).

Kaip reikšminga problema, sociokultūrinės paslaugos Lietuvos mokslininkų nagrinėtos įvairiais aspektais: apie kultūrinio darbo fenomeną, kultūros vertybių fenomeną, sociokultūros įstaigų vertingumą ir vietą visuomenėje yra rašę bei tyrinėję jų funkcionalumo bendruomenėje problemas Pruskus (2005), Aleknaitė - Bieliauskienė (2003), Grigas (2006). Sociokultūrinio darbo prioritetus Lietuvoje bei sociokultūros – intelektualinio kapitalo ir inovacinės politikos sąveikos paradigmas atskleidė Aleknaitė - Bieliauskienė (2003), o sociokultūrinio darbo ypatumus bendruomenėje iš užsienio šalių patirties aprašė Baršauskienė, Leliūgienė (2001). Sociokultūrinę veiklą nagrinėjo ir užsienio šalių mokslininkai: Scharlach, Hoshino (2012), Lantolf, Poehner (2000). Tuo tarpu pasigendama duomenų apie sociokultūrinių paslaugų poreikio bendruomenėje ir mokykloje tyrimus.

Tyrimo objektas – sociokultūrinių paslaugų poreikis bendruomenėje: esama situacija ir lūkesčiai.

Tyrimo hipotezė Tikėtina, kad atlikus kiekybinį tyrimą, ir nustatčius sociokultūrinio paslaugų poreikio bendruomenėje: esama situacija ir lūkesčius. Pastebėta, kad trūksta meno terapijos, vaidybos būrelio, rankdarbių būrelio, Muzikos terapijos užsiėmimų, todėl pateikiau rekomendacijas projektinei

veiklą į atsirastų galimybė praplėsti sociokultūrinių paslaugų spektrą, padidinti sociokultūrinių paslaugų poreikių tenkinimo galimybes bendruomenėje ir mokykloje. Tikimasi, kad sumažėtų smurtas socialinės rizikos grupių šeimose, nes daugiau jaunimo dalyvautų sociokultūrinėje veikloje. Socialiniams pedagogams, bendruomenių pirmininkams, švietimo skyriaus atstovams atsirastų nauja galimybė patobulinti turimas žinias ir įgūdžius, tenkinant sociokultūrinių paslaugų poreikį tarp bendruomenės ir mokyklos.

Tyrimo tikslas – nustatyti sociokultūrinių paslaugų poreikį bendruomenėje: esamą situaciją ir lūkesčius.

Uždaviniai:

1. Pateikti sociokultūrinių paslaugų teorinę mokslinės literatūros analizę.
2. Taikant anketinę apklausą nustatyti socialinių pedagogų, bendruomenių pirmininkų, švietimo skyriaus atstovų sociokultūrinių paslaugų vertinimus (naudą), sociokultūrinių paslaugų poreikių ypatumus, sociokultūrinių paslaugų organizavimo vertinimus, sociokultūrinių paslaugų asortimento atitikimus poreikiams.
3. Taikant neparimetrinę statistiką, nustatyti sociokultūrinių paslaugų esamą situaciją ir lūkesčius bendruomenėje.
4. Parengti rekomendacijas projektinei veiklai, gerinant sociokultūrinės paslaugas bendruomenėje.
5. Parengti sociokultūrinės veiklos bendruomenėje teorinį modelį.

Tyrimo dalyviai

Tyrimas buvo atliekamas laikantis pagrindinių etinių reikalavimų: tiriamiesiems buvo suteikta informacija apie tyrimą, pristatyta tyrimo tema, paaiškinta apie duomenų naudojimą, užtikrintas konfidencialumas. Anketinėje apklausoje dalyvavo 272 respondentų, iš jų 90 socialinių pedagogų, 93 bendruomenių pirmininkai, 89 švietimo skyriaus darbuotojai. Tyrimas atliktas Mažeikių rajone. Tyrimas buvo vykdomas 2014 m. vasario 10 d. – 2014 m. kovo 10 d.

Tyrimo metodologija ir metodai:

Teoriniai metodai: mokslinės literatūros, artimos pasirinktai darbo temai analizė, lyginimas ir apibendrinimas.

Empiriniai metodai:

Kiekybinis tyrimas: anketinė apklausa

Taikant anketinę apklausą buvo siekiama nustatyti socialinių pedagogų, bendruomenių pirmininkų, švietimo skyriaus atstovų sociokultūrinių paslaugų vertinimus (naudą), sociokultūrinių paslaugų poreikių ypatumus, sociokultūrinių paslaugų organizavimo vertinimus, sociokultūrinių paslaugų asortimento atitikimus poreikiams. Tyrimas atliktas Mažeikių rajone.

Tyrimas buvo vykdomas 2014 m. vasario 10 d. – 2014 m. kovo 10 d. Atlikta anketinė apklausa raštu (taikant klausimyną). Anketinėje apklausoje dalyvavo 272 respondentų, iš jų 90 socialinių pedagogų, 93 bendruomenių pirmininkai, 89 švietimo skyriaus darbuotojai.

Statistinė duomenų analizė. Tyrimo duomenų apdorojimui buvo naudojama kompiuterinė programa SPSS (Leonavičienė, 2007, Pukėnas, 2005). Kiekybinių duomenų analizei buvo naudojama (aprašomoji aritmetinių vidurkių, statistinio reikšmingumo p reikšmės) analizė.

Magistro darbo struktūra

Ši magistro darbą sudaro: santrauka lietuvių kalba, įvadas, 2 skyriai, išvados, magistrinio darbo projektinė dalis, naudotos literatūros sąrašas (51 literatūros šaltinių), santrauka (reziumė) anglų kalba, priedai. Tyrimo duomenis iliustruoja 24 lentelėse. Prieduose pateikiama Tyrimo objekto operacionalizacija, anketavimo klausimynas. Darbo apimtis – 65 psl. be priedų.

1. SOCIOKULTŪRINIŲ PASLAUGŲ TEORINĖ ANALIZĖ

1.1. Sociokultūrinių paslaugų samprata

Sociokultūrinės paslaugos – tai laisvalaikio organizavimo paslaugos, teikiamos siekiant išvengti socialinių problemų prevenciniais tikslais, mažinant socialinę atskirtį bei aktyvinant bendruomenę („Sprendimas dėl sociokultūrinių paslaugų teikimo ir apmokėjimo tvarkos patvirtinimo“ [SPTA], 2008). Šiai nuomonei pritaria ir Kašėtienė (2009), kuri pastebi, jog teikiant sociokultūrinės paslaugas, asmenys gali bendrauti, dalyvauti grupinio socialinio darbo užsiėmimuose, užsiimti mėgstama veikla, kuri organizuojama pagal poreikį.

Kaip nurodo Kozlovas (2007), *sociokultūrinių paslaugų sudėtis* yra tokia:

- *laisvalaikio organizavimas*: knygų, spaudos leidinių skaitymas, televizijos laidų žiūrėjimas, diskusijos, poilsis, religinių valandėlių, parodų organizavimas, asmeninių ir kitų švenčių paminėjimas;
- *rankdarbių užsiėmimai*: mezgimo, siuvimo, nėrimo, siuvinėjimo, pynimo užsiėmimai, smulkūs medžio darbai;
- *sportinė veikla*: bendrieji fiziniai pratimai, fiziniai pratimai naudojantis treniruokliais, žaidimai šachmatais, šaškėmis, kita;
- *išvykų organizavimas* į teatrą, koncertus, muziejus, šventes, gamtą, bendradarbiavimas su kitomis socialinėmis įstaigomis;
- *meno terapija*: piešimas, lipdymas, klijavimas, floristika, grafika, darbai iš gamtinių medžiagų;
- *muzikos terapija*: muzikos klausymas, dainavimas, grojimas įvairiais instrumentais, šokių mokymas;
- *darbo terapija*: gėlių priežiūra, buities ir aplinkos tvarkymas, gamtinių medžiagų ir vaistažolių rinkimas, kita;
- *vaidybos pamokėlės*: lėlių, šešėlių teatras, inscenizacijos, eilėraščių deklamavimas;
- *maisto gaminimas*: pasirinkto patiekalo gaminimas virtuvėje;
- *kompiuterinių įgūdžių lavinimas*: ugdymo ir mokymo programos, internetas;
- informavimas, konsultavimas.

Apibendrinant galima teigti, kad sociokultūrinės paslaugos yra laisvalaikio organizavimo paslaugos, teikiamos siekiant išvengti įvairių visuomenės grupių atskyrimą nuo galimybės dalyvauti pagrindiniuose visuomenės plėtros procesuose, mažinant visuomenės atsisakymą atskirų savo narių, jeigu jų gyvenimo būdas neatitinka visuomenės nuostatų arba jie negali palaikyti įprastos socialinės sąveikos, neturėdami tam reikalingų materialinių išteklių ir išsilavinimo bei aktyvinant bendruomenę dalyvauti grupinio socialinio darbo užsiėmimuose ir užsiimti mėgstama veikla.

1.2. Sociokultūrinių paslaugų bendruomenėje konstravimo principai

Sociokultūrinė veikla yra specifinė bendruomenės veiklos sritis, kuri sudaro palankias sąlygas bendruomenei realizuoti socialinius, kultūrinius ir švietėjiškus poreikius, siekiant integruotis į visuomenę („Lietuvos Respublikos Kultūros centrų įstatymas“ [KCI], 2004).

Kaip pastebi Aleknaitė – Bieliauskienė (2003), Lietuvoje sociokultūrinė veikla analizuojama socialinio darbo tarnybų arba švietimo įstaigų kontekste, tačiau realybėje darbo metodus taiko kultūros, Valstybės saugomų teritorijų ar kitos vertybių kūrimą/si įtakojančias veiklas vykdančios įstaigos.

Pasak Šinkūnienės, Navickaitės (2008), sociokultūrinės veiklos pagrindas dažniausiai, bet ne visada, yra laisvalaikis bei įvairios jo formos. Nors veikla gali būti orientuota ir į darbą, profesinį rengimą, rūpybą ar švietimą, bet sociokultūriniai darbuotojai bendrauja su žmonėmis pirmiausia jų laisvalaikio metu. Paprastai darbas vyksta savanoriškumo principu.

Kiti autoriai teigia, kad sociokultūrinė veikla - specifinė bendruomeninio ugdymo sritis, sudaranti palankias sąlygas įvairios socialinės padėties, įvairių tautybių ir įvairaus amžiaus žmonėms realizuoti savo socialinius, kultūrinius, švietimo poreikius, siekiant sėkmingai integruotis į visuomenę (S. Besch, 1999).

Anot Scharlach, Hoshino (2012), *socialinio – kultūrinio darbo tikslas* – suteikti žmonėms galimybę pažvelgti į savo padėtį objektyviau, stiprinti savo kompetencijas ir panaudoti atitinkamus savo išteklius.

Kaip nurodo Spierts (2003), išskiriami šie *sociokultūrinės veiklos uždaviniai*:

1. *Kontaktų užmezgimas*. Tai – procesas, susidedantis iš diskusijos, dialogo, klausinėjimo bei klausymo ir pastangų vieniems suprasti kitus. Priemonės kuriomis naudojasi sociokultūrinis darbuotojas užmezgant kontaktus labai priklauso nuo situacijos bei gyventojų grupių. Norint užmegzti kontaktą būtina susipažinti – pažinti dominančių asmenų gyvenamąją aplinką ir suvokti, kaip jie patys tą aplinką pažįsta bei supranta. Taip pat svarbu turėti žinių apie potencialius veiklos dalyvius. Tik tada sociokultūrinis darbuotojas galės vaizdžiai pademonstruoti savo siekį pradėti darbą nuo žmonių norų ir poreikių, užuot bandęs jiems kažką primesti. Labai svarbus yra abipusio pasitikėjimo palaikymas. Pažymėtina, kad kontaktų užmezgimas būna lankstesnis, jei panaudojama socialinė infrastruktūra ir socialiniai tinklai.

2. *Prognozavimas ir organizavimas*. Organizavimas – tai veiklai reikalingų sudėtinių dalių išdėstymas tokiu būdu, kad toji veikla galėtų sėkmingai vykti. Programavimas susijęs su veiklos etapų apmąstymu, projektavimu, plėtojimu ir vertinimu. Čia didesnis dėmesys skiriamas programavimo aspektams, kadangi sociokultūriniam darbui būdingos įvairių rūšių ir dydžių programos, kurios padeda įstaigai suformuoti savo įvaizdį: parodo jos siekius, principus, tikslus ir galimybes, o drauge taip pat tų galimybių ribas.

3. *Kuravimas*. Sociokultūrinio darbuotojo veikla gali būti orientuota į individus, grupes ir visuomenines draugijas. Ši triada atsispindi trijose metodinės sociokultūrinės veiklos principuose, kurie dažniausiai yra aktualūs vienu metu, kadangi vos tik pasirinkus vieną iš trijų taškų, kitus du visuomet

būtina apsvarstyti. Pagrindiniai principai reikšmingi sociokultūriniam darbui yra šie: individualus, grupinis darbas ir bendruomeninė veikla. Svarbiausias kuravimo aspektas yra asmeninės iniciatyvos ir atsakomybės už savo veiksmus stimuliavimas. Sociokultūrinis darbuotojas stebi dalyvių bei savanorių situacijos raidą ir prireikus atitinkamai ją koreguoja.

4. *Įstaiginis darbas: administravimas ir organizavimas.* Šis uždavinys įpareigoja aktyviai prisidėti prie institucijos administravimo ir vadovavimo, planuojant konsultavimo darbą, finansų bei personalo struktūrizavimą bei organizuoti veiklai reikalingas priemones (patalpas, medžiagas, finansus, administravimą. Administravimo tikslas yra užtikrinti įstaigos patalpų gerą būklę ir saugumą bei sudaryti tinkamas sąlygas sociokultūrinei veiklai.

5. *Sociokultūrinio darbo plėtra ir politika.* Iš sociokultūrinių darbuotojų reikia tikėtis, kad jie gali atlikti užduotis, susijusias su: informacijos apie darbo sritį rinkimu, kaupimu, analize, pateikimu. Sociokultūrinis darbuotojas turi sugebėti savo monitoringo pagrindu sukauptų duomenų ir signalų visumą paversti pasiūlymais darbo sričiai. Taip pat jo pareiga yra atnaujinti darbo su naujomis grupėmis ir užduotimis metodus bei priimti atsakomybę už jų įgyvendinimą. Kad visi paminėti uždaviniai būtų sėkmingai išspręsti, sociokultūrinis darbuotojas turi nuolat analizuoti savo veiklą ir daryti išvadas. Atitinkami įgūdžiai yra svarbūs vykdant kiekvieną iš šių penkių pagrindinių uždavinių.

Kaip nurodo Willener (2003), Vokietijoje sociokultūrinės veiklos kryptis siejama pirmiausia su gausiais bendruomeniniais centrais, nors juose dirbantiems specialistams dėl ryškaus darbo pasidalijimo ir specializavimosi (kultūros, laisvalaikio pedagogams, įstaigų administratoriams, kultūros vadybininkams) nėra bendro profesinio pavadinimo. Tuo tarpu Šveicarijoje sąvoka „sociokultūrinis“ kartu su „animatoriaus“ sąvoka apibrėžia savarankišką profesiją, kuria užsiima laisvalaikį organizuojantys žmonės. Pažymėtina, kad Austrijoje ši kombinacija taip pat vartojama ir funkcionuoja dvi kryptys: viena labiausiai susijusi su kultūros pedagogika (jos pagrindą sudaro teatrinis darbas), kita visuotinesnė, susijusi su jaunimo darbu. Reikia paminėti, kad Olandijoje, kaip ir Šveicarijoje, sociokultūrinė veikla suprantama kaip socialinio darbo dalis ir atitinkamai kaip studijų kryptis gali būti studijuojama aukštosiose mokyklose. Kita vertus, Vokietijoje sociokultūrinė veikla dažniausiai priskiriama kultūros politikai, nors ribos su socialine sritimi nėra ryškios. Pavyzdžiui tokios veiklos sritys, kaip bendruomenės arba jaunimo centrai, miestiečių namai, Vokietijoje laikomos laisvalaikio pedagogikos sritimi. Olandijoje sociokultūrinė veikla aprėpia daug sričių – rekreacijos, švietimo ir auklėjimo, užimtumo, kultūros ir bendruomenės kūrimo.

Kitas autorius Spiers (2003), išanalizavęs ir apibendrinęs Olandijos patirtį, sociokultūrinę veiklą metodiniu ir organizaciniu pagrindu skirsto į keletą veiklos barų ir krypčių:

1. *Sociokultūrinis darbas pagal amžiaus grupes.* Tikslinės grupės skirstomos pagal amžių (darbas su mažais vaikais, su vaikais, paaugliais, jaunuoliais, suaugusiais, pagyvenusiais žmonėmis).

2. *Sociokultūrinis darbas, susijęs su socialinėmis politinėmis klientų grupėmis.* Pagal socialinius politinius kriterijus skiriamos šios tikslinės grupės: mergaitės, moterys, užsieniečiai bei kitos etninės grupės, užsienietės, bedarbiai, jaunuoliai, priklausantys rizikos grupėms, jaunuoliai be nuolatinės gyvenamosios vietos, klajūnai, pabėgėliai, neįgalieji.

3. *Sociokultūrinis darbas savanoriškos iniciatyvos pagrindu.* Darbas žaidimų aikštelėse ir daugybė su jaunimo saviraiška susijusių darbo formų yra tokios veiklos pavyzdžiai.

4. *Specifinis sociokultūrinis darbas.* Tai tokios veiklos sritys, kuriose sociokultūrinis darbas vaidina svarbų vaidmenį (vaikų globa, moksleivių, praleidinėjančių pamokas, priežiūra, koordinuotas darbas su senais žmonėmis ir darbas pagyvenusiujų socialinių paslaugų centruose).

5. *Sociokultūrinis jaunimo darbas.* Sociokultūrinis darbas su vaikais ir jaunuoliais iki 20 metų, kuris laikomas atskira tarpusavyje susijusių veiklos barų grupe, kitaip sakant jau išvardytų keturių dalių kombinacija. Šiai grupei priskirtini tokie veiklos barai, kaip darbas su mažyiais, vaikais, mergaitėmis, paaugliais, rizikos grupių jaunuoliais, užsiėmimai žaidimų aikštelėse, darbas su jaunimu gatvėse, kvartaluose, bendruomenėje, informacinė veikla.

Pažymėtina, kad specifinių grupių asmenims, įvairiose gyvenimo srityse turintiems specialiųjų poreikių ir todėl daugiau ar mažiau priklausomiems nuo aplinkinių, Olandijoje buvo skiriamas ypatingas dėmesys. Bet pastaraisiais metais toks išskirtinis dėmesys buvo sumažintas, nes nustatyta, kad išskirtinumas gali padidinti grupės izoliuotumą ir trukdyti siekti svarbių sociokultūrinio darbo tikslų – integracijos ir suartėjimo (Spierts, 2003).

Kaip pastebi Mockevičienė (2004), sociokultūrinės veiklos pagrindas dažniausiai yra laisvalaikis, įvairios jo formos. Nors veikla gali būti orientuota ir į darbą, profesinį rengimą, rūpybą ar švietimą, bet sociokultūriniai darbuotojai bendrauja su žmonėmis pirmiausia jų laisvalaikio metu. Sociokultūrinė veikla ženklinta tam tikromis vertybėmis, paprastai vyksta savanoriškumo principu.

Apibendrinant galima teigti, kad sociokultūrinė veikla yra specifinė bendruomeninio ugdomo sritis, sudaranti palankias sąlygas įvairios socialinės padėties, įvairių tautybių ir įvairaus amžiaus realizuoti savo socialinius, kultūrinius, švietimo poreikius, siekiant sėkmingai integruotis į aplinką. Sociokultūrinė veikla yra visuotinė paslauga, atvira kiekvienam žmogui.

Aptarus sociokultūrinės veiklos sampratą, toliau darbe bus kalbama apie sociokultūrinės veiklos sritis ir funkcijas, nes jos sudaro sociokultūrinės veiklos esmę.

Sociokultūrinė veikla pasižymi didele sričių įvairove, kurios sudaro visą darbo esmę. Pačią veiklos sričių įvairovę mokslininkai (Barry, 2005; Lantolf, Poehner, 2013; Jonson, 2003; Nigel, 2005;) suskirstė į keturias sutelkties sritis.

1. *Rekreacija (poilsis ir laisvalaikis).* Rekreacinė veikla – viena iš labiausiai matomų sociokultūrinio darbo sričių. Nors sociokultūrinė veikla gali būti orientuota į rūpybą, švietimą ar profesinį rengimą, sociokultūriniai darbuotojai dažniausiai bendrauja su žmonėmis jų laisvalaikio metu.

Laisvalaikis yra vertinamas kaip ypač svarbi erdvė, suteikianti žmogui galimybę save tobulinti bei realizuoti, turėti individualų pasirinkimą. Visų rizikos grupių asmenims, specialistai dirbantys su jaunimu, padeda prasmingai suplanuoti laisvalaikį, organizuoti savo kasdieninę kultūrinę veiklą, skatina asmenis ir grupes aktyviai dalyvauti visuomeninėje veikloje, bendrai sprendžiant jų socialines problemas. Rekreacijos sričiai priklauso: šventės, žaidybinė ir organizacinė veikla, visokių rūšių masinių švenčių renginiai (Kalėdų eglutė, karnavalas), diskotekos, sportinė veikla, sėdaikčių turgus, savanorių šventės (Barry, 2005).

2. *Švietimas ir auklėjimas*. Švietimas – veikla, kuria siekiama suteikti asmeniui visaverčio savarankiško gyvenimo pagrindus ir padėti jam nuolat tobulinti savo gebėjimus. Jis grindžiamas žmogaus nelygstamos vertės, jo pasirinkimo laisvės, dorinės atsakomybės pripažinimu, demokratiniais santykiais, šalies kultūros tradicijomis. Sociokultūrinio darbo švietimo veikla žmonėms suteikia galimybę labai skirtingu būdu mokytis to, kas jiems svarbu ir įdomu. Žmonės mokosi ne vien proto pagalba, – svarbu vaidmenį šiame procese vaidina taip pat ir jausmai bei valia. Mokymasis yra orientuojamas ne tik į žinių kaupimą, bet ir gebėjimų bei savimonės ugdymą. Žmonės lavėja ir tampa savarankiškais asmenybėmis tam tikru būdu tvarkydami savo gyvenimą bei įvairiais būdais sąveikaudami su gyvenamąja aplinka, į kurią įeina ir šeima, draugai, bendradarbiai, žiniasklaida. Sociokultūrinės mokymo ir lavinimo pasiūlos pagalba galima išsiugdyti gebėjimus, kurie yra svarbūs darbo rinkai ir tolesniam mokymuisi kitose švietimo įstaigose. Švietimo ir auklėjimo srityje taip pat svarbios yra pagrindinės sociokultūrinio darbuotojo metodinės veiklos formos – informavimas bei konsultavimas (Lantolf, Poehner, 2013).

3. *Menas ir kultūra*. Meną dauguma skirtingų autorių apibūdina skirtingai. Veini teigia, jog menas yra vienas iš laisvalaikio praleidimo būdų, o pavyzdžiui Emanuelis Kantas sakė, jog menas yra atstovavimo rūšis, kuri yra tikslinė savaime ir, nors be pabaigos, vis dėlto skatina psichikos galių augimą” (Kant, kritika sprendimo Guyer vertimas, 44 skyrius). Lietuvos Respublikos Konstitucijoje apibrėžta, kad kultūra, menas...yra laisvi dalykai. Be to, teigiama, kad “Valstybė remia kultūrą ir mokslą, rūpinasi Lietuvos istorijos, meno ir kitų kultūros paminklų bei vertybių apsauga“. Vadinasi, meno svarba aiškiai deklaruota net pačiame svarbiausiame šalies įstatyme – Konstitucijoje.

Žadindamas susidomėjimą menine ir kultūrine veikla, sociokultūrinis darbuotojas gali paskatinti žmones joje dalyvauti bei ugdyti savo kūrybiškumą. Dalyvaudami kultūrinėje veikloje ir kūrybiškai lavėdami, jie tampa pajėgūs diskutuoti apie visuomenės kultūrinės nuostatas ir vertybes, o tai skatina aktyvų pilietiškumą. Menas teikia galimybę įdėmiau pažvelgti į tikrovę bei perprasti įvairius būdus ją interpretuoti. Menas inspiruoja diskusijas ir suteikia galimybę pažinti tai, kas dar nepažįstama. Menas jautrina sąžinę ir ugdo gebėjimą daryti išvadas. Šie trys gebėjimai – suvokimas, įsivaizdavimas, sprendimų priėmimas – veda prie geresnio tiek savos kultūros, tiek ir kitų kultūrų supratimo. Sociokultūrinis darbuotojas meno ir kultūros srityje vaidina tarpininko vaidmenį. Siekdamas menus priartinti prie žmonių arba žmones priartinti prie menu, jis gali elgtis įvairiai. Jis gali tarpininkauti tarp

dalyvių ir meno objektų, menininkų, meno įstaigų. Tokiu atveju sociokultūrinis darbuotojas dažniausiai privalo bendradarbiauti tiek su kultūros įstaigomis (pvz., muziejais, teatrais, bibliotekomis), tiek ir su regiono menininkais. Sociokultūrinis darbuotojas turėtų pamėginti padėti žmonėms įveikti įvairius psichologinius barjerus. Meno ir kultūros srityje sociokultūrinio darbo veikla akcentuojama skatinti dalyvius gilintis į šią sritį, ugdyti atitinkamus gebėjimus, o meno kūriniai neturėtų būti pernelyg nutolę; tai turėtų plėsti jų suvokimo galimybes (Jonson, 2003).

4. *Bendruomenės kūrimas*. Pagrindiniai trys bendruomenės darbo tikslai, kurie yra aktualūs sociokultūriniam darbui, yra pozicijos pagerinimas, santykių pagerinimas, įtakos galimybių padidinimas. Sociokultūrinis darbuotojas siekia šių bendrabūvio tikslų: išspręsti problemas, padidinti įtaką, suteikti dalyviams galimybę mokytis ir konsoliduoti jėgas. Sociokultūrinis darbuotojas savo veiksmais siekia dvejopo tikslo:

- saviveikos procesą bando pakreipti taip, kad būtų galima pasiekti kuo geresnių rezultatų sprendžiant problemas ar didinant įtaką;
- rūpinasi, kad kuo daugiau gyventojų turėtų galimybę dalyvauti bendruomenės veikloje ir kad jie optimaliai pasinaudotų galimybe mokytis (Nigel, 2005).

Reikia pažymėti, kad pagal šias keturias kryptis galima nustatyti sociokultūrinės veiklos poziciją kitų mokymo, socialinės gerovės ir kultūros įstaigų atžvilgiu. Sociokultūrinei veiklai šiose keturiuose kryptyse bendruomenėje būdingi tokie skiriamieji bruožai:

- ji lengvai pasiekama, nes nenutolusi nuo gyvenamosios aplinkos;
- dažnai pasižymi neformaliu pobūdžiu, todėl išvengiama daugelio kliūčių ir apribojimų;
- yra lanksti, todėl galima lengviau prisitaikyti prie gyventojų norų ir poreikių;
- jai būdingas darbo metodas, kuris teikia galimybių kuo geriau prisiderinti prie dalyvių kultūros ypatumų bei įpročių (Spierts, 2003).

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad sociokultūrinė veikla atlieka keletą funkcijų. 1991 m. Nyderlanduose buvo sudarytas šalies mastu galiojantis funkcijų sąrašas, vadinamasis bendras sociokultūrinio darbo funkcijų projektas, kuriuo dažniausiai remiamasi derybose tarp bendruomenių sociokultūrinio darbo organizatorių ir valstybinių įstaigų. Tuo tarpu Nyderlandų globos ir gerovės institutas pabandė šias funkcijas panaudoti kaip atsparos tašką sociokultūrinio darbuotojo praktinei veiklai (Scharlach, Hoshino, 2012).

1 lentelėje yra pateikiami minėti sociokultūrinės veiklos funkcijų sąrašai.

1 lentelė

Sociokultūrinės veiklos funkcijos

Bendras sociokultūrinio darbo funkcijų sąrašas (oficialus)	Nyderlandų globos ir gerovės instituto funkcijų sąrašas (praktinis)
	1. Susibūrimas (susitikimai)
rekreacija (poilsis ir laisvalaikis)	kultūrinis lavinimas
	2. Švietimas ir ugdymas
3. Kultūra ir kūryba	3. Parama ir kuravimas
4. Interesų atstovavimas ir aktyvinimas	4. Asmenų aktyvinimas, orientavimas
	5. Informacija ir paslaugos
6. Situacijos vertinimas	6. Signalizavimas ir prevencija
	7. Derinimas ir koordinavimas

Šaltinis: Scharlach, Hoshino (2012)

Pažymėtina, kad sociokultūrinis darbas priklauso nuo funkcijų, bet lemiamą reikšmę turi ne funkcijų suma, bet jų sąveika. Sąveiką atskleidžia veiklos sričių įvairovė, kurią galima suskirstyti į keturias kryptis: rekreacijos, švietimo ir auklėjimo, meno ir kultūros bei bendruomenės kūrimo. Šios kryptys sociokultūriniame darbe nuolat pasireiškia įvairiomis formomis, suteikia galimybę užtikrinti sociokultūrinio darbo ryšį su kitomis institucijomis ir įtakos sferomis (Aleknaitė – Bieliauskienė, 2003).

Apibendrinant galima teigti, kad sociokultūrinio darbo tikslo įgyvendinimas vykdomas atsižvelgiant į aktualijas, poreikius, kylančius iš artimiausios aplinkos, bendradarbiavimą su kitomis institucijomis ir visuomeninę sociokultūrinio darbo reikšmę. Sociokultūrinės veiklos kryptys: rekreacija (poilsis ir laisvalaikis), švietimas ir auklėjimas, menas ir kultūra, bendruomenės kūrimas papildo viena kitą. Priimami sprendimai turi atitikti bendrąją politiką, sociokultūrinėje veikloje siekiama ryšio tarp nuomonių, tikslų, išeities taškų ir pozicijų.

Aptarus sociokultūrinės veiklos sritis ir funkcijas toliau darbe bus kalbama apie sociokultūrinės veiklos principus.

Įvairūs autoriai (Šinkūnienė, Savickaitė, 2008; Willener, 2003), nurodo, jog sociokultūrinėje veikloje išskiriami trys principai: papildymo principas ugdymo moksle; prigimties atitikimo principas ir kultūros vienovės principas.

Papildymo principas ugdymo moksle nusako ugdymą kaip vieną iš žmogaus vystimosi veiksnių, papildančių gamtinę, socialinę ir kultūrinę įtaką žmogui. Papildymo principo taikymas leidžia panaudoti objektyvias įgimtų ir sociokultūrinių veiksnių galimybes tikslingam žmogaus ugdymui, rekonstruojant socialinio ugdymo turinį, metodus ir formas. Be to, leidžia tikslingai ir planingai panaudoti įvairių visuomenės institutų aktyvinimo ir įtakos būdus žmogaus ugdymui.

Prigimties atitikimo principas. Prigimtis yra įgimtos savybės. Dorovinė žmogaus prigimtis skiriasi nuo fizinės jo prigimties tuo, kad joje nėra nieko absoliutaus: poelgiai priklauso tiesiogiai nuo charakterio ar nuo idėjų, kylančių matant kokį nors reiškinį. Prigimtį, jos turinį, verslininkų prigimtį, nagrinėjo tokie autoriai kaip (Chell, 1991; Gartner, 1987; Lumpkin, Dess, 1996).

Kultūrinio ugdymo principą 17 a. suformulavo Dž. Lokas. Aiškindamas, kad žmogaus siela – tai „švari lenta“, jis kildino žinias iš žmogaus patirties, kurios skirtumas jis aiškino ugdymu ir gyvenimo sąlygomis. Remdamasis filosofinėmis – pedagoginėmis Loko idėjomis, 18 a. prancūzų mąstytojas Helvecijus tvirtino, kad žmogų formuoja tik aplinka ir ugdymas. Lokas ir Helvecijus, akcentuodami aplinkos poveikį žmogaus vystymuisi, didelį dėmesį skyrė sociokultūriniam veiksmui bei ugdymui. Kultūrinį ugdymo principą suformulavo Dystervegas, kuris tvirtino, kad ugdant žmogų būtina žinoti laiką ir vietą, kurioje gimė žmogus ar kurioje gyvens, t.y. sąlygas, kitaip tariant visą dabartinę kultūrą plačiaja to žodžio prasme, o ypač šalies kultūrą, kuri yra vaiko gimtinė.

Kitas autorius, Spierts (2003), išskiria šiuos sociokultūrinės veiklos *principus*:

1. Sociokultūrinis darbas atliekamas atsižvelgiant į įvairių gyventojų grupių iniciatyvas ir poreikius, į žmonių darbo bei gyvenimo sąlygas.

2. Sociokultūrinis darbas skiriamas daugiausia grupėms ir asmenims, kurie įvairiais atžvilgiais atsidūrė visuomenės gyvenimo nuošalėje ir ne savo noru tapo priklausomi nuo kitų paramos. Jų visuomeninė, socialinė, ekonominė bei kultūrinė padėtis lemia sociokultūrinio darbo pasiūlą ir metodus.

3. Sociokultūrinis darbas yra artimai susijęs su gyvenamąja aplinka (kvartalu, kaimynija ar kaimo bendruomene) ir ten vykstančiais pokyčiais.

4. Skatinamas aktyvus gyventojų dalyvavimas sociokultūrinėje veikloje, saviveika bei savanorių darbas, sukuriama palankios sąlygos ir galimybės užsiimti tokia veikla.

5. Sociokultūrinis darbas organizuojamas gyvenamojoje vietoje, todėl jo institucijos yra lengvai prieinamos gyventojams ir fiziškai, ir psichologiškai. Sociokultūrinis darbas pirmiausia suteikia žmonėms galimybę susitikti su kitais, dalyvauti veikloje ir jaustis aktyviais bendruomenės nariais.

6. Sociokultūrinis darbas suteikia žmonėms galimybę orientotis visuomeniniame ir kultūriniame gyvenime, formuoti savo kultūrinės ir visuomeninės nuostatas, tobulinti savo vidinį pasaulį ir veikloje atskleisti savo galimybes.

7. Erdvė individualiems pageidavimams bei siekiams išreikšti nėra beribė. Pliuralizmas ir tolerancija skirtingiems žmonėms yra nepažeidžiami sociokultūrinio darbo principai (Spierts, 2003).

Apibendrinant galima teigti, kad sociokultūrinis darbas pasireiškia per svarbius visuomeninius procesus ir iššūkius, tokius kaip pokyčiai darbo ir laisvalaikio srityje bei atotrūkio tarp valdžios ir piliečių. Sociokultūriniam darbui būdinga visuomenės problemų ir poreikių įžvalga bei vadovaujama šiais pagrindiniais principais: papildymo principas ugdymo moksle; prigimties atitikimo principas ir kultūros vienovės principas.

1.3. Sociokultūrinė veikla kaip bendruomenės ugdymo sritis

Remiantis Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu dėl nevyriausybinių organizacijų ir bendruomenių plėtros 2014 – 2016 m. veiksmų plano patvirtinimo, galima teigti, kad bendruomenės veikla ir plėtra susijusi su įvairių institucijų, organizacijų veikla, jų nuveiktais darbais, savarankiškumu, rengtais projektais gyvenimo kokybės gerinimui. Nuo susikūrusios bendruomenės veiklos, jos išsivystymo lygio ar kitaip tariant brandos, priklauso ir jos narių gerovė, jų sąmoningumas, dalyvavimas, atsakomybė ir motyvacija.

S. Būdvyčiui (1994) bendruomenė – tai šeimų ar žmonių grupė, kurią jungia tam tikros bendro naudojimo vertybės, turinti bendras tarnybas, įstaigas, interesus ar geografinį artumą.

Lietuvos Respublikos Vietos savivaldos įstatyme (2001) bendruomenė tai - kaimo gyventojų grupė, turinti bendrų ūkinių, socialinių, humanitarinių tikslų ir siekianti juos įgyvendinti savivaldžiomis koordinuotomis priemonėmis.

Pasak, C. Sutton (1999) bendruomenę galime apibrėžti „kaip toje pat vietoje gyvenančių žmonių grupę, religinę ar kitokios tapatybės vienijamą žmonių grupę“.

Bet G. Kvietkienė (2004) bendruomenę pristato kaip tam tikrą, bendro tikslo siekiančią ir bendromis nuostatomis bei bendra valia besiremiančią žmonių grupę. Pedagogė siūlo kalbant apie bendruomenę remtis trimis – geografiniu, tarpusavio santykių ir bendrų savybių – kriterijais (Palekauskaitė, 2004).

Svarbiausiu bendruomenės bruožu R. Dobranskienė, (2002) laiko įvairiapusį bendruomenės narių bendravimą, paremtą tiek racionaliais, tiek emociniais, dvasiniais ryšiais. Bendruomenę taip pat vienija artima pasaulėžiūra, panašios vertybės, panašus gyvenimo būdas. Bendruomenės narius tarpusavyje sieja ir gyvenamoji vieta.

Visuomenė sudaro sąlygas žmogui veikti ir tobulėti, o ji žmogaus veiklos dėka ne tik egzistuoja, bet ir toliau progresuoja. Taigi, visuomenė kuria žmogų, ir žmogus kuria visuomenę. Žmogus, veikdamas visuomenėje, pats įauga į visuomenę. Tokia žmogaus ir visuomenės sąveika vadinasi socializacija (Baršauskienė, 2004).

Pasak Kvieskienę (2003), *socializacija* – žmogaus adaptavimas (is) jį supančioje žmonių bendruomenėje, t.y. žmogus, gyvendamas grupėje ar žmonių bendrijoje, įsisavina jos patirtį: papročius, žinias, veiklos būdus bei perima visuomenės sukurtą kultūrą, plėtoja savo pažinimo, proto, dvasios jėgas, teoriškai įprasmina žmogaus organiškus ryšius su visuomene ir savajai biologinei prigimčiai bei biologiniam fenomenai suteikia gilesnę prasmę.

Kaip pastebi Adams (2005), Sent – Egziuperi akcentavo mintį, jog „žmogus yra ryšių mazgas“, kuriame susipina ryšiai su jį supančia socialine aplinka, su kitais žmonėmis, ir jis negali egzistuoti bei tobulėti be ryšių su visuomene, ypač grupe, t.y. neturi artimų santykių su žmonių mikrogrupe, kurios

narius sieja bendri tikslai, elgsenos normos, emocinis patrauklumas, tiesioginiai kontaktai, grindžiami simpatijomis ir pasitikėjimu su prieraišumu.

Kiti autoriai (Scharlach, Hoshino, 2012) teigia, kad reikia formuoti konstrukcinę visos grupės narių sąveiką, nes emociu, motyvavimo, turiniu ir kitais pagrindais turinant žmonių bendravimo poreikius, galima pasiekti asmenybės tobulumo ne tik dorovės, bet ir intelekto, valios ir kitose srityse, nes bendravimas yra įgimta žmogaus savybė, viena iš svarbiausių individo socializavimo, jo tapsmo asmenybe bruožų. Tuo tarpu bendruomenė apibrėžiama įvairiai: vieni ją grindžia geografinė kaimynystė, kiti – socialiniais tinklais, o dar kiti – glaudžiai susijusios bendrų politinių, socialinių ar ekonominių interesų turinčiais žmonių grupės idėja. Kiekvieną bendruomenę sudaro žmonės ir žmonių grupės, todėl joje galima išskirti subkultūrą ir mikrosociumą. Kiekviena bendruomenė turi savo ugdymo, auklėjimo, religines institucijas, todėl bendruomenę galima nagrinėti kaip socialinę aplinką, o tuo pačiu bendruomenei būdingos ir socialinės aplinkos problemos. Bendruomenei priskiriamas tipiškas socialinis bendradarbiavimas, kuris sukelia bendrumo dvasią ir bendruomeniškumo jausmus.

Reikia pripažinti, kad bendruomenės viduje vyksta socialinis – kultūrinis gyvenimas, formalių socialinių darinių funkcionavimas bei neformalus bendruomenės narių tarpusavio bendravimas. Sociokultūrinė veikla yra specifinė bendruomeninio ugdymo sritis, kuri sudaro palankias sąlygas įvairios socialinės padėties, įvairių tautybių ir įvairaus amžiaus žmonėms realizuoti savo socialinius, kultūrinius, švietimo poreikius, siekiant sėkmingai integruotis į aplinką (Nefas, 2007).

Pasak Aleknaitės – Bieliauskienės (2008), sociokultūrinis darbuotojas padeda žmonėms prasmingai planuoti savo laisvalaikį bei organizuoti kasdieninę kultūrinę veiklą. Jis skatina asmenis ir grupes aktyviai dalyvauti visuomeninėje veikloje ir ragina socialines organizacijas kartu su gyventojais bandyti spręsti visuomenines problemas. Specialisto darbas orientuotas į „galimybių plėtotę, problemų atskleidimą, naujovių realizavimą ir kitokio socialinio funkcionavimo skatinimą“. Šiai minčiai pritaria ir Kašėtienė (2009) teigdama, kad sociokultūrinis darbuotojas, realizuodamas globalius tikslus, atlieka keletą funkcijų: individų aktyvinimas ir orientavimas įvairioms veikloms, o tam, kad vyktų įvairios veiklos reikia jas koordinuoti ir kontroliuoti bei vykdyti informacijos kaupimą ir sklaidą.

Reikia pažymėti, kad sociokultūrinės veiklos sudėtine dalimi išliko edukacija, kuri suvokiama, kaip įvairaus amžiaus asmenų švietimas. Edukacinė veikla – savarankiška funkcija, orientuota į nuomonės formavimą, žinių įgijimą ir plėtimą ar socialinių, kultūrinių įgūdžių formavimą (Willener, 2003).

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad seniausios sociokultūrinio ugdymo tradicijos bendruomenės centruose yra Didžiojoje Britanijoje. Šias tradicijas vėliau perėmė Suomija ir Švedija. Suomija ir Švedija yra pirmaujančių pasaulyje pagal teikiamų socialinių paslaugų žmonėms įvairovę, kiekybę ir kokybę. Šių šalių bendruomenės centrai atlieka tris pagrindines funkcijas: prevencijos, reabilitacijos bei padeda žmonėms ir bendruomenėms sukurti žmoniškąjį – ekonominį potencialą, įtraukiant psichiškai neįgalius, riboto darbingumo asmenis, šeimas turinčias įvairių problemų. Tuo tarpu Prancūzijoje sociokultūrinė

bendruomenės veikla vykdoma jau nuo XIX amžiaus, kurių susikūrimą ir veiklą lėmė socialiniai – ekonominiai pokyčiai. Šiuo metu Prancūzijoje veikia 1700 socialinių ir kultūrinių centrų tinklas, kuris teikia socialinę – edukacinę pagalbą šiose srityse: „vaikų priežiūros programos; jaunimo problemų tyrimo, politinių ir specialių projektų rengimas; suaugusių švietimas, kitos edukacinės programos; socialinių – ekonominių projektų kūrimas“. Bendruomenės centras Prancūzijoje – tai vieta, kur susirenka įvairaus amžiaus, išsilavinimo, visuomeninės padėties žmonės, kad suvienytų savo žinias, apjungtų savo patyrimą, norą šviestis, studijuoti bendras bendruomenės problemas, dirbti, siekiant bendro visiems tikslo (Spierts, 2003). Olandijos bendruomenės ir kaimynystės centrų veikla turinti galias ir senas tradicijas vaidina didelį vaidmenį integruojantis įvairių socialinių grupių žmonėms į socialinę aplinką. Pagrindiniai šios organizacijos lankytojai yra pagyvenę žmonės, emigrantai, vaikai, jaunos motinos, tautinių mažumų atstovai bei žmonės su negalia. Bendruomenės centrų prioritetiniai tikslai: socialinių nepriteklių ir diskomforto bei bet kokios pagyvenusiųjų diskriminacijos šalinimas; informavimas ir parama bei reagavimas į jaunimo poreikius ir norus; atvykėlių integracija į visuomenę; lankstesnių priežiūros paslaugų teikimas žmonėms su negalia ir galimybių gyventi nepriklausomai sudarymas jiems (Nigel, 2005).

Apibendrinant galima teigti, kad sociokultūrinis ugdymas vaidina svarbų vaidmenį žmogaus socializacijos procese. Žmogus ir socialinė aplinka yra du neatsiejami dalykai, kurie sąlygoja vienas kitą. Kiekvienas žmogus, norėdamas socializuotis visuomenėje, turi susipažinti su tos bendruomenės papročiais, kultūra ir gyvenimo būdo ypatumais. Bendruomenės formavimo specifiškumas atsiskleidžia per sociokultūrinį ugdymą, kuriame ypač svarbus darbas bendruomenėje, švietimas ir lavinimas, kultūra, poilsis ir laisvalaikis.

1.4. Mokyklos ryšių su bendruomene ypatumai

Mokyklos bendruomenės gyvenimas yra susijęs su vietos bendruomenės gyvenimu. Dobranskienės (2004) manymu, bendruomenė veikia mokyklą, o mokykla, savo ruožtu, per savo ugdytinius veikia bendruomenę. Nuo šios sąveikos priklauso asmenybės dalyvavimas sprendžiant teritorinės bendruomenės problemas.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad teritorinė aplinka ir joje esanti mokykla turi būti vienodai atsakingos už vaiko sėkmingą socializaciją. Tai neįmanoma pasiekti be šių dviejų institucijų glaudaus bendravimo ir bendradarbiavimo. Galima teigti, kad didelis dėmesys turi būti skiriamas mokyklos ir vietos bendruomenių bendradarbiavimo ryšiams (Baršauskienė, 2004).

Anot Dobranskienės (2002), Bendradarbiavimas – tai vienoje ar kitoje veikloje taikoma procedūra, kai bendradarbiavimo objektas nulemia bendros veiklos vienoje ar kitoje srityje specifiką, apibrėžia darbuotojų arba institucijų suderintą darbą pagal vieną veiklos planą.

Reikia pabrėžti, kad norėdami pasiekti bendrų tikslų ir rezultatų, mokyklos bei vietos bendruomenės nariai turi susiburti į grupes (komandas), kurios bendrai spręstų vaiko ugdymo, įvairias jo

socialines problemas, organizuotų sociokultūrinę veiklą. Bendradarbiaudami tarpusavyje tėvai, pedagogai ir kiti specialistai taps aktyvūs vaiko socialinio ugdymo organizatoriai ir dalyviai. Būtent tai leis pasiekti kokybiškų, efektyvių vaiko ugdymo ir jam teikiamos pagalbos rezultatų (Urmonienė, 2004).

Leliūgienės (2003) požiūriu, mokiniai mokykloje turi susipažinti su savo bendruomenės gyvenimu, aplinkos būkle, ekonomine, socialine plėtra bei valdymu. Savo veikla mokiniai gali prisidėti prie bendruomenės problemų sprendimo ir tapti savivaldybės pagalbininkais, taip pat gali įtraukti į šią veiklą savo tėvus. Autorė išskiria tris bendruomenės išteklių panaudojimo galimybių grupes:

- *lankytinos vietos*. Šiai grupei yra priskiriami nacionaliniai parkai, įvairūs mokslo centrai, laboratorijos, įmonės ir verslo organizacijos;

- susitikimai su žmonėmis, kuriuos galima aplankyti jų darbo vietoje arba pasikviesti į mokyklą. Tai gali būti įvairių organizacijų darbuotojai, savivaldybės pareigūnai, visuomeninių organizacijų ir žiniasklaidos atstovai;

- *vietos aplinkos tyrimai, įvairūs projektai*. Bendruomenės ištekliai teikia ir plačias integruoto mokymo galimybes.

Kitas autorius Nefas (2007) nurodo, jog mokykla galėtų padėti gerinti bendruomenės funkcionalumą. Labai svarbų vaidmenį atlieka pedagogų misija – skatina mokinius dalyvauti vietos bendruomenės iniciatyvose, kartu patiems dalyvaujant tose iniciatyvose. Svarbu, kad dauguma tų iniciatyvų renginių vyktų mokyklose.

Tuo tarpu Lantolf, Poehner (2013) pastebi, jog kanadiečiai sako, kad norint suformuoti bendruomenišką dvasią, reikia daug pastangų ir laiko. Jie daug dėmesio skiria jaunimo auklėjimui. Tėvai rodo pavyzdį vaikams jungdamiesi į tėvų grupes. Grupių nariai vienas kitam padeda spręsti vaikų auklėjimo problemas, reikalui esant, palieka pasaugoti mažamečius vaikus kaimynams. Mokytojai, jei jie turi problemų dėl vaikų elgesio mokykloje, kai tėvai darbe, kreipiasi į suaugusįjį iš tos gatvės, kurioje gyvena mokinys, ir neatidėliojant viskas išsiaiškinama. Taip jaunam žmogui nuolat rodomas dėmesys, taip jis nuo vaikystės pajunta, kad gyvena bendruomenėje.

Leliūgienė (2003) pabrėžia, kad socialinis pedagogas (darbuotojas), veikdamas išvien su vietinės bendruomenės aktyviais žmonėmis, turėtų efektyviai spręsti visos mokyklos bendruomenės, o ypač vaikų ir paauglių problemas. Tuo tarpu Kvieskienė (2003) kalba apie tai, kad socialinis pedagogas veikia keturiais lygmenimis – dirbdamas su vaikais, jų tėvais, visa mokyklos bendruomene ir vietine bendruomene.

Pasak Majauskienės, Leliūgienės (2007), mokyklos bendruomenės dalyviai aktyviai veikiantys bendruomenėje, perkelia efektyvias šios bendruomenės veiklos formas į kitas bendruomenes, tai yra gali pretenduoti į kitų bendruomenių narių mokymą ir perimti bei panaudoti viską kas geriausia kitų bendruomenių veikloje. Mokyklų vadovai turėtų prisiminti, kad jie yra didesnės sistemos dalis – juos ir kitą visuomenės dalį sieja tarpusavio priklausomybė: jie tarnauja visuomenei, o visuomenė tarnauja jiems.

Mokyklų vadovai turi stengtis formuoti reguliuoti ryšius su aplinka ir formuoti partnerystės santykius bei tarpusavio supratimą. Nefas (2007) įvardina mokyklos bendruomenės partnerius – viešosios institucijos (biblioteka, kultūros namai, policija, ligoninė), privatus sektorius (verslininkai, bankai), privatūs asmenys (jaunimas, menininkai, mokslininkai, pagyvenę žmonės) ir organizacijos (bažnyčia, politinės partijos, visuomeninės organizacijos). Partnerystė reiškia abipusį bendradarbiavimą. Mokykla norėdama įgyti naujos patirties ir žinių iš aplinkos turi tuo pačiu atsakyti ir aplinkai. Būtina išplėtoti modernų švietimo tinklą, apimantį ir sujungiantį formalųjį, neformalųjį ir informalųjį švietimą teikiančias mokyklas bei kitas institucijas.

Apibendrinant galima teigti, kad mokykla turi skatinti mokinių dalyvavimą visuomeniniame gyvenime. Mokyklos ir bendruomenės aljansas turi būti pagrįstas pagrindinių vertybių, interesų ir pasiekimų pasidalijimu. Abi pusės turi suprasti, kad tik stipri bendruomenė remia švietimą, tuo pačiu metu vietinės mokyklos, integravusios savo išteklius į bendruomenę, tampa patikimiausia garantija bendruomenės puikiai ateičiai. Didelis vaidmuo šiame procese tenka socialiniam pedagogui. Jis organizuoja mokinių veiklą, su jais bendrauja, juos socializuoja. Socialinis pedagogas – tai tarsi jungtis tarp mokyklos ir vietos bendruomenės.

1.5. Neformalaus vaikų švietimo koncepcijos analizė

Neformalusis ugdymas tampa būtinybe. Šio ugdymo svarba suvokiama ne vien tik Lietuvoje, tačiau ir Senajame žemyne. 2013 metus Europos Taryba paskelbė neformaliojo ugdymo metais, o Europos Sąjunga – net pusantro milijardo eurų suma finansuoja naują projektą, kuris bus vykdomas 2014 – 2020 metais. Vadinasi, net tokios svarbios institucijos, kaip Europos Sąjunga bei Europos Taryba, suvokia neformaliojo ugdymo naudą ir skatina jo plėtrą. [27]

Lietuvoje, kaip ir daugumoje kitų Europos Sąjungos šalių, siekiama kuo veiksmingiau tobulinti švietimo sistemą. Kadangi pažangesnė švietimo sistema jauniems žmonėms suteiktų pamatines vertybes, kurios bus reikalingos tolimesniame jų gyvenime. Deja, Lietuvoje yra susiklosčiusi tokia situacija, kad pats didžiausias dėmesys buvo skiriamas tik formaliajam švietimui gerinti ir tobulinti. [29]

Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija (2005) išsiskiria savo tikslais, mokymosi aplinka, taikymo metodais ir lygybe paremtais santykiais tarp mokytojo ir vaiko. Neformalioje aplinkoje mokymasis tampa malonumu, be to, taikant neformalų ugdymą, didžiausias dėmesys skiriamas procesui ir yra itin atsižvelgiama į vaiko asmenybę. Svarbus tas faktorius, kad kiekvienas vaikas yra skirtingas, todėl taikant vien tik formalų švietimą, jo, kaip asmenybės bruožai ir raida, atsiskleidžia nepilnavertiškai ir ne iki galo. Vadinasi, neformaliojo švietimo nauda yra visokeriopa.

Bendrai tariant, neformalusis švietimas skatina:

- Būti savimi ir turėti savo nuomonę;
- Nebijoti klysti;
- Bendrauti;

- Tobulėti nesivaržant ir nekonkuruojant su aplinkiniais;
- Siekti savo užsibrėžtų tikslų.

Neformaliojo švietimo koncepcijoje yra numatyti pagrindiniai principai, kuriais privaloma vadovautis, taikant pasirenkamąjį vaikų ugdymą:

- Savanoriškumas – kiekvienas vaikas turi teisę laisvai rinktis švietimo teikėją bei jo siūlomas veiklas ir užsiėmimus
- Prieinamumas – visos veiklos ir visi metodai, taikomi neformaliajame švietime, privalo būti prieinami kiekvienam vaikui pagal jo amžių, išsilavinimą, nepriklausomai nuo jo socialinio statuso;
- Individualizavimas – ugdymas taikomas atsižvelgiant į kiekvieno vaiko asmenybę, galimybes, poreikius bei pasiekimus;
- Aktualumas – veiklos turi būti skirtos socialinėms, kultūrinėms, edukacinėms ir kitoms kompetencijoms ugdyti;
- Pozityvumas – ugdymosi procese kuriamos teigiamos emocijos bei sudaromos tokios sąlygos, kurios įtakoja gerą vaiko savijautą.

Be to, koncepcijoje aiškiai išdėstyti tikslai ir siekiai, kurių siekiama vykdant neformalųjį ugdymą:

- Ugdyti ir plėtoti vaikų kompetencijas per saviraiškos poreikio tenkinimą;
- Ugdyti pagarbą žmogaus teisėms, orumą, pilietiškumą, tautiškumą, demokratišką požiūrį į pasaulėžiūrų, įsitikinimų ir gyvenimo būdų įvairovę;
- Ugdyti gebėjimą kritiškai mąstyti, rinktis ir orientuotis dinamiškoje visuomenėje;
- Spręsti socialinės integracijos problemas: mažiau galimybių turinčių (esančių iš kultūriškai, geografiškai, socialiai ir ekonomiškai nepalankios aplinkos ar turinčių specialiųjų poreikių), ypatingų poreikių (itin gabių ir talentingų) vaikų, iškritusių iš švietimo sistemos, integravimas į visuomeninį gyvenimą, socialinių problemų sprendimas ir pan.

Analizuojant Valdo Jankausko (Lietuvos vaikų ir jaunimo centro direktoriaus) teiginius, taip pat galima pastebėti, jog jis praktikuoja ir išsako panašias vertybes, kurios apibrėžiamos ir neformaliojo švietimo koncepcijoje. Autorius teigia, kad pagrindinis tikslas, vykdant neformalųjį švietimą, tai ugdyti kūrybiškus ir savarankiškus žmones. Be to, jis pateikia ir tokią frazę, kad „pramoga“ turėtų tapti visa švietimo sistema. Žinoma, toks teiginys prieštarauja koncepcijai. Šios autoriaus minties nederėtų suprasti neigiamai, kadangi ją argumentuodamas jis aiškiai atskleidžia tokio teiginio motyvus. Autorius teigia, kad žvelgiant į žmonijos istorijos kontekstą matyti, jog visas išskirtines pasaulio asmenybes vienija motyvacija. Vadinasi, autoriaus nuomone, vykdant neformalųjį švietimą, būtina jį diegti taip, kad vaikai, dalyvaudami užsiėmimuose, būtų motyvuoti ir stengtųsi siekti savo užsibrėžtų tikslų.

Kitas autorius – daktaras Dainius Žvirdauskas (Kauno „Purienu“ vidurinės mokyklos direktorius bei mokslo studijos „Neformalusis švietimas Lietuvoje. Faktai, interesai, vertinimai“ vienas iš autorių) teigia, kad neformaliajame ugdyme jaunas žmogus mokomas pažinti ir suprasti ne vien tik save, tačiau ir jį supančią aplinką. Be to teigiama, kad skatinama saviraiška – „Skatinama fantazuoti, muzikuoti, įsivaizduoti, kurti mintyse“. Autorius nuomone, neformaliajame ugdyme jaunas žmogus gali išmokti pasitikėti savimi, tapti savarankiškesniu, geriau bendrauti tarpusavyje ir spręsti konfliktus bei plėsti akiratį. Neformalusis ugdymas, anot daktaro, tai ir savęs parodymas, demonstravimas. Vadinasi, autorius neformalųjį ugdymą vertina kaip privalumą, kuris vaikams suteikia pasitikėjimo savimi, gebėjimą spręsti konfliktus, ugdomas savęs ir aplinkinių pažinimas.

Analizuojant užsienio autorių darbus (Hodkinson, Colley, Malcom, 2002, 2003; Carron, Carr-Hill, 1991; Bjornavold, 2007; Rogers, 2005 ir kt.), kuriuose svarstoma neformaliojo švietimo klausimai, pastebėta, kad mokyklinio amžiaus vaikų ir jaunimo neformalusis švietimas analizuojamas labai fragmentiškai, telkiant dėmesį į bendruosius ugdymo klausimus, o ne į neformaliojo ugdymo specifiką. Neformalusis švietimas, analizuojant jį plačiame pasaulinio švietimo kontekste, yra labai įvairių formų, orientuotas į įvairias visuomenės grupes, skirtas be galo įvairiems tikslams įgyvendinti. Todėl prasminga diferencijuoti neformaliojo švietimo veiklas pagal tam tikrus joms būdingus savitumus. Hoppers (2006), remdamasis įvairių autorių pastebėjimais ir išsamia lyginamąja įvairių šalių neformaliojo švietimo situacijos analize, išskiria tokius neformaliojo švietimo tipus: paraformalusis švietimas, visuotinis švietimas, asmeninis tobulėjimas, profesinis rengimas ir papildomo neformaliojo ugdymo programos.

Remiantis tyrimų duomenimis, neformaliojo ugdymo nepropaguojančios šalys, dažniausiai yra skurdžios ir nestabilios. Tačiau tos šalys, kuriose neformalusis ugdymas yra praktikuojamas, pirmauja ekonominių rodiklių ir visuomenės laimės indeksų suvestinėse. Netgi nustatyta, kad laimingiausi žmonės gyvena Skandinavijoje (Švedija, Norvegija ir Suomija), Danijoje bei Nyderlanduose. Šios šalys neformaliajam ugdymui skiria itin daug laiko ir piniginių resursų.

Taigi, apibendrinant galiu teigti, kad vykdant formalųjį ugdymą, šalia jo turi būti vykdomas ir neformalusis ugdymas. Pagrindinė neformaliojo vaikų švietimo paskirtis – tenkinti mokinių pažinimo, lavinimosi ir saviraiškos poreikius. Neformaliojo vaikų švietimo poreikius vykdo: muzikos, dailės, meno, sporto ir kitos mokyklos, laisvieji mokytojai. Neformalusis ugdymas skatina vaiko saviraišką, padeda būti motyvuota ir savo tikslo siekiančia asmenybe, be to, užsiėmimų metu, vaikai išmoksta spręsti iškilusias problemas, skatinamas jų kūrybiškumas ir laisvė. Pagrindinis neformalaus ugdymo tikslas – sąmoninga asmenybė ir aktyvus bendruomenės narys. Džiugu bent tai, kad neformaliojo ugdymo poreikis visuomenėje auga, žmonės pradeda suprasti, kad su vienu batu – turėdami žinių, bet nemokėdami jomis naudotis – toli nenužygiuos. Reikia tikėtis, kad netrukus šis faktas atkreips ir tiesiogiai Lietuvos švietimo politiką formuojančių asmenų dėmesį.

1.6. Socialinis pedagogas kaip mokyklos bendruomenės kūrėjas

Mokykla – specifiskai organizuota bendruomenė, nes ji – jaunosios kartos visapusiško mokymo ir lavinimo veiksnys, susijęs su socialine aplinka, kurioje mokykla kaip bendruomenė egzistuoja. Pasak Dobranskienės (2002), išskiriamos kelios *mokyklos bendruomenės ypatybės*:

- mokykla – „pergyvenimų“ bendruomenė, nes emocinis mokyklos gyvenimas sudaro sąlygas bendriems mokinių išgyvenimams;
- tai „darbo bendruomenė“, nes mokyklinėje bendruomenėje atskiri nariai susieti ne tik subjektyviais išgyvenimais, bet ir darbo tikslais, solidarumo jausmais ir mokyklos tvarkos normomis;
- tai susižinojimo, savitarpio supratimo, susigyvenimo ir susibičiuliavimo bendruomenė.

Bendruomenė tai ir yra visi vaikai ir taip pat jų tėvai, mokytojai ir auklėtojai, visi kiti dirbantieji, dalyvaujantys mokyklos gyvenime. Sudėtingiausias darbas – pedagoginis darbas yra ypatinga veikla: čia žmonės formuoja tai, kas yra reikšmingiausia ir vertingiausia pasaulyje, – paties žmogaus vidinį pasaulį, be to atsakingiausiu žmogaus gyvenimo laikotarpiu.

Reikia pažymėti, kad socialinis pedagogas yra svarbus mokyklos socialinės pedagoginės komandos narys, kuris dirba kartu su mokiniu, jo šeima, mokyklos administracija, pedagogais, įvairiais specialistais, vietos bendruomene (Ribokienė, 2003). Šiai minčiai pritaria ir Žadeikaitė, Railienė (2009), kurios teigia, jog siekdamas sudaryti palankias sąlygas pozityviai vaiko socializacijai, socialinis pedagogas turi skatinti šeimos ir pedagogų, kitų specialistų bendradarbiavimą, formuoti ne tik šeimos, bet ir pedagogų, kitų specialistų atsakomybę, organizuojant vaiko socialinį ugdymą, socialinės pagalbos jam teikimą, sociokultūrinės veiklos organizavimą. Todėl socialiniam pedagogui svarbu užmegzti kuo daugiau ryšių su vietos bendruomenėje įsikūrusiomis įstaigomis, įtakingais asmenimis, savanoriais, kurie norėtų ir galėtų bendradarbiauti įgyvendinant socialinius, sociokultūrinius projektus.

Anot Dobranskienės (2004), susipažindamas su savo bendruomene socialinis pedagogas turi:

- tapti tos vietovės nariams gerai pažįstamas;
- užmegzti ryšius su kuo daugiau bendruomenėje įtakingų asmenų;
- užmegzti ryšius su išrinktais atstovais, su žmonėmis, dirbančiais įstatymo numatytuose ar savanorių sektoriuose, taip pat su bendruomenės vadovais, atstovaujančiais diskriminuojamiesiems: etninėms mažumoms, neįgaliesiems, seniems žmonėms;
- kuo daugiau sužinoti apie skirtingas bendruomenes: jų kultūrą, tikėjimą ir gyvenseną;
- mėginti užmegzti individualius ir pasitikėjimu grįstus ryšius su bendruomenių vyresniaisiais ir gerbiamais žmonėmis;
- puoselėti elgesio kodus, reikalingus tada, kai žmonės kokiu nors proga susirenka kartu;
- nenaudoti savo galios ir įtakos vienos kurios grupės labiau negu kitos.

Pasak Ribokienės (2003), socialinis pedagogas turėtų sudaryti bendruomenės profilį. Svarbu sukaupti kuo daugiau informacijos apie savo aptarnaujamą vietovę; sudaryti smulkų vietovės profilį: gyvenamųjų namų, pramonės įmonių, mokyklų, gydytojų, sveikatos centrų, bendruomenės centrų, bažnyčių, taip pat paslaugų agentūrų, pvz. užiegos centrų planą; atnaujinti vietovės gyventojų amžiaus profilio duomenis, aplankyti tėvų ir kūdikių grupes bei žaidimų aikšteles; išsiaiškinti žmonių susirinkimų vietas, pvz., kur renkasi bedarbiai, kaip veikia transporto sistema, ar biblioteka prieinama neįgaliems žmonėms, kaip atrodo vietiniai pramogų centrai, kur telkiasi jaunimas.

Svarbu pažymėti, kad socialinis pedagogas privalo turėti organizacinių sugebėjimų, mokėti dirbti grupėje ir su atskirais asmenimis. Esant būtinybei, turi prisiimti patarėjo, konsultanto, programų administratoriaus, eksperto funkcijas. Spręsdamas mokinių, mokytojų, tėvų ir kitų mokyklos bendruomenės narių, problemas socialinis pedagogas tampa tarpininku, advokatu, skatinančiu tinkamą individo ir aplinkos sąveiką. Socialinis pedagogas gali padėti užmegzti, sutvirtinti ir plėtoti mokyklos ir vietos bendruomenės bendradarbiavimo ryšius (Žadeikaitė, railienė, 2009). Mokyklai norint sėkmingai bendradarbiauti su vietos bendruomene reikia tinkamai tam pasirengti. Dobranskienės (2002) požiūriu, pirmiausia verta ištirti mokyklos aplinką, mikrorajono, kurioje įsikūrusi mokykla, gyventojų požiūrį į mokyklą, išsiaiškinti poreikius, kuriuos mokykla gali patenkinti. Svarbu prieš pradėdant bendradarbiauti pasitarti su mokinių tėvais dėl mokyklos tikslų, uždavinių, veiklos kryptių, mokyklos tradicijų. Bendradarbiavimo sėkmę lemia tokie veiksniai kaip mokyklos padėtis vietovėje, mokyklą supanti bendruomenė, mokinių skaičius mokykloje, vadovavimas bendruomenei.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad socialinio pedagogo veikla, stiprinant sociokultūrinius ryšius vietos bendruomenėje, taip pat apima mokinių kultūrinę edukaciją. Tai viena iš neformaliojo vaikų švietimo sričių, užtikrinanti mokinių pažintinius poreikius, turiningą vaikų laisvalaikį, kuri yra skiriama socialiniam kultūriniam ugdymui bendruomenėje. Kūrybingai suplanuota veikla ir sumaniai panaudota socialinė kultūrinė aplinka pozityviai keičia vaikų veiklos struktūrą ir turinį, formuoja naujus gebėjimus. Socialinis pedagogas turi įgyti kompetencijos organizuoti turiningą vaikų laisvalaikį (papildomojo ugdymo užsiėmimus, būrelius, ratelius, renginius). Socialinis pedagogas gali skatinti moksleivius rengti ir įgyvendinti projektus, užsiimti socialine arba kultūrine veikla (Ribokienė, 2003).

Apibendrinant galima teigti, kad mokyklinė bendruomenė yra svarbus veiksnys, įtakoiantis ne tik mokinių pareigų (mokymosi) atlikimo kokybę, bet ir lavinantis mokinių socialinius įgūdžius, gerinantis integraciją į visuomenę bei skatinantis tarpusavio bendradarbiavimą. Socialinis pedagogas teikia ne tik informavimo, konsultavimo, tarpininkavimo, atstovavimo paslaugas, bet taip pat teikia ir sociokultūrinės paslaugas. Organizuojant sociokultūrinį darbą vietos bendruomenėje, socialinis pedagogas turi nuolat analizuoti aplinkybes, kuriose yra veikiama, ir jas įsisaugoti. Socialinio pedagogo sociokultūrinė veikla vietos bendruomenėje yra galingas instrumentas, galintis orientuoti visuomenės narius siekti pozityvios

socializacijos bei teigiamai formuoti visuomenės vertybines nuostatas. Socialinis pedagogas turi prisidėti prie mokyklos ir vietos bendruomenės bendradarbiavimo ryšių stiprinimo.

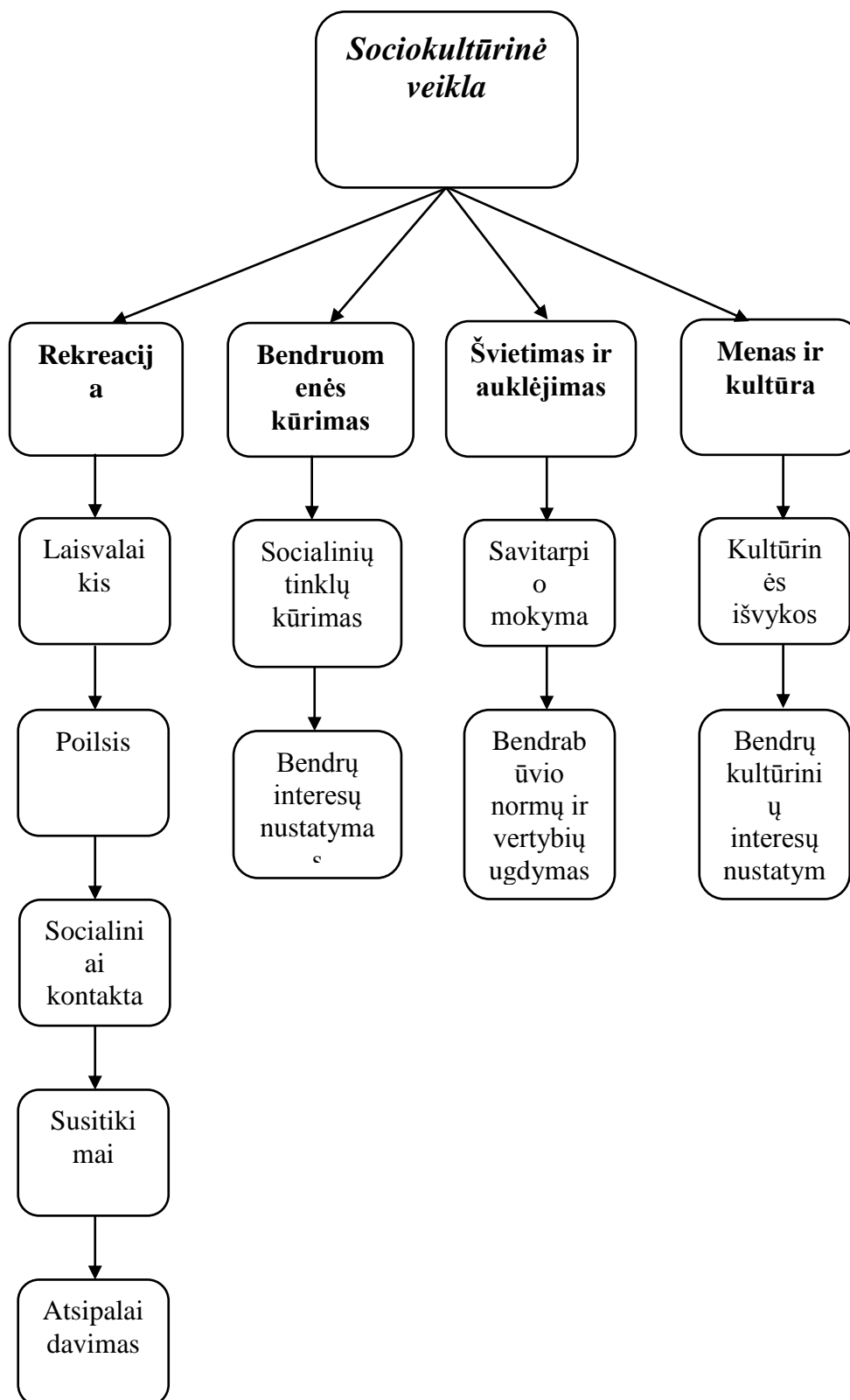
1.7. Sociokultūrinės veiklos bendruomenėje teorinis modelis

Lietuvos Respublikos kultūros centrų įstatyme [KCI], (2004), sociokultūrinė veikla apibrėžiama kaip specifinė bendruomenės veiklos sritis, kuri sudaro palankias sąlygas bendruomenei realizuoti socialinius, kultūrinius ir švietėjiškus poreikius, siekiant integruotis į visuomenę.

Sociokultūrinė veikla yra specifinė bendruomeninio ugdymo sritis, sudaranti palankias sąlygas įvairios padėties, įvairių tautybių ir įvairaus amžiaus žmonėms realizuoti savo socialinius, kultūrinius, švietimo poreikius, siekiant sėkmingai integruotis į visuomenę (Baršauskienė, Leliūgienė, 2001).

Sociokultūrinė veikla aprėpia:

- Rekreaciją (poilsio ir laisvalaikio organizavimas, socialinių kontaktų užmezgimas, susitikimai, atsipalaidavimas);
- Švietimą ir auklėjimą (savitarpio mokymasis, bendrabūvio normų ir vertybių ugdymas);
- Meno ir kultūros (bendrų kultūrinių interesų nustatymas, kultūrinės išvykos);
- Bendruomenės kūrimo (socialinių tinklų kūrimas, bendrų interesų nustatymas) sritis (Spierts, 2003).žr.1pav.

1pav. Sociokultūrinės veiklos bendruomenės teorinis modelis

Rekreacinė veikla yra viena iš labiausiai matomų sociokultūrinio darbo sričių. Žodis „rekreacija“ kilęs iš lotynų kalbos žodžio „recreatio“ ir reiškia atstatymas (Šinkūnienė, 2005). Mokslinėje terminologijoje „rekreacija“ susieta su jėgų, sveikatos atgavimu. Remiantis E. Vitkienės (2002) monografija, rekreacija apibūdinama kaip būdą, padedantį žmogui atgauti jėgas bei palaikyti stabilią sveikatą. Sociokultūriniai darbuotojai labiausiai bendrauja su žmonėmis jų laisvalaikio metu, tačiau atkreiptinas dėmesys ir į tai, jog sociokultūrinė veikla gali būti orientuota į rūpybą, švietimą ar profesinį rengimą. Remiantis M. Spierts (2003) be poilsio ir laisvalaikio renginių žmonės bei visą bendruomenę negalėtų egzistuoti.

Laisvalaikio veiklų pakopos skirstomos:

- Pasyvųjį poilsį;
- Kontempliaciją, kurio metu reikia sudaryti galimybę atstatyti fizines bei dvasines žmogaus jėgas;
- Savišvietą – galimybę įgyti, gilinti ar tobulinti žinias;
- Saviraišką ir organizuojant pramogas ir šventes padėti atsiskleisti individo kūrybiniam gebėjimams.

Rekreacijos sandara – žmogaus vidinio pasaulio: sąmonės, dvasios bei egzistencijos dimensijų visumą. Vitkienė (2002) nurodo tokias rekreacijos sudedamąsias dalis:

- Biologinė – žmogus planuoja veiklą, dirba, kuria, siekdamas socialinės lygybės, asmenybės laisvės, dvasinio tobulėjimo; biologinė rekreacijos samprata tampa egzistencijos, žmogaus tapimo savimi procesu;
- Fiziologinė – žmogaus organizmo gyvybinės funkcijos, jų pasireiškimo dėsniai, ypatumai, siekiant išsaugoti žmogaus sveikatą, darbingumą, ilgaamžiškumą;
- Psichologinė – žmogaus psichinės būsenos tiesiogiai veikia sveikatą, darbingumą (o tuo pačiu, socialumą);
- Socialinė - psichologinė – žmogus, priklausomai nuo jo besikeičiančio socialinio statuso, įsitraukimo į naują veiklą, subjektyvių veiksnių (nuostatų, vertybinių orientacijų, gebėjimų ir kt.) yra veikiamas kaip socialinė asmenybė, kuri vystosi ir socializuojasi;
- Emocinė - psichologinė – žmogaus tiesioginis jausmo išgyvenimas, dvasinė būseną, kurią lemia jo santykis su supančia gyvenimiška aplinka;
- Kultūrinė - dvasinė – žmogaus materialinių ir dvasinių vertybių visuma, priklausanti nuo jo išsilavinimo, profesijos, amžiaus, kasdienio gyvenimo tradicijų, taip pat nuo visuomenėje susiformavusių, nusistovėjusių moralės normų.

Rekreaciją galima skirstyti į smulkesnes dalis, tai:

Laisvalaikis - tai laisvas nuo būtinų užsiėmimų laikas, skirtas asmeniniams poreikiams tenkinti, taip pat plėsti žinias, lavintis ir dvasiškai tobulėti. Kiekvienas asmuo turi teisę į pačias svarbiausias egzistavimo sąlygas:

1. Darbas;
2. Laisvalaikis.

Laisvalaikio svarba yra įtvirtinta keliuose teisės aktuose. Tai:

- Lietuvos Respublikos Konstitucija – joje 49 straipsnyje aiškiai apibrėžta, kad „Kiekvienas dirbantis žmogus turi teisę turėti poilsį ir laisvalaikį...“;
- Remiantis visuotine žmogaus teisių deklaracija (24 str.) – „Kiekvienas turi teisę į poilsį ir laisvalaikį...“;
- Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme numatyta, kad Vaikas turi teisę į poilsį ir laisvalaikį, atitinkantį jo amžių, sveikatą bei poreikius... Valstybė ir vietos savivaldos steigia ir remia vaikų sporto, kūrybos, laisvalaikio ir sveikatos klubus, stovyklas, šeimos poilsio namus, sanatorijas...”.

Laisvalaikio praleidimo būdai yra kiekvieno individo prigimtinė ir pamatinė teisė, kurią asmuo įgyja gimdamas. Todėl būtina užtikrinti, kad visos valstybinės institucijos pasirūpintų bei užtikrintų aktyviu gyventojų laisvalaikiu.

Poilsis. Poilsis ir rekreacija yra, galima teigti, sinonimai. Tačiau, skiriasi kai kuriais niuansais. Poilsio rūšių yra ganėtinai daug. Tačiau kaip pačią svarbiausią poilsio rūšį, būtų galima išskirti miegą. Priklausomai nuo žmogaus amžiaus ir individualių poreikių jo reikia daugiau ar mažiau, bet vidutiniškai trečdalį savo gyvenimo mes pramiegame. Poilsui taip pat galima priskirti įvairias pramogas, sportą, įdomių vietų lankymą ir t.t.

Socialiniai kontaktai. Jie svarbūs tuo, jog kiekvienas asmuo gyvendamas nori ir privalo komunikuoti su išoriniu pasauliu. Bendraudami žmonės susipažįsta vieni su kitais, įgyja patirties bei gyvenimui reikalingų įgūdžių. Taip asmenys gali komunikuoti socialiai. Komunikacija dažniausiai skirstoma į:

- Intraasmeninę socialinę komunikaciją – žmonės, panaudodami savo neurofiziologinę energiją, apdoroja gautą informaciją savo vidinėje sistemoje, tai yra, komunikuoja patys su savimi;
- Tarpasmeninę socialinę komunikaciją – ši komunikacija vyksta tarp dviejų ar daugiau asmenų. Čia būtinas dvipusis ryšys, nes kalbinė veikla – ne vieno žmogaus savybė;
- Asmens – grupės socialinę komunikaciją - tiesioginis vieno asmens ir reliatyviai homogeniškos auditorijos komunikavimas. Čia informacija dažniausiai perduodama viena kryptimi – iš siuntėjo/kalbėtojo – auditorijai;

- Masinę komunikaciją - komunikacija su didelėmis, skirtingomis, nutolusiomis auditorijomis. Informacijai perduoti naudojamos priemonės: radijas, televizija, laikraščiai, žurnalai, reklamos lankstinukai ir t. t. Šiuo atveju problema yra ribotas grįžtamasis ryšys;

- Verbalinę ir neverbalinę komunikaciją - komunikacija apima rašytinę, sakytinę kalbą, muziką, teatrą, baletą ar tiesiog žmogaus elgesį. Verbalinė komunikacija – informacinis elgesys, tarpusavio sąveika, kai kalbos ženklai, žodžiai vartojami kaip simboliai išreikšti idėjas. Neverbalinė komunikacija apima visas kitas informacijos perdavimo formas. Tai gali būti: ženklų kalba, veiksmy kalba, išvaizda, balso kokybė, veido išraiška, erdvės sutvarkymas, laiko paskirstymas ir t. t.;

- Rašytinę ir nerašytinę komunikaciją - nagrinėjant socialinę komunikaciją, dažniausiai išskiriami šie du komunikacijos tipai. Rašytinei priskiriama komunikacija, kai informacijos kodavimui naudojamas raštas. Komunikacija, kai informacija koduojama kalbos garsais, gestais, sutartiniais ne rašto ženklais, kitais būdais, priskiriama nerašytinei. Rašytinei komunikacijai būdinga galimybė grįžti ir taisyti pateikiamą pranešimą, yra galimybė apmąstyti ir įvertinti savo komunikacinę veiklą. Nerašytinė komunikacija vyksta „čia ir dabar“. Sąveika tarp pranešėjo ir pranešimo yra glaudi ir momentinė, todėl sunkiau vertinti ir pastebėti komunikacijos klaidas;

- Asmeninę ir dalykinę komunikaciją. asmeninė komunikacija yra neformali, kuriai daro įtaką „tarpusavio patrauklumas“ bei vyksta tada, kai partneriai „vienas kitą laisvai renkasi“. Tai pasikeitimas informacija asmeninio pobūdžio klausimais, kurios tikslas – draugystė, bičiulystė. Dalykinė komunikacija dažniausiai pasireiškia formalioje organizacijos veikloje arba santykiuose su formalia organizacija.

- Susitikimai bei atpalaidavimas užima taip pat svarbią ir reikšmingą vietą rekreacijoje. Kadangi susitikimai žmonėms yra viena iš bendravimo bei laisvalaikio praleidimo formų. Atpalaidavimas žmonėms taip pat būtinas, nes taip jie gali pailsėti, atgauti jėgas po sunkios darbo dienos. Priešingu atveju, žmonės dirbdami be atsipalaidavimo, negebės atlikti tiesioginių savo pareigų, taip nukentės ne vien tik viso kolektyvo darbas, tačiau tuo pačiu neigiama įtaka bus pastebima ir visai kompanijai.

Švietimas ir auklėjimas. Švietimas – veikla, kuria siekiama suteikti asmeniui visaverčio savarankiško gyvenimo pagrindus ir padėti jam nuolat tobulinti savo gebėjimus. Mokyti – prigimtine kiekvieno žmogaus teisė. Švietimas – asmens, visuomenės ir valstybės ateities kūrimo būdas. Jis grindžiamas žmogaus nelygstamos vertės, jo pasirinkimo laisvės, dorinės atsakomybės pripažinimu, demokratiniais santykiais, šalies kultūros tradicijomis. Švietimas saugo ir kuria tautos tapatybę, perduoda vertybes, kurios daro žmogaus gyvenimą prasmingą, visuomenės gyvenimą – darnų ir solidarų, valstybės – pažangų ir saugų (LR Švietimo įstatymas, 2011).

Europos komisijos paskelbtame komunikate „Suaugusiųjų mokymasis: mokyti niekada nevėlu“ (2006) akcentuojama suaugusiųjų švietimo plėtros svarba. Vienas iš uždavinių – vyresnio amžiaus asmenų

švietimas ir mokymas. Akcentuojamos informavimo, konsultavimo, žiniasklaidos priemonių teikiamos galimybės įtraukti į mokymąsi sunkiai pasiekiamas grupes.

Švietimą ir auklėjimą galima grupuoti į dvi grupes, tai:

- Savitarpio mokymasis;
- Bendrabūvio normų bei vertybių ugdymas.

Savitarpio mokymasis (savitarpio mokymąsi plačiai nagrinėja Marcia B. Baxter Magolda) bei bendrabūvio normų ir vertybių kūrimas svarbūs tuo, jog kiekvienas individas vos gimęs pradeda mokytis. Žinoma, pirminis mokymasis būna ganėtinai primityvus – mokomasi pirmų raidžių, žingsnių ar žodžių. Vėliau, pradedama lankyti mokyklą, stojama į aukštąsias mokyklas ir galiausiai įsidarbinama į tam tikras kompanijas ar organizacijas. Taigi, tie asmenys, kurie turi daugiau patirties, moko kitus. Visa tai yra savitarpio mokymasis. Tačiau mokantis būtina laikytis ir paisyti tam tikrų moralės principų bei normų, t.y. laikytis bendrabūvio normų – gerbti ne vien tik save, tačiau ir kitus; priešingus blogiems interesams ir veiksams, gerbti kito žmogaus darbą, laiką bei asmenines pastangas ir gebėjimus. Norint visa tai užtikrinti, būtina kurti bei ugdyti vertybes, kurios apribotų „laukinę žmogaus prigimtį“, kuri pasireiškia asmeninės naudos siekimu, savo stiprybės rodymu bei bandymu dominuoti prieš kitus individus.

Menas ir kultūra. Žadindamas susidomėjimą menine ir kultūrine veikla, sociokultūrinis darbuotojas gali paskatinti jaunimą joje dalyvauti bei ugdyti savo kūrybiškumą. Dalyvaudamas kultūrinėje veikloje ir kūrybiškai lavėdamas, jaunimas tampa pajėgus diskutuoti apie visuomenės kultūrinės nuostatas ir vertybes, o tai skatina aktyvų pilietiškumą. Menas teikia galimybę įdėmiau pažvelgti į tikrovę bei perprasti įvairius būdus ją interpretuoti. Menas inspiruoja diskusijas ir suteikia jaunimui galimybę pažinti tai, kas dar nepažįstama. Menas jautrina sąžinę ir ugdo gebėjimą daryti išvadas. Šie trys gebėjimai – suvokimas, įsivaizdavimas, sprendimų priėmimas – veda prie geresnio tiek savos kultūros, tiek ir kitų kultūrų supratimo. Meną ir kultūrą galima skirstyti į dvi smulkesnes dalis, tai – kultūrinės išvykos bei bendrų kultūrinių interesų nustatymą. Kultūrinės išvykos dažniausiai yra tokios, kurios praplečia žmogaus akiratį ir padeda tobulėti. Tai įvairūs muziejų bei parodų lankymai, kuriuose asmenys praturtina suvokimą apie žmonijos istoriją bei kultūrinės vertybes. Žinoma, kultūrinės išvykos tai taip pat ir įvairios išvykos, kuriose žmonės lanko istorinius paminklus, domisi šalies kultūra bei analizuoja jos praeitį, žvelgdami į istorinę retrospektyvą. Taip ugdomi kultūriniai interesai. Suprantama, norint tai įgyvendinti, būtina kiekvieną asmenį šviesti ir dominti dar mokykloje. Kadangi meno pojūtį bei savo gimtojo krašto įvertinimą bei grožį, žmonės turi įgyti dar vaikystėje

Bendruomenės kūrimas. Wilis van der Leuras išskiria tris bendruomenės darbo tikslus, kurie yra aktualūs ir sociokultūriniam darbui: pozicijos pagerinimas, santykių pagerinimas, įtakos galimybių padidėjimas.

Sociokultūrinis darbuotojas siekia šių bendrabūvio tikslų:

- Išspręsti problemas;
- Padidinti įtaką;
- Konsoliduoti jėgas;
- Suteikti dalyviams galimybę mokytis.

H. Broekmanas bendruomenės kūrimo srityje išskiria šias pakopas: problemos nustatymas; problemos analizė; resursų analizė; situacijos analizė; tinklų analizė. Jis pabrėžia, kad analizės rezultatams labai vertingas problemos sprendimu suinteresuotų gyventojų indėlis. Taip pat svarbu, kad analizuojant dėmesys būtų skiriamas ne tik pačiai problemai nagrinėti, bet ir jos sprendimo galimybėms bei pagalbos šaltiniams įvertinti.

Bendruomenės kūrimas klasifikuojamas į:

- Socialinių tinklų kūrimą. Socialiniai tinklai šiuolaikinėje visuomenėje yra nepaprastai svarbūs ir reikšmingi. Dauguma asmenų neįsivaizduoja savo gyvenimo be tokių internetinių svetainių, kaip „Facebook“, „Twitter“ ar „Google +“. Jose žmonės dalijasi savo nuotraukomis, gyvenimiškais įspūdžiais bei žinoma, bendrauja. Gyvenam tokiaame amžiuje, kuriame žmogus bijo ir nedrįsta išsiskirti. Kadangi išsiskyrimas iš grupės dažniausiai vertinamas neigiamai. Socialiniai tinklai žmones jungia ir vienija į tam tikrą bendruomenę. Žinoma, tai turi savų privalumų ir trūkumų. Patys didžiausi trūkumai, tai per didelis asmeninės informacijos nutekinimas, kuria gali pasinaudoti piktavaliai asmenys, nebeturėjimas asmeninio gyvenimo. Tačiau privalumų yra labai daug, kadangi socialinių tinklų pagalba asmenys gali bendrauti būdami skirtingose pasaulio vietose, užmegzti naujus ryšius ir pažintis. Be to, yra daug žmonių, kurie bendraudami ir susipažindami su kitais asmenimis, taip plečia savo verslą ir gerina jo galimybes įsiskverbti užsienyje.

- Bendrų interesų nustatymą. Norint sėkmingai veikti bendruomenėje, būtina nustatyti bendrus interesus. Šiam tikslui ypatingai pasitarnauja įvairios anketos, kurių pagalba galima nustatyti daugumos bendruomenės narių poreikius ir pomėgius. Visa tai išsiaiškinus, galima sukurti įvairias pramogas bei atsipalaidavimo būdus ir formas, kurios domintų daugumą bendruomenės narių. Juk norint pasiekti darną, būtina, kad bendruomenėje esančius asmenis jungtų bendra idėja, misija ar pramogos.

Taigi, sociokultūrinio darbo veiklai yra būdingi visi paminėti aspektai: švietimas, rekreacija, menas ir kultūra bei bendruomenės kūrimas. Vadinasi, galima teigti, kad sociokultūrinė veikla aprėpia žmogaus kultūrinę ir socialinę raišką.

2. SOCIOKULTŪRINIŲ PASLAUGŲ POREIKIO BENDRUOMENĖJE: ESAMOS SITUACIJOS IR LŪKESČIŲ TYRIMAS

2.1. Tyrimo metodika

Tyrimo metodas

Empiriniai tyrimai domėtasi labai seniai. Dar senovės graikai (pvz. *Thales* (640-550 pr.Kr.) taikė stebėjimo metodą ir pasiūlė jį vadinti „empiriniu - moksliniu“ požiūriu į pasaulį. Pastaruoju metu vienas populiariausių empirinio tyrimo metodų yra anketavimas (apklausa).

Anketavimas (apklausa) - tai tokia duomenų rinkimo technika, kai respondentai iš esmės tuo pačiu (arba artimu jam) metu atsakinėja į raštu (anketoje) arba žodžiu pateiktus klausimus (Luobikienė, 2000). Anketavimą, jo apibrėžimą bei svarbą nagrinėjo tokie autoriai kaip: Bell (1999), Kervin (1999), deVaus (1995), Oppenheim (1996), (Gill & Johnson 2001).

Anketinė apklausa gali būti grupinė ir individuali. Grupinę apklausą galima vykdyti respondentų darbo, mokymosi, laisvalaikio praleidimo ir kt. vietose. Paprastai vienas apklausėjas dirba su 15 - 20 žmonių grupe. Anketa individualiai kiekvienam respondentui išdalijama darbo, mokymosi arba gyvenamoje vietoje, iš anksto aptarus grąžinimo datą.

Tidikis (2003) išskiria tokias anketų rūšis:

- Oficiali anketa – atsakęs į klausimus asmuo parašo savo pavardę ir pateikia kitų duomenų;
- Anoniminė (bevardė) anketa – atsakęs asmuo lieka nežinomas (atsakymai žymimi tik pliusu ar minusu, pabraukiamas atsakymas arba kaip nors kitaip žymima).

Atliekant anketavimą visus duomenis ir rezultatus vertinti bei priimti kaip visiškai teisingus, nederėtų. Juos reikėtų atidžiai analizuoti bei objektyviai vertinti. Kadangi daugumoje anketų vyraujantys atsakymai yra „Taip“ arba „Ne“. Dar Pitagoras yra pasakęs, jog „...kad ir kokie trumpi būtų žodžiai „taip“ ir „ne“, vis dėlto jie reikalauja rimčiausių apmąstymų...“. todėl svarbu įvertinti galimus informacijos iškreipimus, kurie gali atsirasti dėl įvairių žmogaus sąmonėje atsispindinčių socialinės praktikos bruožų (Bailey, 1987).

Tyrimu buvo siekiama atskleisti mokyklos, bendruomenės, švietimo skyriaus atstovų sociokultūrinių paslaugų vertinimas (naudą), sociokultūrinių paslaugų poreikių ypatumus, sociokultūrinių paslaugų organizavimą, sociokultūrinių paslaugų asortimento atitikimą poreikiams.

Šiam tyrimui buvo pasirinktas kiekybinis tyrimo metodas, remiantis Tidikiu (2003), kuris reiškia tokį kiekybinės analizės tyrimo ir jo rezultatų išraiškos pobūdį, kuriame pagrindinis akcentas daromas remiantis teorinės sociologijos, tradicinės filosofijos, logikos priemonėmis, jų kategorijų ir sąvokų aparatu, istoriniu palyginimu, individualaus stebėjimo, apklausos, intuicijos, oficialių ir asmeninių dokumentų panaudojimo patirtimi, publicistinių ir meninių teiginių, išvadų ir rekomendacijų pagrindimo

būdais. Kaip teigia Tidikis (2003), kiekybinis tyrimas tinkamiausias siekiant atskleisti požiūrį, nes gaunama įvairiapusė informacija, kuri leidžia praplėsti tiriamą problemą, nagrinėti ją platesniu aspektu.

Kiekybinio tyrimo duomenų rinkimui buvo pasirinktas anketinis metodas. Tidikio (2003) nuomone, šis metodas leidžia apklausti didelį skaičių žmonių; anonimiškumas skatina didesnę sąžiningumą ir gaunami tikslesni duomenys; atsakymus neįtakoja apklausėjas; surinktus duomenis iš anketų žymiai lengviau apdoroti ir analizuoti.

Duomenų rinkimo instrumentas – anketa yra klausimų lapas tam tikroms žinioms surinkti. Ją pagal nurodytas taisykles užpildo klausiamasis. Pateikus keletą klausimų, greitai galima gauti daugybę informacijos. Sudarant anketą buvo laikytasi šių reikalavimų: motyvuotai, logiškai paaiškintas tyrimo atlikimo tikslas ir pateikta trumpa anketos užpildymo instrukcija; klausimai konkretūs, suprantami. Anketoje pateikti klausimai vadinami klausimynu. Jį sudarant gerai apgalvotas klausimų pobūdis, turinys: ar reikalingas klausimas, kuo jis naudingas, ar jis konkretus ir susijęs su respondento patirtimi, ar gausime reikiamą informaciją, formuluotė: ar klausimas bus suprastas teisingai, ar beasmenis klausimas bus rezultatyvesnis, vieta: ar gera klausimų seka psichologiniu požiūriu bei eiliškumas: ar klausimas nepateiktas per vėlai ar per anksti (Tidikis, 2003).

Šiame tyrime taikyta anketa, kurią sudaro 26 klausimai, kurie buvo suformuluoti remiantis mokslo literatūros šaltiniais, įvairiais autorių darbais (žr. literatūros sąrašą): 19 uždarų klausimų su pasirenkamais atsakymo variantais, o 7 atviri klausimai, kurie neturi galimų atsakymų variantų. Įvadinę klausimyno dalį sudaro demografiniai klausimai, kuriais siekiama išsiaiškinti tiriamųjų amžių, lytį, socialinę padėtį, išsilavinimą ir pareigas. Klausimai buvo suskirstyti į keturias dalis:

- Demografiniai duomenys (1-6 klausimai);
- Sociokultūrinių paslaugų vertinimas (6-11 klausimai);
- Sociokultūrinių paslaugų poreikių ypatumai (12-14 klausimai);
- Sociokultūrinių paslaugų organizavimas (15-19 klausimai);
- Sociokultūrinių paslaugų asortimento atitikimas poreikiams (20-26 klausimai).

Visa anketa pateikiama 2 priede.

Tyrimas buvo vykdomas 2014 m. vasario 10 d. – 2014 m. kovo 10 d. Tyrime dalyvavo 300 respondentų. Tyrimas buvo atliekamas laikantis pagrindinių etinių reikalavimų: tiriamiesiems buvo suteikta informacija apie tyrimą, pristatyta tyrimo tema, paaiškinta apie duomenų naudojimą, užtikrintas konfidencialumas.

SPSS pagalba buvo lyginti pasisakymai į visus anketos klausimus. Šiuo atveju naudojantis SPSS programa atliktas Chi – Square (Chi - kvadrato) testas.

Šis testas užima išskirtinę vietą statistiniuose skaičiavimuose. Kadangi tai vienas iš populiariausių neparametrinių kriterijų. Chi - kvadrato testas naudojamas hipotezėms apie kintamojo skirstinį populiacijoje, dviejų kintamųjų nepriklausomumui ar vieno kintamojo homogeniškumui tikrinti.

Chi – Square testo rezultatai vertinti suradus šiuos rezultatus: x^2 – Chi kvadrato kriterijų; df – laisvės laipsnį; p – reikšmingumo lygmenį. Laikyta, kad kai $p < 0,05$, rastas statistiškai reikšmingas skirtumas.

Atlikus anketinę apklausą, duomenys buvo apdoroti statistiniu metodu, panaudojant „SPSS“ programą. Pagrindinis SPSS programos privalumas – didelė šiuolaikinių statistinių analizės metodų pasirinktis bei duomenų analizės rezultatų vizualizavimo priemonių įvairovė. SPSS programoje priklausomos imtys pateikiamos kaip skirtingi kintamieji, kurių analizei taikomas atitinkamas kriterijus toje pačioje stebėjimų visumoje.

Atliktas redagavimas: patikrinti klausimynai. Išdalinta 300 klausimynų: 17 klausimynų buvo užpildyti neteisingai (pvz., kur reikėjo pasirinkti vieną atsakymo variantą, respondentas pasirinko kelis; kur buvo patektos lentelės, jose neužpildė visų reikalaujamų kriterijų ir t.t.), o 11 klausimynų grįžo pribraukti. Taigi, analizuoti 272 klausimynai. Klausimynams sunaudota 1200 lapų. Patikrinus pateiktų atsakymų variantus buvo galima apskaičiuoti ir išanalizuoti klausimyne pateiktą informaciją.

2) Kiekybinė turinio (content) analizė – tai tyrimo medžiagos apdorojimo būdas. Bendriausia prasme kontent–analizė yra technika, leidžianti, objektyviai ir sistemiškai išnagrinėjus teksto ypatybes, daryti patikimas išvadas. Kontent–analizės paskirtis ir yra atskleisti, susisteminti ir apibendrinti šią informaciją. Šiuo metodu buvo siekiama išskirti dokumento tekste tam tikrus prasminius vienetus, tada skaičiuoti jų vartojimo dažnį, tirti įvairių teksto elementų ryšius tiek vieno su kitu, tiek su visa informacijos apimtimi (Tidikis, 2003).

Anot Berelson (1952), tyrimų technika objektyviam, sistemiskam ir kiekybiniam akivaizdaus komunikacijos turinio aprašymui.

Pasak Shapiro ir Markoft (1997) turinio analizės terminas reiškia bet kokią sistemine tekstą (ar kitų simbolių formų) tėkmės redukciją į standartinę statiškai apdorojamų simbolių visumą atspindinčią tam tikrų socialiniams) ir humanitaroms mokslams reikšmingų charakteristikų buvimą, intensyvumą ar kiekį.

Anketoje yra 8 atviri klausimai. Respondentų nurodytiems atsakymams į šiuos klausimus buvo sukurti teiginiai, kurie užkoduoti ir suvesti į SPSS programą.

Pavyzdžiui, vienas iš atvirų klausimų, susijęs su respondentų pareigomis, taip pat atviras. Į juos respondentai atsakė nurodydami šias pareigas: socialinis pedagogas, bendruomenės pirmininkas, Švietimo skyriaus darbuotojas. Būtent šis klausimas naudotas skirtingų respondentų grupių atsakymų lyginimui – pagal pareigas SPSS pagalba buvo lyginti pasisakymai į visus anketos klausimus. Šiuo atveju naudojantis SPSS programa atliktas Chi – Square (Chi - kvadrato) testas.

Šis testas užima išskirtinę vietą statistiniuose skaičiavimuose. Kadangi tai vienas iš populiariausių neparametrinių kriterijų. Chi - kvadrato testas naudojamas hipotezėms apie kintamojo skirstinį populiacijoje, dviejų kintamųjų nepriklausomumui ar vieno kintamojo homogeniškumui tikrinti.

Chi – Square testo rezultatai vertinti suradus šiuos rezultatus: χ^2 – Chi kvadrato kriterijų; df – laisvės laipsnį; p – reikšmingumo lygmenį. Laikyta, kad kai $p < 0,05$, rastas statistiškai reikšmingas skirtumas.

Atlikus anketinę apklausą, duomenys buvo apdoroti statistiniu metodu, panaudojant „SPSS“ programą. Pagrindinis SPSS programos privalumas – didelė šiuolaikinių statistinių analizės metodų pasirinktis bei duomenų analizės rezultatų vizualizavimo priemonių įvairovė. SPSS programoje priklausomos imtys pateikiamos kaip skirtingi kintamieji, kurių analizei taikomas atitinkamas kriterijus toje pačioje stebėjimų visumoje.

2.2. Tyrimo dalyviai

Tyrimas atliktas Mažeikių rajone. Respondentai 3 grupių:

1. Socialiniai pedagogai, neformalus ugdymas, pavaduotojai ugdymui.
2. Švietimo skyriaus darbuotojai: (atsakingi asmenys kuruojant socialinius pedagogus).
3. Bendruomenės: pirmininkai (atsakingi asmenys laisvalaikiui).

Respondentų pasiskirstymas pagal demografinius duomenis pateiktas 1 lentelėje.

Numatomas tyrime dalyvaujančių respondentų skaičius – 300.

Pasirenkant respondentus atsižvelgta, kad jie galėtų išsakyti ne tik savo asmeninę nuomonę, bet atstovautų įvairias bendruomenės grupes. Atsakydami į klausimus, jie pamini ne tik savo asmeninę nuomonę, bet ir atstovaujamos grupės narių poreikį. Pasirinkta tikslinė respondentų grupė – tai subjektyviai atrinkti respondentai, geriausiai reprezentuoja generalinę aibę. Čia nėra tikimybės, kad kiekvienas atrankos vienetas bus įtrauktas į atranką.

Respondentų pasiskirstymas pagal demografinius duomenis

Rodikliai		Socialiniai pedagogai	Bendruomenių pirmininkai	Švietimo skyriaus darbuotojai
Lytis	Moterys	69	42	46
	Vyras	21	51	43
Amžius	18-25 metai	5	-	8
	25-35 metai	17	22	22
	35-45 metai	42	39	24
	45-55 metai	26	32	35
Išsilavinimas	Aukštasis	86	52	60
	Aukštesnysis	4	41	29
Socialinė padėtis	Darbininkas	-	32	11
	Tarnautojas	90	61	78

Galima teigti, kad:

1. Tyrime dalyvavo 90 socialinių pedagogų, kurių didesnę dalį sudarė moterys, 35-45 metų amžiaus, įgiję aukštąjį išsilavinimą ir dirba tarnautojomis.
2. Tyrime dalyvavo 93 bendruomenių pirmininkai, kurių didesnę dalį sudarė vyrai, 35-45 metų amžiaus, įgiję aukštąjį išsilavinimą ir dirba tarnautojais.
3. Tyrime dalyvavo 89 švietimo skyriaus darbuotojai, kurių didesnę dalį sudarė moterys, 45-55 metų amžiaus, įgiję aukštąjį išsilavinimą ir dirba tarnautojomis.

Apibendrinant respondentų demografinius duomenis galima teigti, kad tyrime dalyvavo daugiausia moterų, kurių amžius yra 35-45 metai, įgiję aukštąjį išsilavinimą ir dirba tarnautojomis.

2.3. Sociokultūrinių paslaugų poreikio bendruomenėje ir mokykloje tyrimo duomenų analizė

2.3.1. Sociokultūrinių paslaugų vertinimas (nauda)

2 lentelė

Kriterijai	Socialiniai pedagogai (M)	Bendruomenių pirmininkai (M)	Švietimo skyriaus darbuotojai	Statistiškai reikšmingas skirtumas
Taip	1,73	1,80	1,66	0,13
Ne	1,27	1,20	1,20	

Respondentų tikslinga pasidomėti ar jiems reikalingos sociokultūrinės paslaugos. Anketinės apklausos metu gauti duomenys leidžia teigti (žr. 2 lentelę), kad (M=1,80 bendruomenių pirmininkai), (M=1,73 socialiniai pedagogai) ir (M=1,66 švietimo skyriaus darbuotojai) teigia, jog jiems reikalingos sociokultūrinės paslaugos. Tuo tarpu (M=1,27 socialinių pedagogų), nurodė, jog jiems nereikalingos šios paslaugos.

Galima teigti, kad statistiškai patikimai dažniau atsakė bendruomenių pirmininkai, kuriems reikalingos sociokultūrinės paslaugos, nes jomis siekiama ugdyti ir aktyvinti bendruomenę, mažinti socialinę atskirtį, taip pat siekiama išvengti socialinių problemų prevenciniais tikslais.

Reikia pripažinti, kad kultūra apima žinias, tikėjimus, menus, moralę, papročius ir kitus gebėjimus, kuriuos žmogus įgyja kaip visuomenės narys. Svarbu pažymėti, kad lietuviams kultūrinis gyvenimas tampa vis svarbesnis, todėl respondentų paprašyta apibūdinti kultūrinį gyvenimą Mažeikių rajone. Bendri tyrimo duomenys pateikti 3 lentelėje.

3 lentelė

Kultūrinio gyvenimo Mažeikių rajone apibūdinimas

Kriterijai	Socialiniai pedagogai (M)	Bendruomenių pirmininkai (M)	Švietimo skyriaus darbuotojai (M)	Statistiškai reikšmingas skirtumas $p \leq 0,05$
Paslaugų organizavimo problema	1,77	1,22	1,46	0,00
Renginiai senjorams	1,48	1,76	1,74	0,00
Ištaigos, užsiimančios kultūrine veikla	1,22	1,89	1,64	0,00
Humoro renginiai	1,39	1,53	1,51	0,13
Kalėdų, Velykų, Joninių švenčių	1,63	1,74	1,73	0,21
Dainų vakaronės ir festivaliai	1,53	1,61	1,61	0,48
Meno festivaliai	1,42	1,45	1,49	0,62
Teatralizuoti renginiai	1,64	1,68	1,67	0,87
Valstybės švenčių renginiai	1,60	1,63	1,63	0,87

Kaip nurodė (M=1,89 bendruomenių pirmininkai žr. 1 pav.), Mažeikių rajone veikia nemažai privačių įstaigų, užsiimančių kultūrine veikla: R. Mačiukienės šokių mokykla „Tigrima“, VšĮ „Linksmasis kaubojus“, V. Mikalauskienės akordeonininkų mokykla „Domisolė“, „YAMAHA“ muzikos mokykla, ledo arena, lauko teniso kortai, klubas „Trance Dance“, boulingo klubas. Taip pat reikia paminėti, kad Mažeikių rajono bendruomenė susiduria su sociokultūrinių paslaugų organizavimo problema taip nurodė (M=1,77 socialiniai pedagogai). Kiti respondentai teigė, jog Mažeikių kultūros centras organizuoja renginius senjorams (M=1,76 bendruomenių pirmininkai), Kalėdų, Velykų, Joninių švenčių renginius (M=1,74 bendruomenių pirmininkai), teatralizuotus renginius (M=1,68 bendruomenių pirmininkai), Lietuvos valstybės švenčių renginius (M=1,63 bendruomenių pirmininkai), dainų vakarones ir festivalius (M=1,61 bendruomenių pirmininkai), humoro renginius (M=1,53 bendruomenių pirmininkai), taip pat ir meno festivalius (M=1,45 bendruomenių pirmininkai).

Galima teigti, kad statistiškai patikimai dažniau atsakė bendruomenių pirmininkai, kurie nurodė, jog Mažeikių rajone veikia nemažai privačių įstaigų, užsiimančių kultūrine veikla, kuria tenkinami įvairaus amžiaus ir socialinių grupių žmonių kultūriniai poreikiai, teikiamas aukščiausias kultūrinis aptarnavimas. Taip pat svarbu pažymėti, kad Mažeikių rajone egzistuoja kultūros formos, kurios realiai įgalina žmones kūrybingai veikti, mažina socialinę atskirtį bei didina gyvenimo džiaugsmo pojūtį. Tačiau akivaizdu, kad Mažeikių rajono bendruomenė susiduria su sociokultūrinių paslaugų organizavimo problema, nes teikti šias paslaugas rajone yra žymiai brangiau ir sudėtingiau, pirmiausia dėl nepatogios geografinės padėties ar dėl žemesnio pragyvenimo lygio.

Respondentų tikslinga pasidomėti, kokios sociokultūrinės paslaugos dažniausiai organizuojamos Mažeikių rajone. Bendri tyrimo duomenys pateikti 4 lentelėje.

4 lentelė

Dažniausiai organizuojamos sociokultūrinės paslaugos Mažeikių rajone

Kriterijai	Socialiniai pedagogai (M)	Bendruomenių pirmininkai (M)	Švietimo skyriaus darbuotojai (M)	Statistiškai reikšmingas skirtumas $p \leq 0,05$
Informavimas, konsultavimas	1,89	1,42	1,45	0,00
Meno terapija	1,10	1,76	1,56	0,00
Muzikos terapija	1,94	1,65	1,17	0,00
Rankdarbių užsiėmimai	1,31	1,53	1,58	0,00
Vaidybos pamokėlės	1,27	1,89	1,18	0,00
Kompiuterinių įgūdžių lavinimas	1,87	1,97	1,93	0,03
Bendradarbiavimas su kitomis	1,97	2,00	2,00	0,04
Laisvalaikio organizavimas	1,57	1,58	1,71	0,10
Sportinė veikla	1,69	1,74	1,67	0,57

Tyrimu nustatyta (žr. 4 lentelė.), kad Mažeikių rajone, organizuojant sociokultūrinės paslaugas dažniausiai bendradarbiaujama su kitomis socialinėmis įstaigomis taip nurodė (M=2,00 bendruomenių pirmininkai) ir švietimo skyriaus darbuotojai, (M=1,97 socialiniai pedagogai). Taip pat tyrimu nustatyta, kad kiek mažiau organizuojamas kompiuterinių įgūdžių lavinimas (M=1,97 bendruomenės pirmininkų), muzikos terapija, kurios metu muzikos terapeutas padeda klientui palaikyti ar atgauti fizinį ir dvasinį sveikatingumą (M=1,94 socialiniai pedagogai) bei vaidybos pamokėlės, kurių metu galima išmokti vaidybos pagrindų (M=1,89 bendruomenių pirmininkai). Mažiau dėmesio yra skiriama informavimui, konsultavimui (M=1,89 socialinių pedagogų), meno terapijai, kuri yra psichoterapijos forma ir kur dailė taikoma kaip pirminis komunikacijos būdas (M=1,76 bendruomenių pirmininkai), sportinė veikla, kuria siekiama reguliariai sportuoti, veikiant sveikatą: padeda atsipalaiduoti, sustiprinti raumenis ir puikiai jaustis (M=1,74 bendruomenių pirmininkai) ir laisvalaikio organizavimas (M=1,71 švietimo skyriaus darbuotojai). Tuo tarpu mažiausiai organizuojami rankdarbių užsiėmimai, kurių metu mokomasi įvairių rankdarbių technikų, nurodė (M=1,58 švietimo skyriaus darbuotojai).

Galima teigti, kad organizuojant įvairius renginius statistiškai patikimai dažniausiai atsakė bendruomenių pirmininkai, kurie nurodė, jog Mažeikių rajone bendradarbiaujama su kitomis socialinėmis įstaigomis, Savivaldybės administracijos padaliniais, nevyriausybinėmis organizacijomis, bendruomenėmis, užtikrinant sociokultūrinio darbo ryšį. Be sociokultūrinių paslaugų bendruomenė negalėtų egzistuoti. Sociokultūrinių paslaugų teikimas sudaro galimybę užmegzti tarpusavio ryšius daugeliui bendruomenės gyventojų, o renginiai daugeliui yra mokymasis dalyvauti bendroje veikloje. Svarbu pažymėti, kad kiekviena pramoga, šventė ar meninis renginys padeda spręsti konkrečios socialinės grupės (neįgaliųjų, pagyvenusių žmonių, rizikos grupių asmenų) problemas: integruotis į visuomenę, skatinti visuomeninį aktyvumą bei norą bendrauti.

Respondentų paprašyta įvertinti svarbias sociokultūrinių paslaugų formas, pažymint dabar gaunamas sociokultūrinių paslaugų formas. Bendri tyrimo duomenys pateikti 5 lentelėje.

5 lentelė

Dabar gaunamų svarbiausių sociokultūrinių paslaugų formos

Kriterijai	Socialiniai pedagogai (M)	Bendruomenių pirmininkai (M)	Švietimo skyriaus darbuotojai (M)	Statistiškai reikšmingas skirtumas $p \leq 0,05$
Informavimas	1,01	1,14	1,22	0,00
Konsultavimas	1,96	1,89	1,98	0,04
Organizavimas	1,01	1,02	1,00	0,38
Skatinimas	1,92	1,86	1,89	0,40
Mokymas	1,04	1,09	1,06	0,48

Iš gautų tyrimo duomenų matyti (žr. 5lentelė.), kad iš dabar gaunamų sociokultūrinių paslaugų formų svarbiausias yra konsultavimas, kurio metu asmeniui yra teikiami patarimai (taip nurodė (M=1,98 švietimo skyriaus darbuotojai), (M=1,96 socialiniai pedagogai) ir (M=1,89 bendruomenių pirmininkai) bei skatinimas, kurio metu asmenys bei grupės aktyviai skatinami dalyvauti sociokultūrinėje veikloje (M=1,92 socialiniai pedagogai).

Galima teigti, kad statistiškai patikimai dažniau dėl dabar gaunamų sociokultūrinių paslaugų formų atsakė švietimo skyriaus darbuotojai, teigdami, jog konsultavimas yra svarbiausia sociokultūrinių paslaugų forma, siekiant sąmoningai perduoti informaciją ir padėti žmonėms susidaryti tvirtą nuomonę

Respondentų taip pat paprašyta įvertinti svarbias pageidaujamų gauti daugiau sociokultūrinių paslaugų formas. Bendri tyrimo duomenys pateikti 6 lentelėje

6 lentelė

Pageidaujamų gauti daugiau sociokultūrinių paslaugų formos

Kriterijai	Socialiniai pedagogai (M)	Bendruomenių pirmininkai (M)	Švietimo skyriaus darbuotojai (M)	Statistiškai reikšmingas skirtumas $p \leq 0,05$
Informavimas	1,01	1,14	1,22	0,00
Skatinimas	1,08	1,14	1,11	0,00
Konsultavimas	1,04	1,11	1,02	0,04
Organizavimas	1,99	1,98	2,00	0,38
Mokymas	1,96	1,91	1,94	0,48

Tyrimu nustatyta (žr. 6lentelė.), kad (M=2,00 švietimo skyriaus darbuotojai), norėtų gauti daugiau organizavimo paslaugų taip nurodė ir (M=1,99 socialiniai pedagogai) bei (M=1,98 bendruomenių pirmininkai). Tarp pageidaujamų gauti daugiau yra ir informavimo, kuris visada yra susijęs su gyvenimo aktualijomis, ir būtinas norint siekiant sėkmingai plėtoti visas sociokultūrinės veiklos formas (M=1,22 švietimo skyriaus darbuotojai). Kiek mažiau respondentų (M=1,91 bendruomenės pirmininkai) pageidauja mokymo, kuris sudaro galimybę išplėsti ankstesnės patirties, poreikių bei interesų ribas.

Galima teigti, kad statistiškai patikimai dažniau atsakė bendruomenių pirmininkai, dėl pageidaujamų gauti daugiau sociokultūrinių paslaugų formų nurodydami organizavimą, kurio pagrindinis organizatorius yra Mažeikių rajono savivaldybė, planuojanti savo rajono gyventojams sociokultūrinės paslaugas siekiant organizuoti žmonių laisvalaikį, mažinti socialinę atskirtį bei aktyvinti bendruomenę.

Svarbu pažymėti, kad sociokultūrinė veikla bendruomenėje sudaro prielaidas žmonėms dalintis iniciatyva ir talentais, be to, ugdo informatyvumą, rūpinimąsi kitais, formuoja įgūdžius dirbti komandoje bei grupėje. Veiksmingai organizuota sociokultūrinė veikla ugdo atsakomybės jausmą bei skatina naujus pomėgius ir įgūdžius. Todėl respondentų paprašyta įvertinti sociokultūrinių paslaugų grupes, pažymint dabar gaunamas svarbias sociokultūrinių paslaugų grupes. Bendri tyrimo duomenys pateikti 7 lentelėje.

7 lentelė

Dabar gaunamų sociokultūrinių paslaugų grupės

Kriterijai	Socialiniai pedagogai (M)	Bendruomenių pirmininkai (M)	Švietimo skyriaus darbuotojai (M)	Statistiškai reikšmingas skirtumas $p \leq 0,05$
Vaidybos pamokėlės	1,78	1,68	1,54	0,00
Bendradarbiavimas įstaigomis	1,71	1,98	1,97	0,00
Muzikos terapija	1,68	1,55	1,21	0,00
Išvykų organizavimas	1,49	1,99	1,98	0,00
Darbo terapija	1,48	1,73	1,67	0,00
Informavimas, konsultavimas	1,47	1,91	1,70	0,00
Meno terapija	1,07	1,03	1,20	0,00
Rankdarbių užsiėmimai	1,03	1,78	1,67	0,00
Maisto gaminimas	1,13	1,14	1,06	0,13
Sportinė veikla	1,69	1,58	1,58	0,23
Laisvalaikio organizavimas	1,94	1,97	1,99	0,25
Kompiuterinių įgūdžių lavinimas	2,00	1,99	1,99	0,60

Iš gautų tyrimo duomenų matyti (žr. 7 lentelė.), kad iš dabar gaunamų sociokultūrinių paslaugų grupių svarbiausias yra kompiuterinių įgūdžių lavinimas taip nurodė (M=2,00 socialinių pedagogų), (M=1,99 bendruomenių pirmininkų) ir (M=1,99 švietimo skyriaus darbuotojai) bei išvykų organizavimas į teatrą, koncertus, muziejus, šventes, gamtą (M=1,99 bendruomenių pirmininkai). Šiek tiek mažiau svarbus yra bendradarbiavimas su kitomis socialinėmis įstaigomis (M=1,98 bendruomenių pirmininkai) bei laisvalaikio organizavimas (M=1,99 švietimo skyriaus darbuotojai). Likusieji respondantai nurodė, kad jiems mažiau svarbios yra informavimo ir konsultavimo paslaugos (M=1,91 bendruomenių pirmininkai), rankdarbių užsiėmimai (M=1,78 bendruomenių pirmininkai), vaidybos pamokėlės (M=1,78 socialinių pedagogų), darbo terapijos užsiėmimai, kurių metu siekiama pakeisti susiformavusį neigiamą požiūrį į darbą, padėti žmogui suformuoti darbinis įgūdžius bei pripratinti prie kasdieninio darbo (M=1,73 bendruomenių pirmininkai), sportinės veiklos organizavimas (M=1,69 socialiniai pedagogai) bei muzikos terapija (M=1,68 socialiniai pedagogai). Mažiausiai svarbi yra meno terapija (M=1,20 švietimo skyriaus darbuotojų) bei maisto gaminimo pamokėlės (M=1,14 bendruomenių pirmininkų).

Galima teigti, kad statistiškai patikimai dažniausias atsakymas yra bendruomenių pirmininkų, nurodant dabar gaunamą labai svarbią paslaugą - kompiuterinių įgūdžių lavinimą, kurio metu lavinami pagrindiniai įgūdžiai bei mokoma, kaip naudotis informacijos paieška bei elektroninėmis paslaugomis. Akivaizdu, kad šiuolaikinės technologijos, besikeičiantys procesai ir poreikiai lemia, kad kompiuterinio raštingumo įgūdžiai būtų būtini.

Respondentų taip pat paprašyta įvertinti svarbias pageidaujamų gauti daugiau sociokultūrinių paslaugų grupes. Bendri tyrimo duomenys pateikti 8 lentelėje.

8 lentelė

Pageidaujamų gauti daugiau sociokultūrinių paslaugų grupės

Kriterijai	Socialiniai pedagogai (M)	Bendruomenių pirmininkai (M)	Švietimo skyriaus darbuotojai (M)	Statistiškai reikšmingas skirtumas $p \leq 0,05$
Rankdarbių užsiėmimai	1,97	1,22	1,33	0,00
Informavimas, konsultavimas	1,53	1,09	1,30	0,00
Darbo terapija	1,52	1,27	1,33	0,00
Išvykų organizavimas	1,51	1,01	1,02	0,00
Bendradarbiavimas įstaigomis	1,29	1,02	1,03	0,00
Vaidybos pamokėlės	1,22	1,32	1,46	0,00
Muzikos terapija	1,32	1,45	1,79	0,00
Meno terapija	1,93	1,97	1,80	0,00
Maisto gaminimas	1,87	1,86	1,94	0,13
Sportinė veikla	1,31	1,42	1,42	0,23
Laisvalaikio organizavimas	1,06	1,03	1,01	0,25
Kompiuterinių įgūdžių	1,00	1,01	1,01	0,60

Tyrimu nustatyta (žr. 8lentelė.), kad (M=1,97 bendruomenių pirmininkų), norėtų gauti daugiau meno terapijos užsiėmimų. Tuo tarpu šiek tiek mažiau respondentai pageidauja gauti rankdarbių užsiėmimų (M=1,97 socialiniai pedagogai), maisto gaminimo paslaugų (M=1,94 švietimo skyriaus darbuotojai), muzikos terapijos užsiėmimų (M=1,79 švietimo skyriaus darbuotojų), informavimo ir konsultavimo paslaugų (M=1,53 socialiniai pedagogai), darbo terapijos užsiėmimų (M=1,52 socialiniai pedagogai), išvykų organizavimo į teatrą, koncertus, muziejus, šventes, gamtą (M=1,51 socialiniai pedagogai), vaidybos pamokėlių (M=1,46 švietimo skyriaus darbuotojai), sportinės veiklos organizavimo (M=1,42 bendruomenių pirmininkai) bei bendradarbiavimo su kitomis socialinėmis įstaigomis paslaugų (M=1,29 socialiniai pedagogai). Likusieji respondentai nurodė, kad jie mažiausiai pageidauja gauti laisvalaikio organizavimo (M=1,06 socialiniai pedagogai) ir kompiuterinių įgūdžių lavinimo (M=1,01 bendruomenių pirmininkas) ir (M=1,01 švietimo skyriaus darbuotojai).

Galima teigti, kad statistiškai patikimai dažniausias atsakymas yra bendruomenių pirmininkų, nurodant pageidaujamų gauti daugiau meno terapijos užsiėmimų – tai yra naujai besikurianti Lietuvoje paslauga, po kurios žmonės jaučiasi harmoningesni, pailsėję nuo įprastos rutinos bei įgyja daugiau pasitikėjimo savimi.

Respondentų taip pat tikslinga paprašyti apibūdinti Mažeikių rajono kultūros centrų skiriamą dėmesį konkrečioms bendruomenės grupėms (pvz.: vaikams, jaunimui, dirbantiems suaugusiems, senjorams, neįgaliesiems) bei paprašyta įvertinti, kurių bendruomenės grupių poreikiai tenkinami, kurių nepakankamai.

Apibendrinant respondentų pasisakymus galima teigti, kad pakankamai dėmesio skiriama vaikams: Tirkšliuose jiems organizuojamos įvairios varžybos, Vieکشنیų mokykla didelį dėmesį skiria sveikai gyvensenai bei ekologiniam sąmoningumui, todėl mokiniai dalyvauja popamokinėje sportinėje veikloje. Mažeikių moksleivių namuose vaikams užtikrinama daugiaprofilinė popamokinė veikla, grindžiama pilietiškumo, humaniškumo, demokratiškumo principais, skatinanti laisvos, dvasingos, kūrybingos asmenybės puoselėjimą. Visose rajono mokyklose vykdoma popamokinė veikla: akcijos, konkursai, diskusijos. Sedoje organizuojamas jaunųjų vokalistų festivalis, vasaros palydos, tarptautinis vaikų ir jaunimo šokių festivalis, tarptautinė jaunimo stovykla. Tuo tarpu senjorams Leckavoje organizuojamas kasmetinis meno kolektyvų sambūris, Tirkšliuose suburtas liaudiškos muzikos kapela, Pikeliuose sudarytos sąlygos miestelio ir aplinkinių kaimų gyventojams tris kartus per savaitę naudotis Pikelių mokyklos sporto sale. Leckavoje organizuojama Užgavėnių šventė, į kurią renkasi visų seniūnijos bendruomenių atstovai, o Laižuvoje organizuojamas darbas su jaunimu ir pagyvenusiais žmonėmis. Iš respondentų pasisakymų matyti, kad Mažeikių rajono savivaldybės kultūros centras subūrė socialiai remiamus, su negalia ir turinčius kitų problemų vaikus į klubą „Pelenė“, o Socialinės paramos skyrius ir kultūros centras organizuoja kasmetinį renginį „Pasaulinė žmonių su negalią diena“. Prieš Kalėdas ir Naujuosius metus Tirkšlių bendruomenė pasirūpina neįgaliomis šeimomis: bendruomenės taryba savo iniciatyva lanko likimo nuskriaustuosius, gyvenančius ne tik Tirkšliuose, bet ir Geidžiuose, Jautakiuose, Daubariuose, Spurganuose, Leteniuose. Iš bendruomenės narių paaukotų dviejų procentų gyventojų pajamų mokesčio ir iš Savivaldybės kaimo bendruomenių rėmimui skiriamų lėšų neįgaliesiems nuperkamos dovanėlės. Židikų seniūnijos bendruomenė kartu su kultūros centru organizuoja labdaros akcijas.

Taigi, bendruomenėse rengiama daug ir įvairių bendruomenės telkimo ir ugdymo (-si) švenčių. Tai – valstybinių atimintinų datų (Lietuvos Karaliaus Mindaugo karūnavimo, Nepriklausomybės paskelbimo ir kt.), svarbių visuomenės dienų (Motinos, Tėvo, Mokslo ir kt.), liaudies švenčių (Joninių, Užgavėnių, Sekminių ir kt.), religinių švenčių (Šv. Petro ir Povilo, Šv. Onos atlaidų bei „kermošių“, Visų šventųjų, Vėlinių ir kt.) paminėjimai, konkursų rezultatų suvedimo („Gražiausios sodybos“, „Gražiausios gatvės“ ir kt.), ir amatų populiarinimo dienos („Kaziuko mugės ir kt.“), susitikimai su kraštiečiais, jaunimo sporto šventės, vakaronės ir daug kitų. Seniūnijos bendruomenės puikiai bendradarbiauja viena su kita, sugeba visos kartu rengti renginius, padėti viena kitai. Nors kultūros centras organizuoja nemažai renginių, dažniausiai padedant mokykloms, bibliotekoms, bendruomenėms organizuoti svarbiausius metų renginius, tačiau, anot respondentų, jaunimui bei jaunoms šeimoms trūksta pramogų (jiems kiekvieną

šeštadienį organizuojamos diskotekos bei poilsio vakarai jaunimui). Suaugusieji norėtų susipažinti su aktyviomis formomis turiningai praleisti laisvalaikį, sutikti naujų žmonių ir išugdyti įvairių įgūdžių. Respondentai taip pat nurodė, jog vyrauja neužtikrintas koncertų ir kitų renginių lankomumas dėl menkos klausytojų perkamosios galios, taip pat nepakankamas bendradarbiavimas su kitomis meno organizacijomis: muzikiniais teatrais, literatų klubais, dailininkų sąjungomis ir kt.

2.3.2. Sociokultūrinių paslaugų poreikių ypatumai

9 lentelė

Pasitenkinimo organizuojamomis sociokultūrinėmis paslaugomis vertinimas

Kriterijai	Socialiniai pedagogai (M)	Bendruomenių pirmininkai (M)	Švietimo skyriaus darbuotojai (M)	Statistiškai reikšmingas skirtumas $p \leq 0,05$
Taip	1,21	1,76	1,96	0,00
Ne	1,79	1,24	1,04	

Atliekant tyrimą buvo stengiamasi išsiaiškinti ar respondentai patenkinti organizuojamomis sociokultūrinėmis paslaugomis. Iš gautų tyrimo duomenų matyti (žr. 9 lentelę), kad dauguma respondentų (M=1,96 švietimo skyriaus darbuotojai), bei (M=1,76 bendruomenių pirmininkai) yra patenkinti organizuojamomis sociokultūrinėmis paslaugomis.

Galima teigti, kad statistiškai patikimai dažniau atsakė švietimo skyriaus darbuotojai, kad jie yra patenkinti organizuojamomis sociokultūrinėmis paslaugomis. Akivaizdu, kad Mažeikių rajono bendruomenėse dirba aukštos kvalifikacijos darbuotojai, kurie nemažai dėmesio skiria švietėjiškai, edukacinei, pramoginei, meno mėgėjų veiklai bei profesionaliojo meno sklaidai.

Respondentų pasidomėta, kokie veiksniai sąlygoja juos pasirinkti sociokultūrinės paslaugas, paprašant įvertinti dabar gaunamas paslaugas. Bendri tyrimo duomenys pateikti 10 lentelėje.

10 lentelė

Veiksniai, sąlygojantys dabar gaunamų sociokultūrinių paslaugų pasirinkimą

Kriterijai	Socialiniai pedagogai (M)	Bendruomenių pirmininkai (M)	Švietimo skyriaus darbuotojai (M)	Statistiškai reikšmingas skirtumas $p \leq 0,05$
Kasdienės kultūrinės veiklos	1,87	1,82	1,65	0,00
Švietimo poreikių realizavimas	1,83	1,30	1,22	0,00
Renginių kokybė	1,80	1,87	1,99	0,00
Bendruomenės kūrimas	1,70	1,58	1,44	0,00
Laisvalaikio suplanavimas	1,54	1,80	1,76	0,00
Socialinių poreikių realizavimas	1,44	1,66	1,10	0,00
Kultūrinių poreikių realizavimas	1,60	1,42	1,56	0,03
Renginių turinys	1,99	1,98	1,96	0,34

Iš gautų tyrimo duomenų matyti (žr. 10lentelė), kad sociokultūrinės paslaugas respondantai renkasi dėl to, kad jiems patinka organizuojamų renginių turinys taip nurodė (M=1,99 socialiniai pedagogai ir (M=1,98 bendruomenių pirmininkai) ir kokybė (M=1,99 švietimo skyriaus darbuotojai). Šiek tiek mažiau respondentų (M=1,87 bendruomenių pirmininkai) sociokultūrinės paslaugas renkasi dėl

tinkamo kasdienės kultūrinės veiklos suplanavimo ir tam, kad realizuotų švietimo poreikius (M=1,83 socialiniai pedagogai), laisvalaikio suplanavimo (M=1,80 bendruomenių pirmininkai). Taip pat tyrimu nustatyti kiti veiksniai, sąlygojantys sociokultūrinių paslaugų pasirinkimą, tai bendruomenės kūrimas (M=1,70 socialiniai pedagogai), socialinių poreikių realizavimas (M=1,66 bendruomenių pirmininkai) ir kultūrinių poreikių realizavimas (M=1,60 socialiniai pedagogai).

Galima teigti, kad statistiškai patikimai dažniau atsakė bendruomenių pirmininkai, teigdami, kad pagrindiniai veiksniai, lemiantys dabar gaunamų sociokultūrinių paslaugų pasirinkimą yra renginių turinys ir kokybė. Akivaizdu, kad sociokultūrinės paslaugos yra veikla Mažeikių rajone atitinkanti turiniu ir kokybe, suteikianti naudą, malonumą ir patenkinanti bendruomenės poreikius.

Tyrimu nustatyti veiksniai, sąlygojantys respondentus pageidauti daugiau gauti sociokultūrinių paslaugų. Bendri tyrimo duomenys pateikti 11 lentelėje.

11 lentelė

Veiksniai, sąlygojantys pageidaujamų gauti daugiau sociokultūrinių paslaugų pasirinkimą

Kriterijai	Socialiniai pedagogai (M)	Bendruomenių pirmininkai (M)	Švietimo skyriaus darbuotojai (M)	Statistiškai reikšmingas skirtumas $p \leq 0,05$
Bendruomenės kūrimas	1,30	1,42	1,56	0,00
Kasdienės kultūrinės veiklos suplanavimas	1,13	1,18	1,35	0,00
Laisvalaikio suplanavimas	1,46	1,10	1,24	0,00
Socialinių poreikių realizavimas	1,56	1,34	1,90	0,00
Švietimo poreikių realizavimas	1,40	1,58	1,44	0,00
Renginių kokybė	1,09	1,13	1,01	0,01
Kultūrinių poreikių realizavimas	1,40	1,58	1,44	0,03
Renginių turinys	1,01	1,02	1,04	0,34

Iš gautų tyrimo duomenų matyti (žr. 11 lentelė), kad daugiausia respondentų norėtų gauti daugiau socialinių poreikių realizavimo paslaugų (M=1,90 švietimo skyriaus darbuotojų). Šiek tiek mažiau respondentų norėtų gauti daugiau švietimo poreikių realizavimo paslaugų (M=1,44 švietimo skyriaus darbuotojai), kultūrinių poreikių realizavimo paslaugų (M=1,44 socialiniai pedagogai), taip pat bendruomenės kūrimo (M=1,56 švietimo skyriaus darbuotojų), laisvalaikio suplanavimo (M=1,46 socialiniai pedagogai) ir tinkamo kasdienės kultūrinės veiklos suplanavimo paslaugų (M=1,35 švietimo skyriaus darbuotojas). Kaip mažiausiai pageidaujamų gauti daugiau respondentai įvardino renginių kokybę (M=1,13 bendruomenės pirmininkų) ir organizuojamų renginių turinį (M=1,04 švietimo skyriaus darbuotojai).

Renginių atitikimo poreikius ir pageidavimus pasiskirstymas

Kriterijai	Socialiniai pedagogai (M)	Bendruomenių pirmininkai (M)	Švietimo skyriaus darbuotojai (M)	Statistiškai reikšmingas skirtumas $p \leq 0,05$
Masinės teatralizuotos šventės	1,08	1,85	1,45	0,00
Sporto šventės	1,94	1,65	1,97	0,00
Vietinių meno saviveiklos kolektyvų	1,02	1,34	1,20	0,00
Bendruomenės vakaronės	1,92	1,85	1,90	0,27
Diskotekos, šokiai	1,98	1,96	1,99	0,38

Tyrimo metu paaiškėjo (žr. 12lentelė), kad respondentų poreikius ir pageidavimus geriausiai atitiktų diskotekos, šokiai (M=1,99 švietimo skyriaus darbuotojai) ir (M=1,98 socialiniai pedagogai), panašiai (M=1,96 bendruomenės pirmininkai), sporto šventės (M=1,97 švietimo skyriaus darbuotojai), bendruomenės vakaronės (M=1,85 bendruomenių pirmininkai), masinės teatralizuotos šventės (M=1,85 bendruomenių pirmininkai). Tuo tarpu mažiausiai respondentų poreikius ir pageidavimus atitiktų vietinių meno saviveiklos kolektyvų pasirodymai (M=1,34 bendruomenių pirmininkai).

Galima teigti, kad statistiškai patikimai dažniau atsakė bendruomenių pirmininkai, kurie nurodė, jog jų poreikius ir pageidavimus geriausiai atitiktų diskotekos ir šokiai. Akivaizdu, kad šiems pasilinksminimams būdingas gyvas tarpusavio dalijimasis nuotaika, pabėgama nuo kasdienybės, kur kiekvienam galima džiaugtis vidiniu išsilaisvinimu.

2.3.3. Sociokultūrinių paslaugų organizavimas

Pažymėtina, kad sociokultūrinių paslaugų organizatoriai, sąveikaudami su žmonėmis, organizuodami renginius, integruoja profesines žinias, įgūdžius bei vertybes. Todėl respondentų taip pat tikslinga pasidomėti, kaip jie vertina sociokultūrinių paslaugų organizavimą. (žr. 13 lentelė).

13 lentelė

Sociokultūrinių paslaugų organizavimo vertinimas

Kriterijai	Socialiniai pedagogai (M)	Bendruomenių pirmininkai (M)	Švietimo skyriaus darbuotojai (M)	Statistiškai reikšmingas skirtumas $p \leq 0,05$
Patenkinamai	1,73	1,03	1,02	0,00
Gerai	1,16	1,76	1,76	
Labai gerai	1,09	1,18	1,15	
Labai blogai	1,01	1,02	1,04	
Nevertinu	1,01	1,03	1,01	
Blogai	1,00	1,00	1,01	

Tyrimo duomenų analizė parodė (žr. 13 lentelė), kad Mažeikių rajone sociokultūrinės paslaugos organizuojamos gerai (M=1,76 bendruomenių pirminkai).

Tuo tarpu kiti respondentai pasisakė taip: „patenkinamai“ – (M=1,73 socialiniai pedagogai), „labai gerai“ – (M=1,18 bendruomenių pirmininkai), „labai blogai“ – (M=1,04 švietimo skyriaus darbuotojai), „nevertinu“ – (M=1,01 socialiniai pedagogai ir (M=1,01 švietimo skyriaus darbuotojai), „blogai“ – (M=1,01 švietimo skyriaus darbuotojai).

Galima teigti, kad statistiškai patikimai dažniau atsakė bendruomenių pirmininkai, kad Mažeikių rajone sociokultūrinės paslaugos organizuojamos gerai. Kadangi sociokultūrinių paslaugų organizavimas reikalauja plataus žinių spektro, todėl labai svarbu, kad Mažeikių rajono sociokultūrinių paslaugų organizatorių žinios atitinka realius žmonių poreikius. Akivaizdu, kad sociokultūrinių paslaugų organizatoriai sugeba patys sėkmingai adaptuotis vykdomoje veikloje, kūrybiškai plėtoti kultūrinę veiklą, profesionaliai ir kokybiškai vystyti pramogų verslą, organizuoti meninius ir populiariosios kultūros renginius, rengti įvairius projektus.

Kiekvienas kultūros renginys yra skirtingas ir reikalauja skirtingos struktūros bei skirtingų finansavimo šaltinių. Labai svarbu žinoti, kokie organizuojamame renginyje dalyvaus dalyviai, tokiu būdu stengiantis patenkinti jų lūkesčius ir padaryti viską, kad jis būtų dinamiškas ir įdomus ir patrauktų visuomenės dėmesį. Todėl respondentų pasidomėta, kas jų nuomone turėtų inicijuoti ir organizuoti kultūrinius renginius. Bendri tyrimo duomenys pateikti 14 lentelėje.

14 lentelė

Kultūrinių renginių iniciatorių ir organizatorių pasiskirstymas

Kriterijai	Socialiniai pedagogai (M)	Bendruomenių pirmininkai (M)	Švietimo skyriaus darbuotojai (M)	Statistiškai reikšmingas skirtumas $p \leq 0,05$
Visi turėtų veikti bendrai	1,66	1,42	1,64	0,00
Kultūros darbuotojai	1,18	1,18	1,27	
Visuomeninės organizacijos	1,10	1,38	1,09	
Patys gyventojai, bendruomenė	1,07	1,02	1,00	

Atliktas tyrimas parodė (žr. 14 lentelė.), kad kultūrinius renginius respondentų nuomone turėtų inicijuoti ir organizuoti kultūros darbuotojai, visuomeninės organizacijos ir gyventojai bei bendruomenė visi bendrai (M=1,66 socialiniai pedagogai) ir (M=1,64 švietimo skyriaus darbuotojai). Nors kiti respondentai nurodė, jog inicijuoti ir organizuoti kultūrinius renginius turėtų arba kultūros darbuotojai (M=1,27 švietimo skyriaus darbuotojai), arba visuomeninės organizacijos (M=1,38 bendruomenių pirmininkai) arba patys gyventojai, bendruomenė (M=1,07 socialiniai pedagogai).

Galima teigti, kad statistiškai patikimai dažniau atsakė socialiniai pedagogai, kad inicijuoti ir organizuoti kultūrinius renginius turi kultūros darbuotojai, visuomeninės organizacijos ir patys gyventojai, bendruomenė visi bendrai, siekiant stiprinti kultūros darbuotojų, visuomeninės organizacijų ir gyventojų bendradarbiavimą. Bendruomenės darbas, bendra veikla įgalina žmones gerinti savo gyvenimo kokybę, daryti didesnę poveikį per veiklą, kurioje jie dalyvauja.

Renginio organizatorius yra specialistas, gebantis tinkamai, sumaniai ir profesionaliai organizuoti įvairius renginius (sudaryti scenarijų, parengti planą ir pan.). Remiantis gautais tyrimo duomenimis nustatyta (žr. 15 lentelę).

15 lentelė

Renginio organizatoriaus profesionalumo vertinimas

Kriterijai	Socialiniai pedagogai (M)	Bendruomenių pirmininkai (M)	Švietimo skyriaus darbuotojai (M)	Statistiškai reikšmingas skirtumas $p \leq 0,05$
Labai svarbus	1,50	1,96	1,22	0,00
Svarbus	1,37	1,04	1,57	
Nesvarbus	1,12	1,00	1,19	
Nežinau	1,01	1,00	1,01	

Renginio organizatorius yra specialistas, gebantis tinkamai, sumaniai ir profesionaliai organizuoti įvairius renginius (sudaryti scenarijų, parengti planą ir pan.). Remiantis gautais tyrimo duomenimis nustatyta (žr. 15 lentelę), kad renginio organizatoriaus profesionalumas yra „labai svarbus“ (M=1,96 bendruomenių pirmininkai). Kiti respondentai nurodė, kad renginio organizatoriaus profesionalumas yra „svarbus“ (M=1,57 švietimo skyriaus darbuotojai), „nesvarbus“ (M=1,19 švietimo skyriaus darbuotojų), o (M=1,01 socialiniai pedagogai) ir (M=1,01 švietimo skyriaus darbuotojai), šiuo klausimu nuomonės neturi.

Galima teigti, kad statistiškai patikimai dažniau atsakė bendruomenių pirmininkai, jog renginio organizatoriaus profesionalumas yra labai svarbus. Tai ir asmeninės savybės, gebėjimai, aktyvumas, asmenybės iniciatyvumas, taip pat ir organizaciniai gebėjimai. Akivaizdu, kad tinkamai ir profesionaliai organizuoti renginius gali tik gerai pasiruošęs, žinantis renginių sampratą, tradicijas, jų turinį, žinantis bei suprantantis renginių eigą, suvokiantis renginių atributiką, medžiagas, jų pritaikymą, specialistas – profesionalus renginio organizatorius

16 lentelė

Renginių organizatorių atsižvelgimo į gyventojų nuomonę vertinimas

Kriterijai	Socialiniai pedagogai (M)	Bendruomenių pirmininkai (M)	Švietimo skyriaus darbuotojai (M)	Statistiškai reikšmingas skirtumas $p \leq 0,05$
Ne	1,57	1,02	1,10	0,00
Taip	1,40	1,97	1,85	
Nežinau	1,03	1,01	1,04	

Remiantis anketinės apklausos metu gautais duomenimis (žr. 16 lentelę), galima teigti, jog renginių organizatoriai atsižvelgia į gyventojų nuomonę - taip mano (M=1,97 bendruomenių pirmininkų).

Tuo tarpu (M=1,40 socialiniai pedagogai) nurodė, jog renginių organizatoriai neatsižvelgia į gyventojų nuomonę, o (M=1,04 švietimo skyriaus darbuotojai), šiuo klausimu nuomonės neturi.

Galima teigti, kad statistiškai patikimai dažniau atsakė bendruomenių pirmininkai, jog renginių organizatoriai atsižvelgia į gyventojų nuomonę. Akivaizdu, kad gyventojai darosi vis išrankesni, tad renginių organizatoriai privalo atsižvelgti į jų norus.

Informacijos šaltiniai apie organizuojamus renginius skleidžiami įvairiais būdais tikintis, kad suinteresuoti asmenys ją pastebės arba bus pritraukiamos naujos lankytojų grupės. Taigi, respondentų paprašyta įvertinti informacijos šaltinių apie Mažeikių rajone organizuojamus renginius pakankamumą. Bendri tyrimo duomenys pateikti 17 lentelėje.

17 lentelė

Informacijos šaltinių apie rajone organizuojamus renginius pakankamumo vertinimas

Kriterijai	Socialiniai pedagogai (M)	Bendruomenių pirmininkai (M)	Švietimo skyriaus darbuotojai (M)	Statistiškai reikšmingas skirtumas $p \leq 0,05$
Internetas	1,43	1,52	1,56	0,21
Skelbimų lenta	1,03	1,01	1,01	0,43
Televizija	1,07	1,05	1,04	0,43
Draugai	1,42	1,39	1,35	0,59
Spauda	1,04	1,03	1,03	0,89

Iš gautų tyrimo duomenų matyti (žr. 17 lentelė.), kad daugiausia informacijos apie Mažeikių rajone organizuojamus renginius respondentai gauna internete (M=1,56 švietimo skyriaus darbuotojų) ir iš draugų (M=1,42 socialiniai pedagogai). Tuo tarpu informacijos apie rajone organizuojamus renginius nepakanka televizijoje (M=1,07 socialiniai pedagogai), spaudoje (M=1,04 socialiniai pedagogai) ir skelbimų lentoje (M=1,03 socialiniai pedagogai).

Galima teigti, kad statistiškai patikimai dažniau atsakė švietimo skyriaus darbuotojai, kad daugiausia informacijos apie Mažeikių rajone organizuojamus renginius respondentai gauna internete. Akivaizdu, kad daug informacijos skelbiama Mažeikių rajono savivaldybės internetiniame puslapyje ir Mažeikių rajono laikraštyje „Būdas žemaičių“, kuriuos galima skaityti internete. Tačiau reikia pripažinti, kad šia paslauga naudojami tik turintys kompiuterį ir darbo su kompiuteriu įgūdžiais žmonės. Tuo tarpu Mažeikių rajone yra tik keletas skelbimų kabinimo vietų, kur žmonės gali rasti informaciją apie rajone organizuojamus renginius. Taip pat reikia pažymėti, kad apie kultūrinius įvykius skelbiama vietiniame laikraštyje „Santarvė“. Atlikus tyrimą paaiškėjo, jog Mažeikių rajono gyventojai įvairiais informacijos šaltiniais informuoti apie Mažeikių rajone vykstančius renginius ar kitokias bendruomeninės veiklas.

2.3.4. Sociokultūrinių paslaugų asortimento atitikimas poreikiams

18 lentelė

Sociokultūrinių paslaugų asortimento plėtros reikalingumo vertinimas

Kriterijai	Socialiniai pedagogai (M)	Bendruomenių pirmininkai (M)	Švietimo skyriaus darbuotojai (M)	Statistiškai reikšmingas skirtumas $p \leq 0,05$
Taip	1,92	1,97	1,91	0,59
Ne	1,06	1,02	1,07	
Nežinau	1,02	1,01	1,02	

Atliekant tyrimą buvo stengiamasi išsiaiškinti, ar reikalinga sociokultūrinių paslaugų asortimento (paslaugų rinkinio) plėtra. Iš gautų tyrimo duomenų matyti (žr. 18 lentelę), kad sociokultūrinių paslaugų asortimento plėtra yra reikalinga ($M=1,97$ bendruomenių pirmininkų) ir tik ($M=1,07$ švietimo skyriaus darbuotojai) teigė, jog sociokultūrinių paslaugų asortimento plėtra yra nereikalinga, o likusieji respondentai šiuo klausimu nuomonės neturi.

Galima teigti, statistiškai patikimai dažniau atsakė bendruomenių pirmininkai, kad sociokultūrinių paslaugų asortimento plėtra yra reikalinga.

Taip pat respondentų tikslinga pasidomėti, kokie veiksniai įtakoja sociokultūrinių paslaugų asortimento plėtrą. Bendri tyrimo duomenys pateikti 19 lentelėje.

19 lentelė

Veiksnių, įtakančių sociokultūrinių paslaugų asortimento plėtrą pasiskirstymas

Kriterijai	Socialiniai pedagogai (M)	Bendruomenių pirmininkai (M)	Švietimo skyriaus darbuotojai (M)	Statistiškai reikšmingas skirtumas $p \leq 0,05$
Paslaugų įvairovės didinimas	1,77	1,70	1,58	0,03
Informacijos šaltinių apie	1,04	1,06	1,10	0,32
Rėmimo priemonių taikymas	1,07	1,09	1,12	0,40
Netradicinių ir originalių renginių organizavimas	1,12	1,15	1,19	0,44

Tyrimo metu paaiškėjo (žr. 12 lentelė), kad pagrindinis sociokultūrinių paslaugų asortimento plėtrą įtakojantys veiksnys yra paslaugų įvairovės didinimas ($M=1,77$ socialiniai pedagogai). Likusieji respondentai nurodė, kad sociokultūrinių paslaugų asortimento plėtrą įtakoja netradicinių ir originalių renginių organizavimas ($M=1,19$ švietimo skyriaus darbuotojų), rėmimo priemonių taikymas ($M=1,12$ švietimo skyriaus darbuotojų) bei informacijos šaltinių apie sociokultūrines paslaugas plėtra ($M=1,10$ švietimo skyriaus darbuotojai).

Galima teigti, kad statistiškai patikimai dažniau atsakė socialiniai pedagogai, jog sociokultūrinių paslaugų asortimento plėtrą įtakoja paslaugų įvairovės didinimas. Svarbu tai, jog esant gerai bendruomeninei veiklai, atitinkamai tobulėja ir plečiasi pati bendruomenė. Paslaugų asortimento plėtra taps efektyvi, kai ji bus pradėta ir remiama bendruomenės žmonių, gerai suplanuota ir ilgalaikė, teikianti

naudos bendruomenei, bešališka ir skatinanti žmonių dalyvavimą, grindžiama geros (sėkmingos) praktikos pavyzdžiais ir visybiška, suderinta su platesniu rajono kontekstu.

Respondentų pasidomėta, kokie yra kultūros įstaigų privalumai, organizuojant sociokultūrinę veiklą. Bendri tyrimo duomenys pateikti 20 lentelėje.

20 lentelė

Kultūros įstaigų privalumų, organizuojant sociokultūrinę veiklą, pasiskirstymas

Kriterijai	Socialiniai pedagogai (M)	Bendruomenių pirmininkai (M)	Švietimo skyriaus darbuotojai (M)	Statistiškai reikšmingas skirtumas $p \leq 0,05$
Stiprinamas ryšys tarp bendruomenės	1,79	1,86	1,54	0,00
Skatinamas užimtumas	1,48	1,35	1,79	0,00
Įgyjama skirtinga patirtis	1,50	1,31	1,76	0,00
Įdomiai praleidžiamas laisvalaikis	1,58	1,52	1,78	0,00
Kultūros sklaida	1,78	1,66	1,60	0,02
Ugdomas pasitikėjimas savimi	1,41	1,30	1,46	0,07
Mėgėjų meną populiarinantys	1,28	1,38	1,44	0,07
Tenkinami sociokultūriniai poreikiai	1,67	1,73	1,60	0,15
Meno kolektyvų, studijų, būrelių	1,73	1,75	1,85	0,15
Vaikų ir jaunimo užimtumas	1,56	1,60	1,47	0,20
Valstybinių švenčių paminėjimas	1,76	1,85	1,83	0,22
Bendradarbiavimas	1,83	1,88	1,91	0,29
Tenkinami kultūriniai poreikiai	1,68	1,77	1,72	0,34
Atsakymai į svarbius klausimus	1,56	1,45	1,49	0,36
Sudarytos sąlygos meno sklaidai	1,61	1,68	1,65	0,64
Šiuolaikinio modernaus meno veikla	1,43	1,44	1,39	0,78

Išanalizavus respondentų pasisakymus matyti (žr. 20lentelė.), kad dažniausi atsakymai buvo, jog Mažeikių rajone yra tamprus kultūros, švietimo, papildomo ugdymo įstaigų ir nevyriausybinių organizacijų tarpusavio bendradarbiavimas (M=1,91 švietimo skyriaus darbuotojai) ir (M=1,88 bendruomenės pirmininkai). Kiti respondentų atsakymai apie kultūros įstaigų privalumus, organizuojant sociokultūrinę veiklą, buvo tokie: stiprinamas ryšys tarp bendruomenės narių (M=1,86 bendruomenės pirmininkų), organizuojamas valstybinių švenčių, atmintinų datų, kalendorinių švenčių paminėjimas (M=1,85 bendruomenės pirmininkai), organizuojama mėgėjų menų kolektyvų, studijų, būrelių veikla (M=1,44 švietimo skyriaus darbuotojai), tenkinami kiti bendruomenės kultūriniai poreikiai (M=1,77 bendruomenės pirmininkai), tenkinami sociokultūriniai bendruomenės poreikiai (M=1,73 bendruomenės pirmininkai), sudarytos sąlygos etninės kultūros sklaidai, populiarinamos senosios kultūros tradicijos, papročiai (M=1,78 socialinių pedagogų), skatinamas užimtumas (M=1,79 švietimo skyriaus darbuotojų), įgyjama galimybė įdomiai praleisti laisvalaikį (M=1,78 švietimo skyriaus darbuotojai), įgyjama skirtinga patirtis (M=1,76 švietimo skyriaus darbuotojai), sudarytos sąlygos meno sklaidai (M=1,68 bendruomenės pirmininkai), rūpinamasi vaikų ir jaunimo užimtumu, meniniu ugdymu (M=1,60 bendruomenių pirmininkai), sulaukiama atsakymų į svarbius klausimus (M=1,56 socialinių pedagogų), kuriama ir įprasminama šiuolaikinio modernaus meno veiklos forma (M=1,44 bendruomenės pirmininkai), ugdomas

pasitikėjimas savimi (M=1,46 švietimo skyriaus darbuotojai) bei organizuojami etninę kultūrą, mėgėjų meną populiarinantys renginiai (M=1,44 švietimo skyriaus darbuotojai).

Galima teigti, kad statistiškai patikimai dažniau atsakė bendruomenės pirmininkai, jog Mažeikių rajone yra tamprus kultūros, švietimo, papildomo ugdymo įstaigų ir nevyriausybinių organizacijų tarpusavio bendradarbiavimas. Akivaizdu, kad bendradarbiavimą lemia tarpasmeniniai santykiai, taip pat pasaulėžiūra ir įsitikinimai. Bendradarbiavimo efektyvumui įtakos turi išsamūs bendradarbiavimo tikslai ir uždaviniai, bendradarbiavimo planas, organizaciniai ir kiti bendri veiklos derinimo aspektai.

Respondentų tikslinga pasidomėti, kokie yra kultūros įstaigų trūkumai, organizuojant sociokultūrinę veiklą. Bendri tyrimo duomenys pateikti 21 lentelėje

21 lentelė

Kultūros įstaigų trūkumų, organizuojant sociokultūrinę veiklą, pasiskirstymas

Kriterijai	Socialiniai pedagogai (M)	Bendruomenių pirmininkai (M)	Švietimo skyriaus darbuotojai (M)	Statistiškai reikšmingas skirtumas $p \leq 0,05$
Nepakankama organizavimo patirtis	1,89	1,47	1,51	0,00
Renginių organizatorių kūrybiškumo	1,24	1,40	1,46	0,00
Trūksta informacijos renginių	1,79	1,56	1,38	0,00
Trūksta žinių renginių organizatoriams	1,40	1,55	1,33	0,00
Netinkama darbuotojų kvalifikacija	1,62	1,48	1,51	0,13
Menka kultūros įstaigų kompiuterizacija	1,82	1,81	1,90	0,19
Neįdomi veikla	1,03	1,02	1,07	0,26
Metodinių žinių trūkumas renginių	1,10	1,09	1,12	0,70

Išanalizavus respondentų pasisakymus matyti (žr. 21lentelė.), kad dažniausi atsakymai buvo, jog pagrindinis kultūros įstaigų trūkumas yra jų menkas kompiuterizuotumas (M=1,90 švietimo skyriaus darbuotojų), kadangi nesudarytos sąlygos kultūros specialistams naudotis naujausiomis informacinėmis technologijomis bei nepakankama kultūrinių renginių organizavimo patirtis (M=1,24 socialinių pedagogų). Likusieji respondentai nurodė, kad kultūros įstaigų darbuotojams nepakanka informacijos apie organizuojamą veiklą (M=1,79 socialiniai pedagogai), bendruomenės poreikių neatitinkanti darbuotojų kvalifikacija (M=1,62 socialiniai pedagogai), trūksta žinių renginių organizatoriams (M=1,55 bendruomenių pirmininkai) bei renginių organizatorių kūrybiškumo (M=1,46 švietimo skyriaus atstovai) ir metodinių žinių (M=1,12 švietimo skyriaus darbuotojų), tuo tarpu (M=1,07 švietimo skyriaus darbuotojai) nurodė, kad neįdomi kultūros įstaigų veikla.

Galima teigti, kad statistiškai patikimai dažniau atsakė švietimo skyriaus darbuotojai, jog menka Mažeikių kultūros įstaigų kompiuterizacija, trūksta techninių priemonių (spausdintuvo, kopijavimo aparato), be to, dar vienas svarbus kultūros įstaigų trūkumas, tai nepakankama kultūrinių renginių organizavimo patirtis. Akivaizdu, kad renginių organizatoriams reikalingos teorinės ir metodinės žinios, gebėjimas išsiaiškinti gyventojų bendruomenės interesus ir poreikius skirtingose sociokultūrinio darbo veiklos srityse, mokėjimas įtraukti vaikus, paauglius, neįgaliuosius ir pagyvenusius asmenis į aktyvią

kultūrinę veiklą. Jiems kyla kokybiško sociokultūrinės veiklos organizavimo problemų, stinga vadybinių, teorinių ir metodinių žinių, stokojama kūrybiškų, socialine prasme aktualių idėjų.

Respondentų tikslinga pasidomėti, kokių sociokultūrinių paslaugų trūksta bendruomenei. Bendri tyrimo duomenys pateikti 22 lentelėje.

22 lentelė

Sociokultūrinių paslaugų bendruomenei trūkumo vertinimas

Kriterijai	Socialiniai pedagogai (M)	Bendruomenių pirmininkai (M)	Švietimo skyriaus darbuotojai (M)	Statistiškai reikšmingas skirtumas $p \leq 0,05$
Švenčių trūkumas	1,63	1,97	1,97	0,00
Bendruomeniškumo ugdymo	1,52	1,96	1,98	0,00
Talkų rengimas	1,17	1,80	1,51	0,00
Problemų sprendimas	1,88	1,75	1,73	0,03
Išvykų organizavimo į teatrą,	1,16	1,20	1,18	0,69
Organizuoti daugiau pramoginių,	1,13	1,16	1,15	0,86

Įdomiausi pasisakymai pavaizduoti (žr. 22 lentelė). Bendruomenei labiausiai trūksta: švenčių (M=1,97 bendruomenės pirmininkų), bendruomeniškumo ugdymo paslaugų (M=1,98 bendruomenių pirmininkai). Labai svarbu skatinti ir ugdyti daugelio pasyviųjų Mažeikių rajono gyventojų bendruomeniškumo jausmą, kaip realią prielaidą jų socialiniam aktyvumui ateityje padidinti. Ugdant bendruomeniškumą, labai svarbu daugiau dėmesio skirti šeimoms, nes tik sveikoje ir tvirtoje šeimoje jaunas žmogus nuo pat mažens būna apsuptas meilės, tarpusavio pasitikėjimo ir aukojimosi kultūros – vertybių, kurios sudaro visų bendruomenių veiklos pagrindą. Tik tokioje šeimoje jis pažįsta bendruomeniško elgesio abėcėlę, tik čia jis tampa mažu, o po to – ir dideliu savo šalies piliečiu. Pagrįstai sakoma, kad šeima yra pati pirmoji ir pati mažiausia bet kurios bendruomenės ląstelė. Bendruomenė pageidauja, kad būtų sprendžiamos problemos (M=1,88 socialiniai pedagogai). Svarbu pažymėti, kad visos žmogų jaudinančios problemos yra didelės, todėl reikia jiems padėti jas išspręsti. Taip užsimegs tarpusavio ryšys, interesas, gims pasitikėjimas bendruomenės atstovais, o paskui – ir pačia bendruomene. Tuo tarpu (M=1,80 bendruomenės pirmininkai) nurodė, kad Mažeikių rajono bendruomenei trūksta talkų rengimo, ir nurodo, kad reikia rengti kuo daugiau savo krašto tvarkymo ir gražinimo talkų, jos ir meilė gimtajam kraštui jungia žmones, ugdo pasitikėjimą kaimynais ir stiprina bendrumo jausmą. Likusieji respondentai nurodė, kad jiems trūksta išvykų organizavimo į teatrą, koncertus, muziejus paslaugų (M=1,18 švietimo skyriaus darbuotojų), be to, reikia organizuoti daugiau pramoginių, edukacinių ir kitų renginių (M=1,16 bendruomenių pirmininkai).

Galima teigti, kad statistiškai patikimai dažniau atsakė bendruomenių pirmininkai, jog jiems trūksta švenčių, kadangi šventė visada siejama su šeimos ar bendruomenės tradicijomis. Šventės suburia bendruomenę ir įteigia jiems tam tikrų vertybių bei suteikia galimybę emocionališkai pajusti tų vertybių reikšmę. Per ypatingas tai vietai tradicijas ir šventes įsikūnija bendruomenės dvasingumas.

Respondentų taip pat tikslinga pasidomėti, kokių sociokultūrinių paslaugų trūksta mokyklai. Apibendrinus respondentų pasisakymus, įdomiausi pasisakymai pavaizduoti 23 lentelėje.

23 lentelė

Sociokultūrinių paslaugų mokyklai trūkumo vertinimas

Kriterijai	Socialiniai pedagogai (M)	Bendruomenių pirmininkai (M)	Švietimo skyriaus darbuotojai (M)	Statistiškai reikšmingas skirtumas $p \leq 0,05$
Švietėjiškos veiklos organizavimas	1,97	1,87	1,99	0,00
Komunikacijų technologijų trūkumas	1,61	1,44	1,29	0,00
Skatinti įsitraukti bendruomenę į mokyklos	1,63	1,83	1,70	0,01

Iš gautų tyrimo duomenų matyti (žr. 23lentelė.), kad mokyklai labiausiai trūksta švietėjiškos veiklos organizavimo taip nurodė (M=1,99 švietimo skyriaus darbuotojai). Tuo tarpu (M=1,83 bendruomenių pirmininkai) nurodė, jog reikia skatinant įtraukti bendruomenę į mokyklos gyvenimą: parengti programą, kaip įtraukti mokinius, tėvus ir bendruomenės narius, nustatyti procedūras, kurios skatintų mokinius, tėvus, bendruomenės narius dalyvauti priimant sprendimus, paaiškinti tėvams, bendruomenės nariams, mokiniams, į ką kreiptis norint pareikšti nuomonę apie mokyklos sociokultūrinės veiklos programą, sudaryti sąlygas atvirai mokinių, tėvų, bendruomenės ir mokyklos darbuotojų diskusijai, sukurti atvirus, kokybiškus santykius, pagrįstus pagarbiu dialogu su šeima, rajono bendruomene, plėtoti partnerystės ryšius su vietinės valdžios ir nevyriausybinėmis institucijomis, ūkininkais, bendrovėmis, verslininkais ir t.t., bendradarbiauti su vyresnės kartos atstovais, garbingais, žinomais bendruomenės gyventojais ir kad mokykla taptų kultūros centru, visi bendruomenės nariai turi siekti tos pačios vizijos. (M=1,61 socialiniai pedagogai) pastebėjo, jog mokykloms trūksta komunikacijų technologijų. Akivaizdu, kad sparti informacijos ir komunikacijų technologijų plėtra sudarytų sąlygas skleisti sociokultūrinio pobūdžio informaciją.

Galima teigti, kad statistiškai patikimai dažniau atsakė švietimo skyriaus darbuotojai, jog mokyklai labiausiai trūksta švietėjiškos veiklos organizavimo: paskaitų (kad atvyktų lektoriai ir paskaitytų paskaitas įvairiomis temomis, pvz., susijusi su įdarbinimu, specialybės pasirinkimu), mokymų, pvz., organizuoti kalbų kursus, kompiuterinio raštingumo kursus, seminarų, kad būtų plėtojama sportinė veikla, kadangi žiemos metu jaunimas neturi kur sportuoti. Taigi, mokyklos bendruomenei reikia suaktyvinti mokyklos ir visuomenės bendradarbiavimą, paskatinti tėvų susidomėjimą mokyklos gyvenimu, didinant renginių įvairovę.

Respondentų paprašyta pasiūlyti, ką būtų galima plėsti ir koreguoti sociokultūrinių paslaugų veikloje, kad bendruomenė būtų patenkinta organizuojamomis sociokultūrinėmis paslaugomis. Apibendrinus respondentų pasisakymus, įdomiausi pasisakymai pavaizduoti 24 lentelėje.

Pasiūlymai sociokultūrinių paslaugų veiklos plėtrai

Kriterijai	Socialiniai pedagogai (M)	Bendruomenių pirmininkai (M)	Švietimo skyriaus darbuotojai (M)	Statistiškai reikšmingas skirtumas $p < 0,05$
Sociokultūrinių darbuotojų atestavimas	1,87	1,74	1,57	0,00
Jaunimo skatinimas dalyvauti įvairiose	1,78	1,70	1,54	0,00
Orientuotis į atskiras socialines demografines	1,72	1,66	1,45	0,00
Modernizuoti Lietuvos kultūros darbuotojų	1,54	1,67	1,30	0,00

Tyrimu nustatyta (žr. 24 lentelė), kad bendruomenė būtų patenkinta organizuojamomis sociokultūrinėmis paslaugomis, reikia parengti ir įdiegti sociokultūrinių darbuotojų atestavimo sistemą (M=1,87 socialiniai pedagogai). (M=1,78 socialinių pedagogų) pastebėjo, jog reikia skatinti jaunimą dalyvauti įvairiose sociokultūrinėse veiklose. Jeigu jaunimas domisi tam tikra veikla, vadinasi, į tai reikia atsižvelgti skatinant juos dalyvauti ir kitose veiklos rūšyse arba organizuoti ką nors patiems. Renginiai turi didelį pranašumą, kadangi jie dažnai vyksta lauke, yra gerai matomi visiems gyventojams, tai formuoja naują, teigiamą jų nuomonę apie jaunimo darbą ir skatina jame dalyvauti. (M=1,78 socialiniai pedagogai) nurodė, jog rengiant šventes ir kitus renginius, reikia orientuotis ir į atskiras socialines demografines gyventojų grupes. Šalia visiems bendruomenės nariams skirtų švenčių (pvz., susitikimų su kraštiečiais, Joninių ir kt.), reiktų daugiau rengti diferencijuotų švenčių, – skirtų atskiroms jų grupėms (pvz., pensininkų pagerbimo, jaunimo gegužinių ir pan.). Tai pajvairintų renginių formas, padėtų į juos įsitraukti daugiau žmonių. Tuo tarpu (M=1,67 bendruomenių pirmininkai) pastebi, jog būtina modernizuoti Lietuvos kultūros darbuotojų tobulinimosi sistemą, kadangi šiuo metu veikianti kvalifikacijos kėlimo sistema neatitinka nūdienos reikalavimų, neapima visų veiklos sričių, taip pat neišnaudojamos aukštųjų universitetinių mokyklų ir kolegijų, regionuose veikiančių suaugusiųjų švietimo centrų galimybės, nerengiamos bendros kultūros darbuotojų kvalifikacijos kėlimo programos.

Galima teigti, kad statistiškai patikimai dažniau atsakė socialiniai pedagogai, jog reikia parengti ir įdiegti sociokultūrinių darbuotojų atestavimo sistemą, nes nėra finansinio suinteresuotumo aukštos kvalifikacijos darbuotojams dirbti rajonuose. Tai apsunkina sociokultūrinių institucijų funkcijų kokybišką realizavimą.

Apibendrinant tyrimą darytina išvada, kad sociokultūrinė veikla yra ta, kurią taikant visi dalyviai daugiau arba mažiau įtraukiami į veiklą. Veikla turi būti planuojama iš anksto, sudarant įstaigos programas. Norint, kad ji būtų sėkminga, reikia vadovautis komandinio darbo principais, tačiau tam, kad sociokultūrinė veikla būtų prasminga, atitiktų klientų poreikius ir galimybes, reikalingos žinios ir tam tikri įgūdžiai, padedantys parinkti ir pritaikyti įvairias sociokultūrinės veiklos veiklas: užsiėmimų pagal pomėgius (būrelių) ar meninę veiklą, sportinius ar kitokius žaidimus, išvykas, pramogas ir šventes.

Išvados

1. Išanalizavus bendruomenės, bei sociokultūrinės veiklos sampratą, matyti, kad viena bendriausių apibrėžčių tai teritoriniu pagrindu susibūrę žmonės, susieti bendrais viešaisiais poreikiais ir interesais. Sociokultūrinė veikla- tai socialinė paslauga, teikiama individams, grupėms bei organizacijoms, siekiant jų kultūrinio ir visuomeninio veiklumo.

2. Taikant anketinę apklausą nustatytas sociokultūrinių paslaugų poreikio tenkinimas tarp bendruomenės ir mokyklos.

- Sociokultūrinių paslaugų vertinimas (nauda). Nustatyta, kad:

bendruomenių pirmininkai pasisako už sociokultūrinių paslaugų reikalingumą, jie pageidauja daugiau organizavimo paslaugų, svarbia paslauga laiko - kompiuterinių įgūdžių lavinimą, norėtų gauti daugiau meno terapijos užsiėmimų;

socialiniai pedagogai nurodė, jog Mažeikių rajone veikia nemažai privačių įstaigų, užsiimančių kultūrine veikla, kuria tenkinami įvairaus amžiaus ir socialinių grupių žmonių kultūriniai poreikiai, teikiamas aukščiausias kultūrinis aptarnavimas. Mažeikių rajone bendradarbiaujama su kitomis socialinėmis įstaigomis, Savivaldybės administracijos padaliniais, nevyriausybinėmis organizacijomis, bendruomenėmis, užtikrinant sociokultūrinio darbo ryšį;

švietimo skyriaus darbuotojams konsultavimas yra svarbiausia sociokultūrinių paslaugų forma.

- Sociokultūrinių paslaugų poreikių ypatumai. Nustatyta, kad:

švietimo skyriaus darbuotojai yra patenkinti organizuojamomis sociokultūrinėmis paslaugomis, bet jie norėtų, jog būtų labiau realizuojami socialiniai poreikiai;

bendruomenių pirmininkams dabar gaunamų sociokultūrinių paslaugų pasirinkimą lemia renginių turinys ir kokybė, be to, jų poreikius ir pageidavimus geriausiai tenkintų diskotekos ir šokių vakarai;

socialinių pedagogų nuomone, gaunamų sociokultūrinių paslaugų pasirinkimą lemia renginių turinys, bei kiti veiksniai: bendruomenės kūrimas, kultūrinių poreikių realizavimas.

- Sociokultūrinių paslaugų organizavimas. Nustatyta, kad:

bendruomenių pirmininkų nuomone, Mažeikių rajone sociokultūrinės paslaugos organizuojamos gerai. Renginio organizatoriaus profesionalumas yra labai svarbus, jie organizuodami renginius atsižvelgia į gyventojų nuomonę;

socialiniai pedagogai mano, kad inicijuoti ir organizuoti kultūrinius renginius turi kultūros darbuotojai, padedami visuomeninių organizacijų ir pačių gyventojų, bendruomenės narių;

švietimo skyriaus darbuotojų nuomone, daugiausiai informacijos apie Mažeikių rajone organizuojamus renginius respondentai gauna internete.

- Sociokultūrinių paslaugų asortimento atitikimas poreikiams. Nustatyta, kad:

bendruomenių pirmininkų nuomone, yra reikalinga sociokultūrinių paslaugų asortimento plėtra. Mažeikių rajone yra tamprus kultūros, švietimo, papildomo ugdymo įstaigų ir nevyriausybinių organizacijų tarpusavio bendradarbiavimas, tačiau bendruomenių pirmininkai pasigenda švenčių;

švietimo skyriaus darbuotojai mano, jog menka Mažeikių kultūros įstaigų kompiuterizacija, o mokyklai labiausiai trūksta švietėjiškos veiklos organizavimo;

socialiniai pedagogai teigė, jog reikia parengti ir įdiegti sociokultūrinių įstaigų darbuotojų atestavimo sistemą.

3. Taikant ne parametrinę statistiką nustatyta, kad iš įvairesnių sociokultūrinių paslaugų formų daugiausia norėtų gauti organizavimo paslaugų (taip nurodė socialiniai pedagogai ir švietimo skyriaus darbuotojai). Kiek mažiau šių paslaugų pageidauja socialiniai pedagogai, bendruomenių pirmininkai, švietimo skyriaus atstovai. Tai sudaro galimybę išplėsti ankstesnės patirties, poreikių bei interesų ribas. Galima teigti, kad statistiškai patikimas dažniausias atsakymas yra bendruomenių pirmininkų, pageidaujančių gauti daugiau meno terapijos užsiėmimų – tai yra naujai besikurianti Lietuvoje paslauga, kuri leidžia žmonėms jaustis harmoningesniais, pailsėti nuo įprastos rutinos bei įgyti daugiau pasitikėjimo savimi. Tarp pageidautinų gauti daugių sociokultūrinių paslaugų grupių yra socialiniai pedagogai, bendruomenių pirmininkai, švietimo skyriaus atstovai, kurie norėtų gauti daugiau meno terapijos užsiėmimų. Tuo tarpu šiek tiek mažiau respondentai pageidauja rankdarbių užsiėmimų, maisto gaminimo paslaugų, muzikos terapijos užsiėmimų, vaidybos pamokėlių.

4. Parengtos rekomendacijos projektinei veiklai, kurios gali padėti praplėsti sociokultūrinių paslaugų spektrą, padidinti sociokultūrinių paslaugų poreikių tenkinimo galimybes bendruomenėje ir mokykloje. Tikimasi, kad sumažėtų smurtas socialinės rizikos grupių šeimose, nes daugiau jaunimo dalyvautų sociokultūrinėje veikloje. Socialiniams pedagogams, bendruomenių pirmininkams, švietimo skyriaus atstovams atsirastų nauja galimybė patobulinti turimas žinias ir įgūdžius, tenkinant sociokultūrinių paslaugų poreikį tarp bendruomenės ir mokyklos.

5. Taikant teorinę analizę identifikuotos bendruomenės modelio struktūrinės dalys: rekreacijos (poilsio ir laisvalaikio organizavimas, socialinių kontaktų užmezgimas, susitikimai, atsipalaidavimas); švietimo ir auklėjimo (savitarpio mokymasis, bendrabūvio normų ir vertybių ugdymas); meno ir kultūros (bendrų kultūrinių interesų nustatymas, kultūrinės išvykos); bendruomenės kūrimo (socialinių tinklų kūrimas, bendrų interesų nustatymas) sritys. Galima teigti, kad sociokultūrinė veikla aprėpia žmogaus kultūrinę ir socialinę raišką.

1. Projekto aprašymas**1.1. projekto anotacija** (*trumpas projekto pristatymas nuo 1000 iki 2000 spaudos ženklų*)

Atlikus kiekybinį tyrimą Mažeikių rajone, kurio metu buvo nustatyta, kad socialiniai pedagogai ir bendruomenės atstovai, švietimo skyriaus atstovai pastaruoju metu vis labiau tarpusavyje susiduriama su įvairiu jaunimo iš socialinės rizikos grupių šeimų poreikių tenkinimu. Todėl būtina praplėsti sociokultūrinių paslaugų poreikių spektrą. Šio projekto tikslinės grupės: socialiniai pedagogai, bendruomenių pirmininkai, švietimo skyriaus atstovai, jaunimas iš socialinės rizikos grupių šeimų.

Projektas reikalingas tuo atžvilgiu, kad socialiniai pedagogai, bendruomenių atstovai patobulins žinias ir įgaus naujos patirties tenkinant sociokultūrinius poreikių tarp bendruomenės ir mokyklos. O Jaunimas iš socialinės rizikos grupių šeimų taip pat įgaus naujų žinių ir praktinės patirties, dalyvaujant įvairiose užsiėmimuose.

Bus vedami meno terapijos užsiėmimai, vaidybos ir rankdarbių būreliai, kadangi respondentų nuomone, jų yra trūkstamas, kad būtų pakankamai patenkinti sociokultūriniai poreikiai.

Meno terapijos metu bus suteikta žinių apie meno istoriją, papročius, tradicijas, bus galima išbandyti praktiškai dalyvaujant grupiniuose užsiėmimuose užsiėmimų metu ir bendruomenės ar mokyklos renginiuose.

Vaidybos būrelio metu taip pat bus suteikta žinių apie vaidybos pradmenis, temos pasirinkimą mini spektakliui kūrimą, vaidmenų pasirinkimą, norimos vaidinti situacijos pasirinkimą, aišku bus galima išbandyti praktiškai dalyvaujant grupiniuose užsiėmimuose užsiėmimų metu ir bendruomenės ar mokyklos renginiuose.

Rankdarbių būrelio įgys ar patobulins jau turimas apie rankdarbių istoriją ir papročius, bus galima išbandyti praktiškai dalyvaujant grupiniuose užsiėmimuose užsiėmimų metu ir bendruomenės ar mokyklos renginiuose.

Muzikos terapijos užsiėmimuose įgys ar patobulins jau turimas žinias apie dainų istoriją ir papročius, bus galima išbandyti praktiškai dalyvaujant grupiniuose užsiėmimuose užsiėmimų metu ir bendruomenės ar mokyklos renginiuose.

Šis projektas padės jaunimo iš rizikos šeimų pakeisti požiūrį į nusikaltamumą ir smurtą. O socialiniams pedagogams, bendruomenių pirmininkams, švietimo skyriaus atstovams atsiras naujų tobulinimasi galimybė kaip pakankamiau tenkinti sociokultūrinius poreikius.

1.2. Projekto tikslas

Pagerinti sociokultūrinių paslaugų poreikio tenkinimą tarp bendruomenės ir mokyklos.

1.3. Projekto uždaviniai

1. Skatinti jaunimą iš socialinės rizikos grupės šeimų, socialinius pedagogus, bendruomenės pirmininkus, švietimo skyriaus atstovus kuo labiau įsijungti į vedamus meno terapijos užsiėmimus.
2. Skatinti jaunimą, socialinius pedagogus, bendruomenės pirmininkus, švietimo skyriaus atstovus kuo labiau įsijungti į vedamas vaidybos pamokėles.
3. Skatinti jaunimą, socialinius pedagogus, bendruomenės pirmininkus, švietimo skyriaus atstovus kuo labiau dalyvauti į vedamus rankdarbių būrelio užsiėmimus.
4. Skatinti jaunimą, socialinius pedagogus, bendruomenės pirmininkus, švietimo skyriaus atstovus kuo labiau dalyvauti į vedamus muzikos terapijos užsiėmimus.

2. Projekto poreikio pagrindimas

2.1. Situacijos (problemos) analizė: atlikti tyrimai, kiti duomenys¹

Naujos Europinės socialinės politikos kūrimas, bendra socialinių problemų globalizacija sudarė sąlygas plėtoti socialinei kultūrinei darbo sričiai Lietuvoje. Mūsų socialinėje sistemoje tai – nauja studijų ir praktinės veiklos kryptis, nors Vakarų šalyse yra sukaupta didelė sociokultūrinio darbo patirtis. Vykstant socialiniams ekonominiams pokyčiams visuomenėje, kylant bendram gyvenimo lygiui, vis labiau jaučiamas kultūrinių, meninių, dvasinių vertybių poreikis. Kuriant kitų kultūrų sampratą lietuviškam socialinės pedagogikos kontekstui. Organizuojant pramogas, renginius, meninius ar kultūrinius socialinius projektus, reikia ne tik vykdyti hedonistinę funkciją, bet ir mažinti socialinės rizikos grupių asmenų socialinę atskirtį, padėti jiems socializuotis ir integruotis į visuomenę. Naujo, europiniais standartais besiremiančio socialinio vystymosi etape, kryptingai ir kompetentingai kovojant su skurdu, socialine atskirtimi diskriminacija ir kitomis negandomis, susiduria socialiniai pedagogai, bendruomenės pirmininkai, švietimo skyriaus atstovai profesine kompetencijos problema. Buvo atliktas kiekybinis tyrimas, kurio metu nustatyta, kad Mažeikių rajone trūksta sociokultūrinių paslaugų: meno terapinių užsiėmimų, vaidybos pamokėlių, rankdarbių būrelių, muzikos terapijos užsiėmimų.

2.2. Nacionaliniai ir/ar tarptautiniai (ES) dokumentai, pagrindžiantys projekto reikalingumą

Neformalaus ugdymo koncepcija- Neformaliojo vaikų švietimo tikslas yra per kompetencijų ugdymą formuoti asmenį, sugebantį tapti aktyviu visuomenės nariu, sėkmingai veikti visuomenėje, padėti tenkinti sociokultūrinius poreikius: pažinimo, lavinimosi ir saviraiškos.

Kultūros rėmimo fondas – tai nacionalinės kultūros rėmimo fondas Lietuvoje, skatinantis visuomenės iniciatyvas ugdant menininkų kūrybinį potencialą, pristatant meną įvairiomis jo formomis Lietuvos gyventojams, plečiant tarptautinį meno kūrėjų ir kultūros darbuotojų bendradarbiavimą, vykdant kultūrinę edukaciją.

Fondo finansavimas skiriamas konkurso būdu, teikiant konkursui nustatytos formos paraiškas. Fondas skiria tik dalį lėšų, reikalingų kultūros ir meno projektams įgyvendinti. Lėšas skirsto Fondo taryba, kuri nagrinėja kultūros ir meno ekspertų komisijų išvadas ir priima sprendimus remti projektus. Fondo taryba skelbia ne mažiau kaip du konkursus einamųjų metų projektams finansuoti. Paraiškas konkursui gali pateikti tik juridiniai asmenys, registruoti Lietuvos Respublikoje, išskyrus viešojo administravimo institucijas ir įstaigas.

Fondo remiamos kultūros ir meno sritys:

- Dailė
- Kultūros paveldas
- Muzika
- Tautodailė
- Teatro menas
- Mėgėjų menas

3. Projekto tikslinės grupės

1.1. Projekto tikslinės grupės

Socialiniai pedagogai - 60, Švietimo skyriaus darbuotojai-10, bendruomenių pirmininkai-40, mokiniai – jaunimas iš socialinės rizikos grupių šeimų-30).

Iš viso: (M) (V) 140

¹ Situacijos analizė turi būti grindžiama ir magistro baigiamojo darbo empirinio tyrimo rezultatais

4. Projekto planas ir veiklos

Veiklos pav.	1 mėn.	2 mėn.	3 mėn.	4 mėn.	5 mėn.	6 mėn.	7 mėn.	8 mėn.	9 mėn.	10 mėn.	11 mėn.	12 mėn.
1 veikla (meno terapija)	Pasirašomi dokumentai dėl patalpų gavimo ir įregistravimo. Inventoriavimas pirkimas.	Pasirašoma sutartis su lektore A. Čepulyte, su režisieriumi R. Donėla Pasirašoma sutartis su lektore V. Mažrimaite Pasirašoma sutartis su muzikos mokytoja D. Katkuviene	Paskaitų ciklas“ Vaivorykštės spalvų juosta“ su lektore A. Čepulyte, kurių metu bus galima susižinoti apie meno istoriją, papročius tradicijas, ne tik Lietuvoje ir bet užsienio kultūroje.						Paskaitų ciklas „Rudens gėrybės“ su lektore A. Čepulyte vyks socioeducaciniai užsiėmimai, kaip iš įvairių medžio lapų, šakelių, gėlyčių, smilgų pagaminti įvairius gaminius.			Nuveiktų darbų aptarimas. Įvertinimas. Pasiruošimas vakaronei „Naujųjų bei laukiant su naujomis idėjomis“.
2 veikla (vaidybos būrelis)				Paskaitų ciklas“ Seku seku pasaką Su režisieriumi R. Donėla, bus suteikta žinių apie vaidybos pradmenis, temos pasirinkimą mini spektaklių kūrimą, vaidmenų pasirinkimą, norimos			Paskaitų ciklas“ Aš veidrodyje“ Su režisieriumi R. Donėla Lėlių teatro pradmenys. Kaip gaminamos lėlės ar jų iškamšos vaidinimui, kurios pamėgdžioja ar interpretuoja realius personažus.			Paskaitų ciklas “Vaidinimai su muzika“ su režisieriumi R. Donėla bus galima sužinoti apie vaidinimus, kad groja muzika ir pagal ją vaidinama, praktinis pritaikomumas.		

				vaidinti situacijos atsirinkim ą.							
3 veikla (rankdarbių būrelis)					Paskaitų ciklas „Lino keliu“ su lektore V. Mažrimai te įgys ar patobulin s jau turimas apie rankdarbi ų istoriją ir papročius .				Paskaitų ciklas“ Mandalo istoriniai vingiai“ su lektore V. Mažrimaite Paskaitų metu bus galima sužinoti apie mandalo istoriją, pritaikomu mą buityje.		Paskaitų ciklas“ pasiruošk ir pasipuošk žiemai“ su lektore V. Mažrimai te susipažini mas su įvairių rankdarbi ų atsiradim o istorija, pritaikom umą buityje.
4 veikla (muzikos terapijos būrelis)					Paskaitų ciklas“ “gėd volungėle“ su muzikos mokytoja D. Katkuviene kurių metu, kurių metu bus susipažysta ma su lietuvių liaudies dainų istorija, papročiais, kilme.				Paskaitų ciklas“ “Po auksiniais beržais,, kurių metu Bus susipažystama su šių laikų muzika, mokoma kaip pritaikyti dainas, pagal įvairias progas.		

5. Planuojami rezultatai

5.1. Projekto poveikis tikslinėms grupėms
Sumažės nusikalstamumas, smurtas jaunimo tarpe nes padidės sociokultūrinių paslaugų poreikio tenkinimas tarp bendruomenės ir mokyklos. Įgytų žinių ir patirties kaip labiau pritraukti jaunimo bendradarbiaujant su įvairiomis įstaigomis, vykdant įvairias veiklas praplėsti paslaugų spektrą, padidinti poreikį integruotis į visuomeninę sociokultūrinę veiklą.
5.2. Projekto metu planuojami sukurti inovaciniai produktai (metodai, programos, mokomoji medžiaga, publikacijos, etc.)
Bus sukurti lankstinukai, metodiniai leidiniai apie atliktus užsiėmimus – pateikti praktiniai pavydžiai.
5.3. Projekto testinumas
Projektas bus testiniais praplečiant paslaugų spektrą.
5.4. Numatomas poveikis:
5.4.1. horizontaliu lygiu (politikai) (teisės aktai, viešumas, etc.)
Šis projektas reikalingas padidinti užimtumą vaikams (jaunimui iš socialinės rizikos grupių šeimų), sumažėtu nusikalstamumas, smurtas. Apie projekto paviešinimą bus atsižvelgta į teisės aktų reglamentą, laikomasi etikos kodekso. Bus sudarytos sutartys su vietine televizija, radijo stotimis, patalpinta informacija internete.
5.4.2. vertikaliu lygiu (praktikai)
Įgyjama žinių ir įgūdžių apie Sociokultūrinės paslaugas ir poreikio tenkinimą.

6. Numatomos išlaidos

Eil. Nr.	Projekto išlaidos	2014 metai	Išlaidos iš viso
1.	Projekto administracinės išlaidos		
	Iš viso:	5000Lt	5000Lt
2.	Apmokėjimas pagal autorines sutartis lektoriams, muzikos mokytojai kurie vestų užsiėmimus		
	Iš viso:	5000Lt	5000Lt
3.	2 veikla		
	Inventoriaus isigijimas, patalpų nuoma		20000Lt
	Iš viso:	20000Lt	
....	Kitos išlaidos		
	IŠ VISO:	30000Lt	30000LT

7. Finansavimo šaltiniai

Šaltinis	Suma. Lt
1. Paramos lėšos	5000Lt
2. Pareiškėjo ir partnerių lėšos	-
3. Nacionalinės lėšos (valstybės biudžeto, savivaldybės biudžeto lėšos)	1000Lt
4. Privačios lėšos	-
5. Kiti šaltiniai (įvardinti) (gali būti kiti potencialūs finansavimo fondai)	3000Lt

Naudota literatūra

1. Adams R. (2005). Social work futures: crossing boundaries, transforming practise;
2. Aleknaitė-Bieliauskienė R. (2003). Sociokultūrinio darbo prioritetai Lietuvoje // Lietuvos muzikos akademija kelyje į Europos aukštojo mokslo erdvę. Vilnius: LMTA, p. 344–351.
3. Aleknaitė-Bieliauskienė R. (2008). Sociokultūros – intelektualinio kapitalo ir inovacinės politikos – sąveikos paradigma: šiandienos aktualijos. Socialinis darbas Nr. 7(2). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 5–13;
4. Barry M. (2005). Youth policy and social inclusion. London.
5. Baršauskienė V. (2004). Bendruomenės socioedukacinio vystymo teoriniai pagrindai//Socialiniai mokslai, edukologija. Kaunas.
6. Baršauskienė V., Leliūgienė I. Sociokultūrinis darbas bendruomenėje. Užsienio šalių patirtis. – Kaunas: Technologija, 2001;
7. Bell, J. (1999). Doing your research project: a guide for first-time researchers in education and social science (3rd ed.). Buckingham; Philadelphia: Open University Press;
8. Chell, E. (2000). Entrepreneurship: Globalization, Innovation and Development. London: Thomson Learning.
9. DeVaus, D.A. (1995). Surveys in social research (4th ed.). St. Leonards, NSW: Allen & Unwin;
10. Dobranskienė R. (2004). Mokyklos bendruomenės vadyba. Klaipėda.
11. Gartner, W. (1985). A conceptual framework for describing the phenomenon of new venture
12. Gill, J. and Johnson, P., 2002, Research Methods for Managers, 3rd. edn. , Sage, London
13. Hampshire: Palgrave Macmillan.
14. Kant, Immanuel, 2000, *Critique of the Power of Judgment*, trans. Paul Guyer and Eric Matthews. Cambridge: Cambridge University Press.
15. Kašėtienė N. (2009). Socialinių paslaugų teikimo kaimiškose seniūnijose tobulinimo aktualijos // Socialinis ugdymas. Nr. 10 (21). p. 5-17, 90-102.
16. Kozlovas A. (2007). Socialinis darbas: profesinės veiklos įvadas. Vilnius.
17. Kvieskienė G. (2003). Socializacija ir vaiko gerovė. Monografija. Vilnius.
18. Lantolf J., Poehner M. (2013). Sociocultural Theory and the Pedagogical Imperative in L2 Education Vygotskian Praxis to Eliminate the Research/ Practice Divide. To Be Published 1st September 2013 by Routledge. p. 224.
19. Learning for a Complex World. Internetinė nuoroda - <http://books.google.lt/books?id=DrEkQmwbSRsC&pg=PA76&lpg=PA76&dq=mutual+learning+authori>

ng&source=bl&ots=s7hGWjqrDX&sig=28UVSbjHcivXaHAuAfuVH7Vwg&hl=lt&sa=X&ei=CFofU8WhK4Os4ASF5YGIDw&ved=0CEEQ6AEwAQ#v=onepage&q&f=false (žiūrėta 2014 – 03 – 08);

20. Leonavičienė T. SPSS programų paketo taikymas statistiniuose tyrimuose. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla, 2007.
21. Leliūgienė I. (2003). Socialinio pedagogo (darbuotojo) žinynas. Kaunas: Šviesa, p. 456. Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras. Internetinė nuoroda - <http://www.lmns.lt/> (žiūrėta 2014 – 02 – 05);
22. Lietuvos Respublikos Konstitucija. Internetinė nuoroda - <http://www3.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm> (žiūrėta 2014 - 05 – 01);
23. Lietuvos Respublikos Kultūros centrų įstatymas. (2004). http://www.istatymas.lt/istatymai/kulturos_centru_istatymas.htm
24. Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas dėl nevyriausybinių organizacijų ir bendruomenių plėtros 2014 metų veiksmų plano patvirtinimo balandžio 2 d. Nr. A1-179 Vilnius <https://www.etar.lt/portal/forms/legalAct.html?documentId=562ae970b97211e3ad2eed5a4e1b7108>
25. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas dėl neformaliojo vaikų švietimo koncepcijos patvirtinimo. Internetinė nuoroda - http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=269178&p_query= (žiūrėta 2014 – 01 – 04);
26. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. Internetinė nuoroda - http://www.sac.smm.lt/images/file/e_biblioteka/Lietuvos%20Respublikos%20svietimo%20istatymas.pdf (žiūrėta 2014 – 02 – 27);
27. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas. Internetinė nuoroda - http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=26397 (žiūrėta 2014 – 03 – 11);
28. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas ĮSTATYMAS, 1994 m. liepos 7 d. Nr. I-533 Vilnius;
29. Lumpkin, G., Dess, G. (1996). Clarifying the entrepreneurial orientation construct and linking it to performance. // Academy of Management Review. Vol.21;
30. Majauskienė L., Leliūgienė I. (2007). Mokyklos socialinio pedagogo veikla: bendri struktūros komponentai kaip lyginamosios analizės rezultatas // Socialinis darbas. Nr. 6(2), p. 5 – 14.
31. Mockevičienė D. (2004). Laisvalaikio kultūra – neformaliojo ugdymo faktorius // Liaudies kultūra. Nr. 3, p. 53–56.
32. Nefas S. (2007). Savivaldžių (vietos) bendruomenių raida ir perspektyva šiuolaikinėje Lietuvoje. Viešoji politika ir administravimas. Nr. 20. p. 70 – 80.
33. Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija 2005.

34. Nigel T. (2005). Social work with youth people in care. Palgrave.
35. Oppenheim, R. W. (1996). Early development of spinal motoneurons: Mechanisms mediating survival and death. In *Proceedings of Anatomical Society*
36. Prieiga per internetą (žiūrėta 2013-10-05) <http://www.lvjc.lt/index.php?page=kas-yra-neformalusis-ugdymas&>
37. Prieiga per internetą (žiūrėta 2014-01-20) <http://www.smm.lt/web/lt/smm-svietimas/svietimas-neformalusis>
38. Pukėnas K. Sportinių tyrimų analizė SPSS programa. Mokomoji knyga. Kaunas: Lietuvos kūno kultūros akademija, 2005.
39. Ribokienė L. (2003). Socialinės pedagogikos teorija ir praktika. Metodinė priemonė. Utena.
40. Scharlach A., Hoshino K. (2012). Healthy Aging in Sociocultural Context. Published 25th August 2012 by Routledge. p. 116;;
41. Spierts M. Balansavimas ir aktyvinimas. Metodiškai organizuotas sociokultūrinis darbas. – Vilnius: VU Specialiosios psichologijos laboratorija, 2003
42. Sprendimas dėl sociokultūrinių paslaugų teikimo ir apmokėjimo tvarkos patvirtinimo. (2008). <http://195.182.79.146:8011/va/hdoc.aspx?id=25441>
43. Straipnis Jankauskas V. 2014-01-08 <http://www.lrytas.lt/lietuvas-diena/komentarai/neformalusis-ugdymas-pramoga-prabanga-ar-butinybe.htm#.UvwCEcfNvIV>
44. Sutton, C. (1999). Socialinis darbas, bendruomenės veikla ir psichologija. Vilnius: VU Specialiosios psichologijos laboratorija;
45. Šinkūnienė J. R. Laisvalaikio vadyba ir rekreacijos administravimas. Socialinis darbas Nr. 4(2). – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2005, p.122–130;
46. Šinkūnienė J., Savickaitė D. (2008). Sociokultūrinio darbo dilema. Socialinis darbas Nr. 7(1). Vilnius, p.108-117.
47. Urmonienė M. (2004). Bendruomenė ir socialinės jaunimo problemos: istorinė lyginamoji analizė//Filosofija. Sociologija. Nr. 2.
48. Visuotinė žmogaus teisių deklaracija. Internetinė nuoroda - http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/lit.pdf (žiūrėta 2014 - 03 – 11);
49. Vitkienė E. Rekreacija. Monografija. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2002;
50. Willener A. (2003). Vokiškojo leidimo pratarmė // Balansavimas ir aktyvinimas. Metodiškai organizuotas sociokultūrinis darbas. VU Specialiosios psichologijos laboratorija, Vilnius, p.8 – 10.
51. Žadekaitė L., Railienė A. (2009). Socialinio pedagogo kaip profesijos patarėjo veiklos funkcijos ir kompetencijos : teorinės prielaidos.

Viktorija Šimkevičienė

CULTURAL SERVICES NEEDS : CURRENT SITUATION AND EXPECTATIONS

The Master's Degree Thesis

Summary

The aim - Set of socio-cultural services in the community. The study object - socio-cultural services in the community.

The study of the methods: a survey carried out in writing (using a questionnaire). The statistical analysis of the data (descriptive arithmetic averages, the statistical significance of p-values) analysis.

Participated in the questionnaire survey 272 respondents, of which 90 social teaching, 93 community presidents, 89 employees of the education department.

The work carried out in the theoretical model of socio-cultural activities in the community and the school theoretical analysis . It was found that the model consists of : Recreation (recreation and leisure , social contacts and relations, meetings, relaxation); Education and Parenting (mutual learning coexistence norms and values education); Arts and Culture (general cultural interest determination, cultural visits); Community development (social networking, identification of common interests) area. It can be concluded that the socio-cultural activities include human cultural and social expression.

The main conclusions of the research:

- First can be said that social workers, presidents, representatives of the Department of Education is satisfied by various socio-cultural services in the education and social service institutions.
- Second application of parametric statistics showed that wanted to get the service of socio-cultural forms mainly want to get the service organization told, social educators and education department staff. How much less would like training social workers, community presidents, representatives of the Department of Education as a way to extend the previous experiences, needs and interests of the boundaries. Among the preferred getting a lot of socio-cultural, social service groups, community educators presidents, representatives of the Department of Education would like to get more of an art therapy sessions. Meanwhile, a little less respondents would like to receive craft classes, cooking services, music therapy sessions, acting on lessons.

Keywords: need for cultural services, school and community activities.

Priedai

Tyrimo objekto operacionalizacija

Nr.	Kriterijus (požymis)	Teiginiai (klausimai)
<i>Informacinis (demografinis) blokas</i>		
1.	Demografiniai respondentų duomenys.	1. Jūsų lytis. 2. Jūsų amžius. 3. Jūsų išsilavinimas. 4. Jūsų socialinė padėtis. 5. Jūsų pareigos.
<i>Diagnostinis blokas</i>		
2.	Sociokultūrinių paslaugų vertinimas (nauda).	6. Kaip apibūdintumėte kultūrinį gyvenimą Mažeikių rajone? 7. Kokios sociokultūrinės paslaugos dažniausiai organizuojamos Jūsų rajone? 8. Ar Jums yra svarbios šios sociokultūrinių paslaugų grupės? 9. Kaip apibūdintumėte kultūros centro skiriamą dėmesį konkrečioms bendruomenės grupėms (pvz.: vaikams, jaunimui, dirbantiems suaugusiems, senjorams, neįgaliesiems)? Kurių bendruomenės grupių poreikiai tenkinami, kurių nepakankamai?
3.	Sociokultūrinių paslaugų poreikių ypatumai.	10. Ar esate patenkinti organizuojamomis sociokultūrinėmis paslaugomis? 11. Kokie veiksniai sąlygoja Jus pasirinkti sociokultūrinės paslaugas? 12. Kokie renginiai geriausiai atitiktų Jūsų poreikius ir pageidavimus?
4.	Sociokultūrinių paslaugų organizavimas.	13. Kas turėtų inicijuoti ir organizuoti kultūrinius renginius? 14. Ar svarbus yra renginio organizatoriaus profesionalumas? 15. Ar renginių organizatoriai atsižvelgia į gyventojų nuomonę? 16. Įvertinkite informacijos šaltinių apie rajone organizuojamus renginius pakankamumą?
5.	Sociokultūrinių paslaugų asortimento atitikimas poreikiams.	17. Kokie Jūsų manymu kultūros įstaigų privalumai, organizuojant sociokultūrinę veiklą? 18. Kokie Jūsų manymu kultūros įstaigų trūkumai, organizuojant sociokultūrinę veiklą? 19. Kokių sociokultūrinių paslaugų trūksta bendruomenei? Kodėl? 20. Kokių sociokultūrinių paslaugų trūksta mokyklai? Kodėl?

1 lentelė klausimynas

Klausimynas sudarytas iš 2 blokų (žr. 1 lentelę):

1. Informacinio (demografinio) bloko, kuriuo buvo siekiama sužinoti respondento lytį, amžių, išsilavinimą, socialinę padėtį ir pareigas.

2. Diagnostinio bloko, kuriuo buvo siekiama atskleisti mokyklos, bendruomenės, švietimo skyriaus atstovų patirtį kontekstus: klausimyne pateikti teiginiai apie sociokultūrinių paslaugų poreikių ypatumus, organizavimą bei sociokultūrinių paslaugų asortimento atitikimą respondentų poreikiams.

3. Statistiniai. Faktorių analizė padėjo pagrįsti skirtų socialinių įgūdžių reikšmingumą; aprašomosios statistikos metodai (dažnių pasiskirstymo analizė). Surinktų duomenų statistinė analizė buvo atlikta naudojant SPSS (Statistical Package for Social Science) programinės įrangos 22.0 versija.

Gerbiami respondentai,

Maloniai prašau Jūsų atsakyti į žemiau pateikto klausimyno klausimus, kurie leistų atskleisti sociokultūrinių paslaugų poreikį tarp mokyklos ir bendruomenės.

Jūsų nuoširdūs atsakymai neabejotina pagalba atliekant tyrimą, kuris skirtas magistriniame darbe. Atsakymai į klausimyno klausimus pasirinkite Jums priimtinausius variantus bei juos pažymėkite ⊗ arba parašykite savo atsakymą.

Apklausa anoniminė, duomenys analizuojami ir pateikiami tik statistine forma.

INFORMACINIS (DEMOGRAFINIS) BLOKAS

DEMOGRAFINIAI RESPONDENTŲ DUOMENYS

1. Jūsų lytis:

- Moteris
 Vyras

2. Jūsų amžius:

- 18-25 metai
 25-35 metai
 35-45 metai
 45-55 metai
 55 ir daugiau metų

3. Jūsų socialinė padėtis:

- Studentas
 Darbininkas
 Tarnautojas
 Kita (parašykite).....

4. Jūsų išsilavinimas:

- Aukštasis
 Aukštesnysis
 Vidurinis
 Kita (parašykite).....

5. Jūsų pareigos:

(parašykite).....

DIAGNOSTINIS BLOKAS

SOCIOKULTŪRINIŲ PASLAUGŲ VERTINIMAS (NAUDA)

6. Ar Jums reikalingos sociokultūrinės paslaugos, kuriomis siekiama ugdyti ir aktyvinti bendruomenę, mažinti socialinę atskirtį, siekiama išvengti socialinių problemų prevenciniais tikslais?

- Taip
 Ne

7. Kaip apibūdintumėte kultūrinį gyvenimą Mažeikių rajone?

(parašykite).....
.....

8. Kokios sociokultūrinės paslaugos dažniausiai organizuojamos Jūsų rajone?

- Laisvalaikio organizavimas
- Rankdarbių užsiėmimai
- Sportinė veikla
- Išvykų organizavimas į teatrą, koncertus, muziejus, šventes, gamtą
- Bendradarbiavimas su kitomis socialinėmis įstaigomis
- Meno terapija
- Muzikos terapija
- Darbo terapija
- Vaidybos pamokėlės
- Maisto gaminimas
- Kompiuterinių įgūdžių lavinimas
- Informavimas, konsultavimas
- Kita (parašykite).....

9. Ar Jums yra svarbios šios sociokultūrinių paslaugų formos? (1-nereikšminga, 2- mažai reikšminga, 3- nei reikšminga, nei nereikšminga, 4 – reikšminga, 5 – labai reikšminga). Pažymėkite Jūsų nuomonę atitinkantį variantą.

Kriterijai/balai	Dabar gaunu					Norėčiau daugiau				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Organizavimas										
Konsultavimas										
Skatinimas										
Mokymas										
Informavimas										
Kita (parašykite).....										

10. Ar Jums yra svarbios šios sociokultūrinių paslaugų grupės? (1-nereikšminga, 2- mažai reikšminga, 3- nei reikšminga, nei nereikšminga, 4 – reikšminga, 5 – labai reikšminga). Pažymėkite Jūsų nuomonę atitinkantį variantą.

Kriterijai/balai	Dabar gaunu					Norėčiau daugiau				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Laisvalaikio organizavimas										
Rankdarbių užsiėmimai										
Sportinė veikla										
Išvykų organizavimas į teatrą, koncertus, muziejus, šventes, gamtą										
Bendradarbiavimas su kitomis socialinėmis įstaigomis										
Meno terapija										
Muzikos terapija										
Darbo terapija										
Vaidybos pamokėlės										
Maisto gaminimas										
Kompiuterinių įgūdžių lavinimas										
Informavimas, konsultavimas										
Kita (parašykite).....										

11. Kaip apibūdintumėte kultūros centro skiriamą dėmesį konkrečioms bendruomenės grupėms (pvz.: vaikams, jaunimui, dirbantiems suaugusiems, senjorams, neįgaliesiems)? Kurių bendruomenės grupių poreikiai tenkinami, kurių nepakankamai? (parašykite).....

.....

SOCIOKULTŪRINIŲ PASLAUGŲ POREIKIŲ YPATUMAI

12. Ar esate patenkinti organizuojamomis sociokultūrinėmis paslaugomis?

- Taip
 Ne

13. Kokie veiksniai sąlygoja Jus pasirinkti sociokultūrinės paslaugas? (1- nereikšminga, 2- mažai reikšminga, 3- nei reikšminga, nei nereikšminga, 4 – reikšminga, 5 – labai reikšminga). Pažymėkite Jūsų nuomonę atitinkantį variantą.

Kriterijai/balai	Dabar gaunu					Norėčiau daugiau				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Renginių turinys										
Renginių kokybė										
Laisvalaikio suplanavimas										
Kasdienės kultūrinės veiklos suplanavimas										
Socialinių poreikių realizavimas										
Kultūrinių poreikių realizavimas										
Švietimo poreikių realizavimas										
Bendruomenės kūrimas										
Kita (parašykite).....										

14. Kokie renginiai geriausiai atitiktų Jūsų poreikius ir pageidavimus?

- Masinės teatralizuotos šventės
 Vietinių meno saviveiklos kolektyvų pasirodymai
 Sporto šventės
 Bendruomenės vakaronės
 Diskotekos, šokiai
 Kita (parašykite).....

SOCIOKULTŪRINIŲ PASLAUGŲ ORGANIZAVIMAS

15. Kaip vertinate sociokultūrinių paslaugų organizavimą?

- Labai gerai
 Gerai
 Labai blogai
 Nevertinu
 Patenkinamai
 Blogai

16. Kas turėtų inicijuoti ir organizuoti kultūrinius renginius?

- Kultūros darbuotojai
 Visuomeninės organizacijos
 Patys gyventojai, bendruomenė
 Visi turėtų veikti bendrai
 Kita (parašykite).....

17. Ar svarbus yra renginio organizatoriaus profesionalumas?

- Labai svarbus
 Svarbus
 Nesvarbus
 Nežinau

18. Ar renginių organizatoriai atsižvelgia į gyventojų nuomonę?

- Taip
 Ne
 Nežinau

19. Įvertinkite informacijos šaltinių apie rajone organizuojamus renginius pakankamumą?

	Pakanka	Nepakanka
Televizija		
Spauda		
Draugai		
Internetas		
Skelbimų lenta		
Kita (parašykite).....		

SOCIOKULTŪRINIŲ PASLAUGŲ ASORTIMENTO ATITIKIMAS POREIKIAMS

20. Ar reikalinga sociokultūrinių paslaugų asortimento plėtra?

- Taip
- Ne
- Nežinau

21. Kokie veiksniai įtakoja sociokultūrinių paslaugų asortimento plėtrą?

- Paslaugų įvairovės didinimas
- Netradicinių ir originalių renginių organizavimas
- Informacijos šaltinių apie sociokultūrinės paslaugas plėtra
- Rėmimo priemonių taikymas
- Kita (parašykite).....

22. Kokie Jūsų manymu kultūros įstaigų privalumai, organizuojant sociokultūrinę veiklą?

(parašykite).....

23. Kokie Jūsų manymu kultūros įstaigų trūkumai, organizuojant sociokultūrinę veiklą?

(parašykite).....

24. Kokių sociokultūrinių paslaugų trūksta bendruomenei? Kodėl?

(parašykite).....

25. Kokių sociokultūrinių paslaugų trūksta mokyklai? Kodėl?

(parašykite).....

26. Ką būtų galima plėsti ir koreguoti sociokultūrinių paslaugų veikloje, kad bendruomenė būtų patenkinta organizuojamomis sociokultūrinėmis paslaugomis? (parašykite).....

.....

Dėkoju už nuoširdžius atsakymus!